

Biblioteca POLIS

Biblioteca Municipală B.P. HASDEU Vol. 90 (2023) Nr. 3

ISSN 1811-900X

The logo for BiblioPolis is a grey square containing the words "Biblio" and "Polis" in a white, stylized, serif font. "Biblio" is on the top line and "Polis" is on the bottom line, both centered.

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 90 (2023) Nr. 3 (serie nouă)

Director-fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Ivan PILCHIN

Colegiul de redacție:

Elena BUTUCEL (*Servicii, Imagine*);

acad. Mihai CIMPOI;

Tatiana COȘERI (*Evaluare*);

dr. Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politici*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Dezvoltare, Inovații*);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARI (*Tehnologii, Resurse*);

Ivan PILCHIN (*Editorial, Lectură*);

Maria PILCHIN (*Programe și evenimente*);

Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

dr. Sorina STANCA (Cluj-Napoca);

Margarita ȘCELICOVA (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

prof. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică, Revista presei*);

dr. hab. Elena UNGUREANU (*Studii și cercetări*).

Revista este editată cu suportul financiar al Primăriei Municipiului Chișinău, sub egida Direcției Generale Cultură și Patrimoniu Cultural a Consiliului municipal Chișinău.

Aprobată de Consiliul științific-editorial al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Secretar general de redacție:

dr. Nadejda IVANOV

Coperta:

Valeriu HERȚA

Tehnoredactare:

Ion VĂRLAN

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova

Tel. redacției: (022) 22-15-30; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com;

www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

CUPRINS

EDITORIAL

<i>Ivan PILCHIN</i> Despre listele de lectură	5
--	---

STUDII ȘI CERCETĂRI

<i>Mariana HARJEVSCHI</i> Cluburile de lectură: păstrarea statu-quoului sau nevoia reinventării	7
<i>Maria PILCHIN</i> Po(i)etica prozei basarabene și cronotopul Chișinăului	16

TEORII ȘI PRACTICI

<i>Mariana HARJEVSCHI</i> Dreptul de împrumut public pe agenda bibliotecarilor și autorilor	23
<i>Tatiana COȘERI</i> Evaluare a riscurilor profesionale la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”	30

CLUBURILE DE LECTURĂ

<i>Lilia CANȚÎR</i> Cluburile de lectură ca spații de dezvoltare personală și explorare a identității prin literatură	45
<i>Cristina DICUSAR</i> Clubul de lectură în liniște la Biblioteca Municipală. Un nou capitol.	47
<i>Маргарита ЩЕЛЧКОВА</i> «Душесогревающее, духоподнимающее учреждение»: Клуб книголюбов в Ломоносовке.	50
<i>Elena TARAGAN</i> „Forța” – un club de lectură pentru bibliotecari.	56

INTERVIURI MAGISTRALE

Biblioteca, cel mai prețios Dar al omenirii: Alexandra Tănase în dialog cu Raia Rogac	65
--	----

PATRIMONIUL CULTURAL

<i>Miroslava METLEAEVA (LUCHIANCIKOVA)</i> Capsula de memorie a Bibliotecii „Ițic Mangher”	81
---	----

PROVOCAREA VERII 2023

Raia ROGAC

„Provocarea verii” (2023) la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”
e în plină desfășurare 87

Наталья РУССЕВА

Читаем! Открываем! Действуем! 99

CHIȘINĂUL TEATRAL

Elena TARAGAN

Reuniunea Teatrelor Naționale Românești la Chișinău,
ediția a VIII-a: retrospectiva unui festival de anvergură. 105

RECENZII ȘI CONSEMNĂRI

Tamara COTOMAN

Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova 128

Vitalie RĂILEANU

Seninul *Cerului poetic* 133

Vitalie RĂILEANU

Poezia cu rădăcinile în inima cititorului! 135

CARTEA DE SPECIALITATE

Lidia Kulikovski. *Publicațiile bibliografice ale Bibliotecii Municipale*
„B.P. Hasdeu”: *Bibliografie de bibliografii* (2022) (*Ivan PILCHIN*) . .137

REVISTA PRESEI

(*Rubrică susținută de Nelly ȚURCAN*) 139

CZU 028.3=135.1

DESPRE LISTELE DE LECTURĂ

*Ivan PILCHIN,
redactor-șef*

Întreaga existență umană poate fi, la rigoare, ilustrată printr-un șir de liste potrivite să reprezinte cam toate aspectele vieții și activității unui individ: de la listele de contacte din smart-phone, la listele de cumpărături; de la listele cu dorințe trimise lui Moș Crăciun în copilărie, la listele de sarcini pe care trebuie să le realizăm, fiind presați de un deadline; de la listele de filme, spectacole sau concerte pentru care încercăm să găsim timp, la listele de cărți pe care am dori să le citim.

În cazul cărților, putem vorbi chiar despre o cultură a listelor de lectură. La o primă aproximare, acestea pot fi împărțite, cel puțin, în două categorii: listele de lectură ca proiect (conturând o etapă de planificare, de studiu sau de formare profesională, de potențialitate a cunoașterii și cercetării etc.) și listele de lectură ca rezultat (configurând un profil uman și profesional, o direcție asumată sau hazardată a devenirii). Pe de altă parte, listele de lectură pot fi împărțite în cele obligatorii sau libere, primare sau secundare, parcurse intenționat sau întâmplător, recomandate de altcineva sau elaborate individual.

O viață de om, privită prin prisma lecturii, se constituie astfel din volumul, calitatea și diversitatea cărților citite și asimilate sau, din contra, necitite și neasimilate. Cu alte cuvinte, suntem (inclusiv) ceea ce (nu) vrem și (nu) reușim să citim, iar listele de cărți trasează o anumită traiectorie, un itinerar al evoluției noastre (cu toate transformările și întorsăturile posibile), schițează o hartă a intereselor, curiozității, ambițiilor sau visurilor noastre.

Este important să conștientizăm că o listă de lectură poate deveni un factor determinant de apropiere, de adaptare și de integrare într-o comunitate. Cu alte cuvinte, pentru ca să facem parte dintr-o comunitate în sens cultural, nu trebuie doar să cunoaștem istoria sau tradițiile acesteia, ci să și avem același corpus de lecturi

(un canon însușit), să posedăm și să înțelegem aceleași referințe ale imaginarului colectiv, aceleași referințe culturale, istorice etc.

În volumul *Vertigo. Lista infinită*, Umberto Eco explorează fenomenul listelor, evidențiind discrepanța dintre „listele practice” (un instrument de organizare și control) și „listele poetice” (un simbol al infinitului și al profunzimii). Eco își exprimă preferința pentru listele poetice, care sugerează o complexitate aparent nelimitată. În contrast, listele practice servesc scopurilor concrete de organizare, clasificare sau categorisire (reflectând calitatea umană de a ordona și de a înțelege astfel lumea înconjurătoare). Totodată, Eco recunoaște că listele practice pot fi necesare pentru stabilirea unor limite și pentru controlul unor aspecte ale vieții sociale și materiale; că există riscul ca listele să devină instrumente de excludere și de impunere a unor norme și reguli.

În cazul cititului, caracterul practic al listelor adesea se suprapune peste intențiile „poetice” ale lectorului, când nevoia acumulării (sistematice și obligatorii) a cunoștințelor se intercalează cu nevoia unei distanțări reflexive, a unei pauze de inspirație. Și atunci în lista lineară (programată) intervin ajustări și actualizări, schimbări sau chiar devieri imprevizibile, transformând-o în lectură rizomică (hipertextuală), în care fiecare nouă carte parcursă este rezultatul unor căutări (și salturi) asociative, entuziaste, libere.

Lecturile rizomice sunt, cred, una din multiplele expresii ale plasticității creierului uman. Ele exteriorizează și unele structuri labirintice ale conștiinței noastre, dar și o libertate spirituală immanentă naturii noastre, a cărei mărturie sunt cărțile pe care le citim, felul în care citim și felul în care aceste cărți devin o parte din noi.

CZU [028:061.237]:027.52(478)=135.1

CLUBURILE DE LECTURĂ: PĂSTRAREA STATU-QUOULUI SAU NEVOIA REINVENTĂRII

*Dr. Mariana HARJEVSCHI,
director general al BM „B.P. Hasdeu”*

Rezumat: Articolul abordează metodologia organizării unui club de lectură în cadrul bibliotecilor publice: de la felul în care se inițiază și se gestionează, până la definirea obiectivelor și a scopului clubului. Organizarea unui club de lectură în spațiile de lectură poate fi o activitate plină de satisfacții pentru bibliotecari, care necesită dedicație, implicare și o planificare minuțioasă a fiecărui detaliu: selectarea cărților, moderarea ședințelor, cooptarea membrilor, promovarea acestuia etc. Pe parcursul evoluției sale, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a avut în oferta serviciilor sale de lectură diverse programe sau acțiuni de dezvoltare a culturii lecturii, de promovare a cărților și a scriitorilor, inclusiv cluburi de lectură. Acestea mereu au fost diverse prin forme și metode, interesante prin conținut și protagoniști, atractive datorită creativității bibliotecarilor.

Cuvinte-cheie: bibliotecă publică, club de lectură, servicii de bibliotecă, utilizatori.

Abstract: The article addresses the methodology of organizing a reading club in public libraries: from the way it is initiated and managed, to the definition of the objectives and purpose of the club. Organizing a reading club in reading spaces can be a rewarding activity for librarians, requiring dedication, involvement and careful planning of every detail: selecting books, moderating meetings, co-opting members, promoting it, etc. During its evolution, the B. P. Hasdeu Municipal Library had in its offer of reading services various programs or actions to develop the culture of reading, to promote books and writers, including reading clubs. These have always been diverse in form and methods, interesting in content and protagonists, attractive due to the creativity of librarians.

Keywords: public library, reading club, library services, users.

Introducere

Cluburile de lectură nu reprezintă o formă nouă de interacțiune a cititorilor cu cartea, nici o tendință culturală modernă. Cititorii mereu s-au adunat pentru a asculta sau a discuta despre cărți. Bibliotecile fie au organizat sau co-organizat, fie au găzduit cluburi de lectură, lansări și prezentări de carte, cenacluri, seri literare, care au adus față în față cartea și cititorul. De-a lungul anilor, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a avut în oferta sa, în cadrul serviciilor de lectură, diverse programe sau acțiuni de dezvoltare a culturii lecturii, de promovare a cărților și a scriitorilor. Această ofertă a fost mereu diversă prin forme și metode, interesantă prin conținut și protagoniștii invitați, atractivă datorită creativității bibliotecarilor.

Cum este și firesc, cluburile de carte au fost, în mare parte, conectate la biblioteci, iar bibliotecarii au fost animatorii acestora. Nu există o resursă mai excelentă pentru susținerea lecturii decât un bibliotecar și nu există o autoritate mai bună pentru selecția cărților decât o comunitate de cititori conectați la bibliotecă. Această „axă a conexiunii” dintre bibliotecar și carte este importantă pentru implicarea bibliotecarilor în cluburile de carte; acolo se intersectează și se alimentează misiunea bibliotecilor și bibliotecarilor.

Doar în anul 2023, din cele 181 servicii livrate de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, 55 au fost servicii de lectură: din ele 24 – desfășurate sub forma cluburilor, 5 – cenacluri, 3 – ateliere de scriere creativă, 23 – ateliere de lectură, în cadrul cărora au avut loc 862 de evenimente cu o frecvență de 15 004 ori [6]. Prin aceste evenimente, biblioteca își propune să stimuleze lectura, unde cartea să fie cel mai important instrument al întâlnirilor. Participanții au mari avantaje ce țin de formarea lor pentru o maturitate intelectuală, pentru formarea deprinderilor de a citi și a analiza cele citite, de a-și exprima clar

---

Nu există o resursă mai excelentă pentru susținerea lecturii decât un bibliotecar și nu există o autoritate mai bună pentru selecția cărților decât o comunitate de cititori conectați la bibliotecă. Această „axă a conexiunii” dintre bibliotecar și carte este importantă pentru implicarea bibliotecarilor în cluburile de carte; acolo se intersectează și se alimentează misiunea bibliotecilor și bibliotecarilor.

---

gândul, cursiv și logic, de a-și dezvolta aptitudinile unei dicții expresive, de a cunoaște și întâlni scriitorii.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” utilizează variate forme și metode de animație în organizarea evenimentelor culturale, literare și a serviciilor educaționale, dintre care 24 fiind livrate în formatul cluburilor de lectură, având diverse grupuri de participanți:

Cluburile de lectură din cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din Chișinău

Nr d/o	Filiala	Denumirea serviciului	Grupul-țintă (vârsta, ani)
1.	„Adam Mickiewicz”	Club de lectură „Czytamy polskich autorów!”	7-80
2.	„Alba Iulia”	Club de lectură „Scriitori în dialog”	10+
3.	Arte „Tudor Arghezi”	Clubul de lectură „Tainele cărții”	35-60
4.	Biblioteca Centrală	„Clubul Istoricilor”	16-99
5.	Biblioteca Centrală	Clubul de lectură filozofică „HERMES”	16-30
6.	Biblioteca Centrală	Clubul epigrafiștilor și umoriștilor „Paradox”	16-75
7.	Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu”	Clubul de lectură „Eminescienii”	7+
8.	Centru Academic Internațional „Mihai Eminescu”	Clubul de lectură „Phoenix”	16+
9.	„Hristo Botev”	Clubul „Българско огнище”	7-70
10.	„Ițic Mangher”	Clubul „Universul cărții evreiești”	60+
11.	„Ițic Mangher”	Clubul de lectură „Trauminsel” (în limba germană)	12+
12.	„Mihail Lomonosov”	Clubul «Открытая книга» („Cartea deschisă”)	41+
13.	„Mihail Lomonosov”	«КЛИК» («Клуб любителей истории Кишинева»)	41+
14.	„Mihail Lomonosov”	Clubul «Желтый чайник»	41+
15.	„Mihail Lomonosov”	Serviciul literar pentru scriitori-începători «Самородок»	30+
16.	„Mihail Lomonosov”	Lectoriul «Дорога души»	41+
17.	„Mihail Lomonosov”	Clubul iubitorilor de limba română	30+
18.	„Ovidius”	Clubul de lectură „Ovidienii”	10-14
19.	„Ovidius”	Clubul de carte pentru copii „Fii campionul lecturilor mirobolante!”	12-14
20.	„Ștefan cel Mare și Sfânt”	Clubul „Pe aripile poeziei”	14-18
21.	„Târgoviște”	Atelier literar „Ecolectură”	21-35
22.	„Târgoviște”	Clubul „Miercurea pe la... chindia”	35-60
23.	„Transilvania”	Clubul „Lectură generoasă”	55+
24.	Secția „Memoria Chișinăului”	Clubul „Lectura în liniște”	25+

În anul 2022, a fost inaugurată Ziua Națională a Lecturii, marcată pe 14 februarie, de ziua nașterii poetului Grigore Vieru. Acest moment important a fost salutat de bibliotecari, fiind un moment de a-i îndemna pe copii, adolescenți, tineri, bibliotecari și profesori pasionați de carte să adere la cluburile de lectură din școli, biblioteci sau centre culturale. Urmare a acestor inițiative, pe parcursul anului 2023, rata de participare în cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” a fost una moderată (6342 de participanți). Aceasta a și considerat stimulentele de a reveni la modul de organizare și a stabili repere-cheie de organizare a cluburilor de lectură în biblioteci.

„Colocviile de vară” ale BM „B.P. Hasdeu” din 2023 [2] au avut o temă inedită: „Cartea: din interior și dintr-o parte”. Evenimentul a abordat diverse formate de discuții profesionale. Talk-show-ul „Cum creăm și organizăm cluburi de lectură, cenacluri, ateliere, podcasturi” a resuscitat echipa Bibliotecii Municipale de a continua demersul său de sistematizare a formelor și metodelor de animații cu publicul, să unifice limbajul animației, să stabilească metodologia de organizare și desfășurare a evenimentelor. Prima sesiune a fost atât de intrigantă pentru bibliotecari, încât au fost necesare edițiile II și III, aducând în discuție modele de animație cu publicul, pentru a consolida interesul față de lectură în rândul generației în creștere, a stimula inițiativele creative, gândirea critică și a libertatea de exprimare. Pe parcursul edițiilor, bibliotecarii experimentați sau inovatori, rezilienți sau reticenți, au fost atrași într-o discuție profesională, într-un stil original de tratare și într-o nouă abordare a subiectului. Unii colegi și-au actualizat cunoștințele, alții au aflat lucruri noi despre metodologia organizării animației cu publicul și despre noile metode de animație. A urmat apoi lansarea Clubului de lectură pentru bibliotecari „Forzaț”, care și-a propus să aducă spre discuție probleme profesionale, pornind de la lectura cărților de specialitate sau a cărților care nu fac parte neapărat din domeniul biblioteconomic, dar pot să inspire, să ofere modele pentru activitatea bibliotecarilor.

Avantajele organizării unui club de lectură în cadrul bibliotecilor

Brad Hooper, un cunoscut organizator de lansări și prezentări de carte, dar și autorul cărții *The Librarian's Guide to Book Programs and Author Events* („Ghidul bibliotecarului pentru cluburi de carte

și evenimente”) [3], consideră că organizarea unui club de lectură aduce numeroase beneficii, cum ar fi promovarea cititului și a culturii literare, încurajarea dialogului, dezvoltarea abilităților de analiză și interpretare a textelor, îmbogățirea vocabularului și a cunoștințelor generale. Astfel, inițierea unui club de carte în cadrul bibliotecii poate ajuta la consolidarea unui mediu propice pentru experiențe intelectuale și emoționale valoroase. Cluburile de lectură bine organizate pot fi un cadru accesibil și stimulator pentru explorarea cărților și pentru dezvoltarea unei comunități de oameni pasionați de literatură.

Cluburile de lectură deschise în biblioteci devin o modalitate excelentă adresată utilizatorilor de a descoperi noi titluri de carte, de a discuta idei și de a întâlni prieteni pasionați de lectură. Avantajul major al bibliotecilor este că oferă oportunitatea de socializare într-un mediu relaxant și atractiv. Desigur, bibliotecile pot asigura participanților această șansă unică de a explora la raft diferite genuri și autori, ceea ce le permite să-și lărgescă orizontul literar.

Organizarea unui club de lectură în spațiile bibliotecii implică câțiva pași importanți. În primul rând, se stabilește scopul și obiectivele funcționării unui club. Experiența Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” demonstrează că un nume atractiv poate suscita interesul pentru bibliotecă atât pentru cei curioși, cât și pentru cititorii pasionați: Clubul de lectură „Troleibuzul 30” (2019) de la Biblioteca „Ștefan cel Mare și Sfânt”, Clubul Poetilor Desculți (2013) de la Biblioteca „Onisifor Ghibu” etc. După ce sunt recrutați primii membri interesați ai clubului, pot fi stabilite criteriile clare pentru selecția cărților. Desigur, un moderator poate asigura buna funcționare a clubului, deși această responsabilitate poate fi oferită membrilor clubului prin rotație. Un calendar bine elaborat de lecturi poate asigura discuții interactive și eventuale evenimente tematice pe parcurs. Este util ca acest calendar să includă titlurile cărților agreate pentru citire, să faciliteze discuțiile și să ofere materiale suplimentare pentru aprofundarea subiectelor.

Formatul cluburilor de lectură

Totuși, e necesar să se facă unele considerații mai detaliate cu privire la modul de organizare și funcționare a cluburilor de lectură. Acestea sunt, în general, focusate pe lectura cărților, nu doar pe promovarea titlurilor de carte sau a autorilor de carte. E de

încurajat să se citească la fiecare ședință fie un singur titlu pe care toți membrii îl citesc simultan, fie diverse titluri de carte. Evident, e necesar să existe criterii de selecție a titlurilor, astfel încât membrii clubului să aibă șansa să obțină un exemplar al cărții, fie să o cumpere sau să o împrumute de la bibliotecă, și, desigur, să o citească. Trebuie să existe o abordare privind selecția titlurilor cu mult timp înainte. Ceea ce funcționează cel mai bine în determinarea cărții alese este asigurarea luării deciziei prin rotație într-o ordine strict respectată (în ordine alfabetică a membrilor sau pornind de la data intrării membrului în club etc.), permițând fiecărei persoane să propună un titlu pentru lectură (fără argumente din partea altor membri ai clubului sau insistența că „nu voi citi acea carte”). Democrația în acțiune – acesta ar fi modul corect de a decide, mizând pe criteriul critic al membrilor în procesul de selecție și propunere a unei cărți de calitate.

De remarcat că astăzi o parte considerabilă a cititorilor s-a mutat în spațiul online [6]. Cluburile de lectură pot migra și ele în mediul virtual. Unele pot lua forma unui podcast. Un exemplu remarcabil poate fi considerat cel de la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” – „Soliloc de bibliotecă”, „De-ale scriitorilor”. Iubitorii de lectură, preponderent din cadrul bibliotecilor, insistă asupra întrunirilor față în față care reprezintă o componentă importantă a cluburilor de lectură.

Rolul bibliotecarului

Suținerea de către bibliotecar a grupurilor locale de lectură variază în funcție de gradul de implicare a acestuia: de la simpla furnizare a spațiului pentru ședințele clubului până la organizarea, inclusiv moderarea unui club de lectură sub auspiciile bibliotecii. Probabil, utilizarea cuvântului „simplu” este aici nepotrivit. „Pur și simplu” deschiderea unui spațiu în bibliotecă nu este atât de simplu. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a oferit nu doar spațiu, dar și facilități, demonstrând astfel o experiență de succes atât în cazul cluburilor de lectură, cât și în cazul altor evenimente.

Moderatorul sesiunilor (care, preponderent, poate fi bibliotecarul) trebuie obligatoriu să citească cartea propusă spre lectură și să se implice în tot procesul de pregătire a întâlnirilor: de la selecția cărții pe un subiect care ar interesa toți membrii clubului (fie literatură de ficțiune, fie de popularizare a științei) până la menținerea unui dialog interesant cu membrii acestuia.

Avantajul distinct de a permite unui club de lectură să funcționeze sub auspiciile bibliotecii este că cititorii pot fi invitați sau să participe în ședințele lui în mod natural. Totodată, ar fi de remarcat că nu toți membrii clubului pot fi și utilizatorii activi ai bibliotecii. Această situație se poate întâmpla atunci, când cititorii procură cărți din librării sau le comandă de pe portaluri (precum Amazon sau Elefant). Dar, odată ce biblioteca își deschide ușile pentru un nou club de lectură, membrii clubului respectiv, pentru a ajunge la spațiul lor de organizare/întâlnire, vor trebui, probabil, să pășească prin zonele de circulație, de referință, unde, desigur, sunt expuse cărți noi sau unde poate fi găsită altă informație relevantă despre programele de bibliotecă [1]. Astfel, biblioteca oferă oportunitatea de a prezenta resursele bibliotecii, chiar dacă unii consideră că rolul actual al bibliotecarului în cadrul clubului de carte este, practic, să ofere pur și simplu un spațiu liniștit pentru ședințe.

Selectarea cărților

Lista cărților propuse pentru lectură poate da mari bătaii de cap. Aceasta poate fi stabilită prin mai multe modalități: fie moderatorul/moderatoarea întocmește lista în baza lecturilor proprii, fie toți membrii propun și votează lista cărților, fie se inspiră din recomandări ale unor personalități etc. Rezultatul final poate fi contestat.

Cărțile selectate pentru cluburile de lectură ar trebui să fie diverse conform genurilor, autorilor și temelor abordate, pentru a oferi membrilor o experiență variată și interesantă. Pot fi alese atât cărți clasice, cât și contemporane, cărți de ficțiune și non-ficțiune, cărți de dezvoltare personală sau cărți teoretice, în funcție de preferințele și interesele grupului. Este important să se acorde o atenție diversității de genuri, pentru a satisface gusturile diferite ale membrilor și pentru a suscita discuții interesante [4]. De asemenea, este util să se țină cont de recomandările membrilor și să se exploreze cărți care pot oferi noi perspective și provocări intelectuale.

Cărțile selectate pentru cluburile de lectură ar trebui să fie diverse conform genurilor, autorilor și temelor abordate, pentru a oferi membrilor o experiență variată și interesantă. Pot fi alese atât cărți clasice, cât și contemporane, cărți de ficțiune și non-ficțiune, cărți de dezvoltare personală sau cărți teoretice, în funcție de preferințele și interesele grupului.

Atunci când selectezi genul literar sau tema discuțiilor pentru un club de lectură, este important să se ia în vedere interesele și preferințele membrilor potențiali. Pot fi organizate discuții deschise sau un dialog prin care se vor identifica preferințele participanților: de exemplu, se poate afla ce genuri literare sau teme ar fi cele mai populare în rândul participanților. De asemenea, pot fi selectate genuri diferite pentru a acoperi o gamă variată de gusturi literare sau poate fi programată o anumită tematică pentru anumite perioade sau evenimente speciale. Este esențial să se ia în vedere dorințele și așteptările membrilor pentru a menține implicarea și interesul acestora în activitățile clubului de lectură.

Atragerea membrilor noi

Cluburile de lectură pot fi frecventate de orice persoană care este interesată de lectură, discuții literare și interacțiune socială. Ele oferă oportunitatea de a împărtăși pasiunea pentru lectură cu alții, de a descoperi noi cărți și autori, de a explora idei și perspective diferite și de a dezvolta abilități critice de interpretare a textelor. Cluburile de lectură sunt deschise tuturor celor care doresc să-și îmbogățească cunoștințele și să-și împărtășească opinii și impresii cu ceilalți membri ai grupului.

Cluburile de lectură pot fi frecventate de orice persoană care este interesată de lectură, discuții literare și interacțiune socială. Ele oferă oportunitatea de a împărtăși pasiunea pentru lectură cu alții, de a descoperi noi cărți și autori, de a explora idei și perspective diferite și de a dezvolta abilități critice de interpretare a textelor.

Recrutarea membrilor pentru cluburile de lectură poate fi realizată prin intermediul anunțurilor online sau pe rețele de socializare, prin afișarea de materiale promoționale în locuri publice sau în biblioteci, precum și prin intermediul parteneriatelor încheiate cu alte organizații culturale sau educaționale. Este important să se evidențieze beneficiile și activitățile clubului de lectură pentru a atrage persoanele interesate de lectură și discuții literare. De asemenea, implicarea membrilor actuali în promovarea clubului poate fi un mod eficient de a atrage noi participanți și de a construi o comunitate de cititori entuziaști.

Promovarea clubului de carte

Promovarea cluburilor de lectură poate fi realizată prin diverse canale, cum ar fi afișarea de materiale publicitare în locuri

strategice (biblioteci, librării, instituții de învățământ), crearea de pagini web sau platforme online dedicate clubului, promovarea evenimentelor și întâlnirilor pe rețelele de socializare sau prin parteneriate cu alte organizații sau comunități interesate de lectură. De asemenea, implicarea membrilor existenți în promovarea clubului poate spori vizibilitatea acestuia și atrage noi membri, făcând cunoscute beneficiile și experiențele pozitive oferite de participarea la un club de lectură.

Bibliotecarii trebuie să se asigure că mențin un mediu confortabil pentru întâlniri și să se implice în promovarea cluburilor prin intermediul rețelelor de socializare sau a afișelor locale. În cele din urmă, experiența de a aduce o comunitate de oameni pasionați de lectură la bibliotecă poate fi destul de reconfortantă. Pentru buna organizare a clubului de lectură, este important de stabilit și reguli de participare.

Concluzii

Pe lângă variatele servicii de bibliotecă, cluburile de carte rămân a fi cele mai importante. Crearea și gestionarea unui club de lectură poate fi o experiență interesantă atât pentru tânăra generație de bibliotecari, cât și pentru bibliotecarii-seniori. Deși necesită efort în procesul de planificare, dar și dedicație pentru lectură, aceasta aduce o satisfacție profesională și dezvoltă un mediu de formare plăcut și stimulat în bibliotecă. În aceasta, de fapt, și constă misiunea unei biblioteci moderne.

Referințe bibliografice

1. CHERRY-PAUL, Sonja, OHANSEN, Dana J. *Breathing New Life into Book Clubs. A Practical Guide for Teachers*. USA: Heinemann, 2019. 176 p. ISBN 978-0-325-07685-0.
2. „Cum creăm și organizăm serviciile de lectură?": un talk-show din cadrul Colocviilor de Vară la BM „B.P. Hasdeu” (ediția a XII-a). Au participat: Maria ȘLEAHTIȚCHI (director general al Muzeului Național al Literaturii Române), Eugenia BEJAN (director general al BN pentru Copii „Ion Creangă”), Lolita CANEEV (șefa secției „Mediateca”, BN pentru Copii „Ion Creangă”), Alexandra TĂNASE (profesoară de limbă și literatură română), Moni STĂNILĂ (scriitoare, coordonatoarea Cenaclului „Republica” din cadrul BM „B.P. Hasdeu”), Maria PILCHIN (poetă, critic literar), Paula ERIZANU (scriitoare, jurnalistă, inițiatore a Clubului de lectură #diez), Mariana HARJEVSCHI, director general al BM

- „B.P. Hasdeu”. Descifrare Elena TARAGAN. In: *BiblioPolis*. 2023, vol. 89, nr. 2, pp. 63-89. ISSN 1811-900x.
3. HOOPER, Brad. *The Librarian's Guide to Book Programs and Author Events*. SUA: American Library Association, 2016. 160 p. ISBN 9780838913994.
  4. KICIMAN, Johanna Jacobsen, BULL, Alaina C. *Book Clubs in Academic Libraries: A Case Study and Toolkit* [online]. SUA: University of Washington, 2019 [citat 14.03.2023]. Disponibil: <https://uw.pressbooks.pub/bookclubs/>
  5. PILCHIN, Maria. Lecturile poetice in mediul online al bibliotecii – un mecanism de dezvoltare a inteligenței emoționale a utilizatorului. In: *Magazin bibliologic*. 2020, nr. 3-4, pp. 124-128.
  6. *Raport de activitate 2023*. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Responsabil de ediție dr. Mariana HARJEVSCHI. Membrii echipei: Elena BUTUCEL, Natalia CAULIUC, Ana CHIORESCO [et al.]. Chișinău: S. n., 2023. 350 p.

CZU 821.135.1(478).09=135.1

PO(I)ETICA PROZEI BASARABENE ȘI CRONOTOPUL CHIȘINĂULUI

*Maria PILCHIN,
scriitoare, cercetătoare
Secția studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”*

În loc de introducere

Nu ne vom referi aici la proza basarabeană neapărat din perspectiva poeticii istorice (termen introdus în uzul literar de către cercetătorul rus Aleksandr Veselovski). Nu avem în vedere doar evoluția diacronică a prozei din spațiul basarabean din punctul de vedere al genurilor și stilurilor literare, deși acestea constituie un fundal de la care pornim. La fel, nu ne vom apropia de texte doar din perspectiva conceptului de poetică la care se referea Aristotel, când vorbea despre formele poeziei. Deși, proza noastră abundă de poezie înserată în textul narativ și aceasta ține atât de realismul liric al anilor '60-'70, cât și de opere recente în care textul narativ aluneacă într-o formă de poem narativ, plin de retorisme poetice și de o muzicalitate și un ritm aparte al textului.

Am pornit în acest demers de la termenul lui Tzvetan Todorov de „poetică a prozei”. Avem în vedere, în primul rând, tehnicile și procedeele narative, structurile textuale din care rezultă proza

(la care ne trimite Gérard Genette în *Figuri III*) și viziunile compoziționale, imaginile plastice care îi constituie arhitectonica de limbaj și volumul ideatic. Nu ne scapă nici „cronotopul” lui Mihail Bahtin ca procedeu de „poiein”, acea facere/creație care ne vine încă de la vechii greci. E locul și timpul, ca o axă de coordonate a lumii și a esteticii sale artistice.

O privire mai de departe și de la înălțime

În a doua jumătate a secolului trecut, apare la orizontul textelor noastre o proză deja matură, sincronizată cu arta narativă de peste Prut și din lumea întreagă. Vorbim, în acest sens, despre prozatori ca Ion Druță, Vladimir Beșleagă, Aureliu Busuioc ș.a. Este proza în căutare a propriilor dimensiuni și evoluții. Accentele se schimbă de pe textul recitativ – pe ficțiune, pe povestirea ca discurs, pe unitatea narativă. Cronologic, proza basarabeană, după ce a exersat în nuvelistica clasicilor din secolul XIX, după ce a trăit abandonarea prozei interbelice (și aici ne gândim, în primul rând, la Constantin Stere), revine în albia normalului abia spre sfârșitul anilor '60. Moment care coincide cu o emancipare tacită de ideologicul comunist, care s-a impus în primul deceniu de după 1945.

Menționam mai sus nota de lirism a mai multor proze basarabene (narațiuni, nuvele și romane). Trebuie să precizez că vorbim totuși despre un lirism de persuasiune specific prozei descriptive și nu poeziei. În mod special, voi scoate din rând proza lui Vladimir Beșleagă care își întitula foarte expresiv un roman în 1988: *Viața și moartea nefericitului Filimon sau anevoioasa cale a cunoașterii de sine (poem tragic)*. Și aceasta după ce dăduse literaturii basarabene, în 1966, *Zbor frânt*, un roman de un dramatism profund și de un lirism al formelor de dicțiune fascinantă. Semnalăm în acele două romane prezența unei poetici românești a formelor dialogale și monologale. Vom afirma, utilizând expresia lui Wane C. Booth, că Vladimir Beșleagă nu atât ne povestește o lume, cât „o prezintă”, adică își construiește o lume narativă cu migală și conștiință auctorială aparte. De aici, întrebările retorice („Crezi că Nistrului îi vine ușor?”) și răspunsurile și mai retorice: „Îi întunecat la chip Nistrul...”, „S-a răzvrătit Nistrul...”, „Dar tace Nistrul. Numai se întunecă la față, se întunecă și tace. Știe el Nistrul, că chiar de s-ar răzvrăti, chiar de ar țipa și ar răcni așa, oamenii totuna nu l-ar auzi”. Isai, copilul care devine într-o lume beligerantă, se salvează

de ea într-un cronotop mental proiectat paralel în „cărarea albastră” a cerului și în acest râu-graniță dintre lumi.

Un mic panopticum din proza recentă

Dacă e să prelungim această perspectivă a cronotopului, o analogie tematică am remarcat-o la alți trei autori de romane basarabene recente. Este vorba de Emilian Galaicu-Păun, Iulian Ciocan și Alexandru Bordian. Tema comună, care m-a făcut să îi adun într-un corpus de lectură, este cronotopul orașului Chișinău. Toți trei proiectează o arhitectonică romanescă a urbei de pe Bâc. Deși cel mai tânăr, Alexandru Bordian va fi primul în această lectură, așa cum în romanul *Casa Inglezi* (Paralela 45, 2018) aflăm un Chișinău de la început de secol XX. Suntem în anul 1903, anul pogromului. Tema evreiască a cărții, precum și epigraful ei, ne prezintă un târg borgesian în care casele și oamenii constituie un caleidoscop de stări și fapte. Ca și la predecesorul său, Vladimir Beșleagă, este vorba de o scriitură polifonică, aproape dramaturgică. Vocile din roman răsună într-o urbe în ajunul măcelului. Răspunzând la întrebarea lui Vikenti, șeful poliției orașenești, de ce îi place Chișinăul, Platon, jurnalistul (al cărui prototip a fost, probabil, celebrul Crușevan) răspunde: „Pentru că suntem departe de *toți*”. Acest „departe” cartografiază cronotopul imaginar al Chișinăului, acest centru al latinității extreme. Iată portretul schițat în cuvinte: „Chișinăul a cunoscut multe imperii. Chișinăul a fost un intestin orb în trupul lor. A fost apendicită. Nici o stăpânire nu își consolidează deplina autoritate în Chișinău. Nici imperiul habsburgic, nici cel otoman, nici cel țarist ... Suntem în orașul exilului... Orașul unde ești așteptat într-un pat cald. Cu cel mai delicat vin din lume”.

Vorbim despre un amalgam etnic: „În Chișinău întâlnești evrei, români, nemți, ruși, ucraineni, greci, armeni, turci, tătari și elvețieni. O pleiadă de oameni îmbrăcați în mâneci lungi, în pantaloni largi și cu turbane pe cap. Dar și gentelmenii îmbrăcați în stil englezesc: costume de fetru moale, papioane, pălării și multe pipe... Nobilimea din Chișinău suferă de o lehamite cronică. Chiar și celor mai înstăriți latifundiași li se amărăște de toate podgoriile lor. O societate care renunță la avuții, iar a doua zi regretă”. Iată o topografie a vechiului oraș: „Străzile orașului sunt largi. Se mărginesc cu două rânduri de arbori. Pe strada liceelor găsești o varietate de case albe, roz, sau vopsite în albastru de briliant. Ferestrele vilelor sunt

rectangulare și cu ancadramente ogivale. La cei bogați ferestrele sunt mari...”. Tot pe acolo dai de „Bordelul (Casa câinelui) așezat în centrul universului... Pe strada liceelor nu e vandalizată nici o locuință. Pe strada Pușkin sunt sparte câteva dughene. Dar de vilele evreilor bogați nu se apropie nimeni. Miezul violenței e în partea de est a orașului. În cartierele... celor mai săraci evrei”.

Iată și un Chișinău uman, o gloată care va sacrifica pe cel de alături – și nu pentru că e mai rău decât celălalt, și nu pentru că celălalt este mai rău decât el, ci pentru că e o turmă manipulată să își caute demonii interiori, de data aceasta populația evreiască: „Șase sute de oameni se adună la Chișinău. În piața mănăstirii Ciuflea. Mulți din ei sunt beți, se îmbulzesc, fac tumburi, hărțuiesc trecătorii... Sunt îmbrăcați în haine de sărbătoare, își țin copiii de mână, au icoane și vârfuri de coasă... Aceștia dăruiesc porțile, aruncă mobila în stradă, spulberă tâmplile... Mai sunt și sute de gură-cască la furibundul spectacol... Delegația evreilor nu disperă și merge la Casa Englezi. Acolo li se spune că Șeful Poliției doarme”. Evreii înțeleg că sunt „vânați ca niște animale de pădure”. Or, descoperim un tânăr romancier care se afirmă din prima prin construcția romanului, prin conceptul inedit, prin imagini și, nu în ultimul rând, prin limbaj. Prozatorul respectă, cu sfințenia unui istoric, cronologia, cadrul istoric, cultural, nefiind ignorate istorismele și arhaismele care recrează textual epoca. În spatele prozatorului stă și poetul care pare să își aștepte rândul, fiind ascuns, drapat, ținut în camera lateralnică a casei prozatorului. Și fragmentul ce urmează o confirmă din plin:

„Care e numele meu cel adevărat, tată?

În duminica vameșului și a fariseului.

În duminica curvarului și întoarcerii păcătosului.

În duminica lăsatului de brânză.

În duminica întâia în post.

În duminica vindecării slăbănogului.

În duminica a treia în post.

În duminica învățaturii pentru vicleșugul diavolului.

În duminica a cincea în post.

În toate duminicile de când ai plecat mama nu mi-a vorbit o singură dată”.

Și aici este vorba despre o poetică în sensul cel mai clasic și tradițional al termenului, aici este poezie. Poezie care se ițește dintr-un roman. Și de ce nu ar face-o?

Țesut viu 10x10 (Cartier, 2014) de Emilian Galaicu-Păun este, în acest sens, un roman-poem de exemplificat și de antologat. Po(i)etica cărții, facerea și desfacerea ei ne-o confirmă din plin. Pe lângă poemele de la începutul și finalul romanului, volumul este un poem în proză cu desăvârșire. Luăm la întâmplare un fragment: „Și minunea nu întârzie să se arate, la o aruncătură de băț depărtare – în carne și oase, de femeie tânără, întorcându-i spatele unui bărbat pentru a-și pune sutienul de la costumul de baie”. Imaginile, selecția lexicală, ritmul, muzicalitatea, toate ne duc înspre poezie – o poezie de început de secol XXI.

Cronotopul Chișinăului este prezent și aici. Și Emilian Galaicu-Păun (de altfel, și Alexandru Bordin) cântă acest oraș – bineînțeles, cu instrumentarul detașării și al contemplării lipsite de patetisme prețioase. Emilian Galaicu-Păun chiar îi dă un nume preluat din poemele sale – Ch-ău. O denumire pe care cititorii o vor identifica drept marcă auctorială mai târziu. Personajul-copil din acest roman este copleșit de capitală – o știam și din poemele autorului, care pregăteau apariția romanului. El e absorbit de parcurile și bulevardele acestuia. În prima zi la școală, la întrebarea învățătoarei „cine-i Vladimir Ilici Lenin” elevul răspunde: „Un jidan!”. Or, tema evreiască revine și în acest roman care scanează sfârșitul deceniului șase până, hăt, în prezent. Este topografiat acest Chișinău evreiesc ca o amintire a copilăriei: „Aceleași glasuri, aceleași încăperi – până și curtea din strada Armenească, 61, cu numeroase buzunare ascunse, din care nu aveau dreptul să iasă fără voie, făcea parte din universul închis al copilăriei lor ținute din scurt... se cunoștea de la o poștă că această curte din strada Armenească nr. 61, în imediata apropiere a pieței centrale (...) este locuită de seminiția lui Israel. Până și mutarea lor, dintr-un cămin pentru familiști de la periferia orașului, într-o casă de locuit, în plin centru istoric al capitalei, unde ocupau două camereuțe, la capătul unui culoar ce slujea și de bucătărie comună, se datora unei familii de evrei ce va fi ales să se exileze, reușind în cele din urmă repatrierea”.

Copilul cunoaște lumea-oraș ca pe un labirint – cum își construiește, cum își po(i)etizează autorul textul sub forma unui șotron în maniera lui Milorad Pavić sau Julio Cortázar. Cartea este și ea un oraș împărțit pe câteva cartiere ale vieții trăite de personaj. Și această tehnică intertextuală și intratextuală anunță o poetică a migalei, a giuvaierului care taie diamantul.

Romancierul Iulian Ciocan, în volumul său *Dama de cupă* (Polirom, 2018), ne aduce într-un Chișinău al prezentului. Harta urbană este însă focusată în zona Telecentrului, unde apare o groapă ciudată care sugerează că este vorba de „un spațiu ciudat-miraculos”, în care oamenii își duc existența până în momentul în care înțeleg că și ei îl determină. Nistor Polobok, un funcționar corupt și fără scrupule, este sustras din traiul său îndestulat și plin de plăceri trupești de o întâmplare ciudată, inițial o bizarerie – pământul de lângă casa lui crapă. Extensia crăpăturii implică scene onirice, cu vedenii diabolice, căutarea adevărului în memorie și pe la vrăjitori. Polobok este cuprins de un inexplicabil sentiment de vinovăție, care-l urmărește în vis și după ce se trezește. Vina i se trage de la o damă de cupă... Treptat, istoria personală cuprinde întreaga comunitate a urbei. Chișinăul stă să se prăbușească într-o groapă. Orașul de pe Bâc riscă să fie înghițit cu tot cu oameni, case și instituții ale statului. Funcționari, jurnaliști, scriitori, pensionari, locatari – toți constituie o bogată galerie de personaje ale tranziției. O istorie plină de suspans, de tensiune narativă, cu personaje bine conturate și cu un fir epic structurat cu dexteritate. O carte care te pune pe gânduri. Și neliniștește.

Iulian Iordăchescu, personajul-romancier își trezește nevasta noaptea pentru a discuta cu ea o tehnică narativă sau alta. Totul se întâmplă într-o atmosferă plină de ironie și de autoironie, atitudine critică față de realitate și oameni. Și dacă ceilalți doi prozatori conturau un oraș mitologizat în care locuiau oameni deloc mitici, la Iulian Ciocan totul este supus demitizării. Miraculosul devine mistic – o putere mistică malițioasă, care se răzbună pe orașeni. Pornește de la păcatul unui funcționar, dar treptat înțelegi că toată populația merită să fie înghițită de hău: „Această irezistibilă influență îi făcea pe oameni să distrugă băncile în parcuri și scaunele în stațiile de troleibuz, să ragă în puterea nopții pe scările blocurilor, să arunce chiștoace pe trotuare, să-și facă *selfie* pe fundalul străzilor cotropite de cerșetori, să nu plătească impozite și să ceară cu insistență salarii și pensii europene, să-i bălăcărească pe guvernanții corupți și fățarnici și totuși să voteze pentru aceiași politicieni dubioși”. Pubela în care privește profesorul de filosofie Ion Jizdan este simbolul mizeriei acestui oraș și a acestei țări, precum prăpastia de la Telecentru este metafora unui viitor.

În loc de concluzii

Dacă la Emilian Galaicu-Păun răul cel mare venea dinspre comunism și dinspre un tată autoritar (loctiitorul lui Lenin în casă), dacă la Alexandru Bordian răul era în semenii care împart cu tine aceeași stradă, dar nu și același sânge, oamenii din Chișinăul lui Iulian Ciocan își poartă răul în sine, ei sunt pubela în care se adună toate și din care cad toate. Dacă Stendhal ar umbla cu „oglină” sa ca să arate noroiul de pe drumurile Chișinăului, el ar ajunge până la poarta Casei Inglezi, la Casa câinelui, neapărat, la recomandarea lui Alexandru Bordian, ar ajunge la Comitetul Central de unde profesorii li se dau directive ce să îi învețe pe copiii din romanul lui Emilian Galaicu-Păun. La Iulian Ciocan, Stendhal va trebui să coboare în pivnițele umane, acolo unde stă mizeria individului față în față cu sinele. De aici, probabil, senzația de repulsie, de dispreț pe care naratorul o are față de situații și personaje.

O po(i)etică a scriiturii repulsiei, a respingerii unei lumi în care esteticul lipsește sau e o aparență de jeg. Romane care știu să valorifice funcția poetică a limbajului, punând-o într-un contrast manifest cu alte funcții ale acestuia, din acest contrast născându-se un efect aparte și anume acel al poeticii față în față cu o lume prozaică ca esență, cu un univers prozastic, ca limbaj, în care crearea lumii și dicțiunea lumii converg înspre acea po(i)etică a performanței literare.

Comunicarea în baza acestui articol a fost prezentată în cadrul Festivalului Internațional de Proză, care s-a desfășurat pe 18 septembrie 2019 la Biblioteca „Onisifor Ghibu” din Chișinău.

CZU 021.89:024.6=135.1

DREPTUL DE ÎMPRUMUT PUBLIC PE AGENDA BIBLIOTECARILOR ȘI AUTORILOR

*Dr. Mariana HARJEVSCHI,
director general al BM „B.P. Hasdeu”*

Context

Odată cu semnarea Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, armonizarea legislației reprezintă un proces inevitabil de transformare a Republicii Moldova într-un stat european. Alinierea la legislația UE capătă importanță și pentru biblioteci, asumându-și noi responsabilități de a asigura treptat compatibilități ale legislației naționale cu cele ale UE [7].

Aprobarea Legii nr. 230/2022 privind dreptul de autor și drepturile conexe [6] a stârnit însă un val de nedumeriri în comunitatea bibliotecară. Norma expusă în alin. (2) art. 77 a Legii anunță aplicarea unei remunerații pentru împrumutul de carte realizat prin intermediul bibliotecilor. Deși nu necesită autorizare din partea autorului sau titularului dreptului de autor, această lege impune o plată echitabilă pentru autori. O singură excepție se aplică în cazul în care împrumutul este realizat prin bibliotecile din instituțiile de învățământ.

Ținem să menționăm că, deși biblioteca publică nu colectează bani prin împrumutul public al cărților în bibliotecă sau în afara acesteia, devine nejustificată impunerea unei taxe bibliotecilor în condițiile în care acestea pun gratuit la dispoziția utilizatorilor cărți din bibliotecă, iar perfectarea cardului de acces se eliberează, la fel, în mod gratuit.

În contextul în care introducerea unei taxe pentru împrumutul public s-ar realiza conform prevederilor stipulate în alin. (3) al aceluiași articol, potrivit căruia „cuantumul remunerației se stabilește prin hotărâre de Guvern, iar colectarea acestora se realizează conform dispozițiilor art. 103 și 104”, menționăm că, în prezent,

nu este cunoscut sau definitivat mecanismul de colectare a datelor, de încasare a plăților și de remunerare a autorilor/scriitorilor/edițiilor pentru fiecare carte utilizată în parte. Ceea ce ar însemna că, la momentul actual, este prematură introducerea unei astfel de norme pentru bibliotecile publice din Republica Moldova.

Conform datelor statistice pentru anul 2022 [10], Sistemul Național de Biblioteci este constituit din 2600 de biblioteci de toate tipurile, dintre care 2 biblioteci naționale, 1295 biblioteci publice teritoriale, 1277 biblioteci ale instituțiilor de învățământ și 26 biblioteci specializate. Potrivit informațiilor oferite de Centrul Național de Statistică din cadrul Bibliotecii Naționale, în anul 2022, bibliotecile dispun de 58327,2 de mii de unități materiale, au oferit servicii pentru 1143,4 de mii de utilizatori activi și au împrumutat 16873,2 de mii de exemplare de carte. De menționat că, din numărul de documente împrumutate, nu este cunoscută informația despre utilizarea operelor pentru fiecare autor sau autoare în parte (de exemplu, titlul de carte împrumutat de un anume utilizator). Prin urmare, nu se poate raporta cu exactitate numărul de publicații împrumutate care să poată mai apoi să justifice o astfel de taxă.

Mai mult ca atât, bibliotecile de drept public din Sistemul Național de Biblioteci, exceptată fiind Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, nu dețin un sistem integrat de bibliotecă (software) de monitorizare a utilizării operelor, în mod segregat pe autori/scriitori autohtoni sau străini, după titlul cărții, conținutul și tematica operei consultate.

Analiza comparativă a legislației europene privitor la susținerea Directivei 2006/115/CE [3] a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale oferă exemple de practici eficiente de aplicare a remunerației pentru împrumutul public. Țări precum Grecia, Croația, Estonia, Lituania și Letonia sunt o parte din statele-membre, care se înscriu în lista țărilor care susțin directiva europeană privind dreptul de închiriere și de împrumut public, dar care au pus în implementare directiva respectivă mult mai târziu, decât procesul de aderare a țării la UE. Aplicarea Directivei menționate în țările date a fost precedată de analize și studii de caz cu privire la împrumutul operelor, precum și de un dialog între autori, editori și bibliotecari, care au permis atât identificarea celor

mai potrivite mecanisme de aplicare a remunerației pentru împrumut public, cât și au oferit posibilitatea țărilor date să își pregătească/adapteze la nivel intern implementarea unei plăți echitabile pentru împrumut public.

Inițiative internaționale

Dreptul de împrumut public se referă, în primul rând, la dreptul exclusiv de a împrumuta (sau de a autoriza împrumutarea) lucrările protejate de drepturile de autor. Ca urmare, orice împrumut al lucrărilor ar trebui să facă obiectul unei forme de remunerare.

Este de remarcat că dreptul de împrumut nu are același statut ca și alte drepturi (cum ar fi reproducerea, distribuția, traducerea sau comunicarea către public) și nu apare în Convenția de la Berna [2]. Cu toate acestea, Uniunea Europeană și o serie de alte țări merg pe raționamentul precum că împrumutul de carte este un drept exclusiv.

Un argument inițiat de către autori/editori susține ideea că împrumutul public aplicat în biblioteci influențează vânzările. Deși cercetările nu au demonstrat că aceasta se întâmplă, totuși editurile insistă asupra acestui fapt. Desigur, unii exponenți ai domeniului de editare argumentează că orice utilizare a unei lucrări ar trebui să conducă la remunerare. Dar, fără îndoială, acolo unde nu există niciun prejudiciu se poate aplica o excepție.

Nu există o definiție unică a dreptului de împrumut public. Fiecare mecanism aplicat variază de la țară la țară, de la un tip de bibliotecă – la alt tip. La fel, sunt diferite abordări ce țin de metoda de calcul, de bugetele bibliotecilor, de PIB-ul țării, inclusiv de cine dintre autori se califică pentru astfel de remunerări (conform statisticilor de împrumut, conform apartenenței unei structuri profesionale naționale) etc.

Prima reacție a Federației Internaționale a Asociațiilor de Biblioteci (IFLA) cu privire la dreptul de împrumut public datează din 2005 prin lansarea *Declarației IFLA privind dreptul de împrumut public* [1]. În 2016, această *Declarație* a fost actualizată pentru a include informații referitoare la cărțile electronice. Ambele documente subliniază că IFLA nu a favorizat principiul „dreptului de împrumut”, dar a susținut în aceeași cheie accesul liber la serviciile bibliotecilor.

IFLA a pledat mereu pentru rolul esențial al bibliotecilor în promovarea accesului echitabil la informație și cultură, menționând

că mecanismele de aplicare a dreptului de împrumut public reprezintă un risc pentru activitatea bibliotecii. Deși este important să sprijinim autorii/editorii, nu există nicio dovadă fermă că împrumutul bibliotecilor cauzează un prejudiciu financiar. Într-adevăr, bibliotecile acționează ca o instituție utilă de lansare a cărților și prezentare a autorilor, însă mecanismele de aplicare a dreptului de împrumut public nu ar trebui să submineze activitatea bibliotecilor prin reducerea resurselor disponibile.

Documentul IFLA stipulează că în țările în curs de dezvoltare, mecanismul de aplicare a dreptului de împrumut public trebuie respins definitiv, cu resurse investite în promovarea culturii lecturii. În țările cu rate scăzute de alfabetizare și lectură, resursele ar trebui cheltuite pentru rezolvarea acestor provocări, decât pentru crearea unor astfel de mecanisme. Mecanismele de aplicare a dreptului de împrumut public pot fi mai bine operate prin politici culturale. Orice sistem introdus ar trebui să reflecte capacitatea guvernului de a-i sprijini pe autori prin elaborarea unui cadru de reglementare corect și transparent, pentru a evita consecințele care pot fi aduse bibliotecilor (de exemplu, scăderea bugetului etc.). Mecanismele de aplicare a dreptului de împrumut public nu sunt neapărat potrivite pentru împrumutul electronic, deoarece cărțile electronice sunt, de obicei, accesate sub licențe și trebuie să fie redobândite după un anumit timp sau un anumit număr de împrumuturi. Partea cea mai dificilă de aplicare a mecanismelor dreptului de împrumut public constă în faptul că datele despre împrumuturi sunt adesea deținute de terți.

Dreptul de împrumut public nu ar trebui plătit din bugetele bibliotecii sau să conducă la anumite restricții în procesul de împrumut. Editorii, distribuitorii și alți actori implicați în gestionarea drepturilor de autor au responsabilitatea de a se asigura că autorii au un venit echitabil. Bibliotecile școlare, universitare și de cercetare nu ar trebui să fie supuse acestui mecanism. De remunerarea pentru împrumutul public ar trebui să beneficieze autorii și, desigur, statul în susținerea promovării producției locale, iar mecanismul ar trebui să fie gestionat eficient și transparent, cu raportare clară și plăți maximum posibile către autori.

Experiențe europene

Un studiu realizat de IFLA [8] relatează că există totuși o cerință juridică pentru statele-membre ale Uniunii Europene (UE) de a

stabili un sistem de împrumut public. Statele-membre ale Uniunii Europene au început aplicarea Directivei europene 2006/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului, în funcție de experiențele fiecărui stat.

Prima țară care a stabilit sistemul de împrumut public, până la implementarea Directivei, a fost Danemarca, care a inițiat procedura încă în 1946, urmată fiind, la scurt timp, de Norvegia și Suedia. Legislația europeană impune ca autorii de cărți, filme și orice alte lucrări protejate de drepturile de autor și alți deținători de drepturi, fie să aibă dreptul de a autoriza sau de a refuza împrumutul lucrărilor lor de către instituții precum bibliotecile publice, fie că sunt remunerați pentru astfel de împrumuturi publice.

O analiză sumară aplicată de Fundația privind Informație Electronică pentru Biblioteci [4] asupra situației țărilor europene, demonstrează că majoritatea statelor membre ale UE nu au implementat cu mare entuziasm Directiva. Conform Directivei din 1992, Comisia Europeană ar fi trebuit să emită un raport de stadiu al implementării acesteia în 1997. Din cauza întârzierilor serioase ale mai multor state membre, Comisia nu și-a putut redacta raportul până în 2002, la zece ani de la intrarea în vigoare a Directivei. Comisia a reușit să evalueze treisprezece dintre cele cincisprezece state membre inițiale, inclusiv Franța, Grecia, Irlanda, Luxemburg, Țările de Jos, Regatul Unit. În unele cazuri, a sesizat proceduri de încălcare a dreptului comunitar la Curtea Europeană de Justiție fie pentru neimplementarea deloc a Directivei, fie pentru implementare incorectă (de exemplu, în Belgia, Italia, Portugalia și Spania). În plus, au existat îngrijorări cu privire la faptul că țările scandinave au aplicat acest mecanism într-un mod discriminatoriu, acordat doar pentru autorii naționali sau rezidenți (de exemplu, în Suedia) sau pentru lucrări publicate doar în limba națională (de exemplu, în Danemarca și Finlanda).

Acest lucru se poate datora în parte naturii documentului (un instrument flexibil al dreptului european), lăsând loc statelor membre să interpreteze în mod individual situațiile. Într-adevăr, una dintre problemele majore a fost că, deși Directiva permitea scutirea anumitor tipuri de instituții, mai multe state membre au exceptat fie doar bibliotecile din învățământ, fie bibliotecile publice și cele din învățământ sau deloc. În opinia Comisiei Europene, dacă, în practică, majoritatea instituțiilor (biblioteci școlare,

universitare, publice, naționale) sunt scutite, există riscul ca acest mecanism să nu fie eficient.

Cealaltă situație a fost cazul în care, pentru majoritatea țărilor, dreptul de împrumut public nu făcea parte din tradiția națională și era un concept străin care impunea instituirea de noi sisteme de administrare și remunerare. Unele state membre sprijină autorii prin alte mijloace, cum ar fi scutiri fiscale generoase, burse de creație, burse pentru rezidenți etc.

Fiecare țară calculează plățile în mod diferit. În UE, remunerația este pentru „utilizarea” lucrării. Unele țări calculează plățile pe baza numărului de împrumuturi ale cărților autorului, a numărului de exemplare deținute în stocul bibliotecii, a numărului de utilizatori înregistrați sau prin sume directe către autori (negociate cu organizații reprezentative).

Ratele de plată către autori sunt, în general, modeste și poate exista un plafon pentru suma maximă care poate fi plătită unui autor individual. Sumele cumulate pot fi totuși substanțiale. Bugetul prevăzut pentru remunerarea autorilor costă, în Danemarca, aproximativ 20 de milioane de euro în fiecare an – aproximativ 5% din cheltuielile bibliotecii publice. În 2006, acest mecanism în Marea Britanie a costat peste 11 milioane de euro.

În toate țările, cu excepția Țărilor de Jos, remunerarea și costurile de administrare a acestui mecanism sunt suportate de stat, în altele – de utilizatorii de bibliotecă care achită o taxă.

IFLA afirmă că dreptul de împrumut public ar trebui respins în situațiile în care o țară nu își poate permite să finanțeze bibliotecile. În special, nu ar trebui să fie stabilit în țări care nu sunt considerate cu venituri mari sau medii de către Banca Mondială. Sugestia este ca banii alocați în scopuri culturale și educaționale să fie folosiți pentru a oferi acces la educație și dezvoltarea unui sistem eficient de biblioteci. Bibliotecile trebuie să fie capabile să își concentreze bugetele pe îmbunătățirea ratelor de alfabetizare și pe abordarea nevoilor educaționale de bază, oferind acces la resurse moderne de învățare, dezvoltarea serviciilor inovatoare, pentru a aduce cartea necesară comunităților rurale sau defavorizate.

Concluzii

În contextul celor expuse, Consiliul Biblioteconomic Național, alături de Ministerul Culturii, inclusiv Consiliul Biblioteconomic (autoritate centrală responsabilă de coordonarea și promovarea

politicii statului în domeniul de activitate a bibliotecilor), a solicitat în cadrul ședinței din 15 iulie 2023, care a avut loc la sediul Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală, revizuirea privind data și anul intrării în vigoare a acestei norme. Astfel, s-a propus ca în art. 122 (*Dispoziții finale*) să fie prevăzut ca intrarea în vigoare a prevederilor art. 77 (*Dreptul la remunerație echitabilă*) să se realizeze din 1 ianuarie 2030. Acest fapt ar putea permite domeniului ca, până în anul 2030, Guvernul, autoritățile publice centrale și locale să ofere suportul în implementarea unui sistem integrat de bibliotecă, care ar putea prevedea modulul „Circulație”, ceea ce ar însemna integrarea componentei de evidență a datelor cu referire la remunerația pentru împrumutul de drept public al operelor utilizate în biblioteci, în speranța că și bibliotecile vor reuși să obțină bugete generoase pentru achiziții de carte.

Referințe bibliografice

1. *Background paper on public lending right* [online] [citat 28 august 2023]. Disponibil: https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/clm/position_papers/ifla-position-on-public-lending-right-2005_background-en.pdf
2. Convenția de la Berna cu privire la protecția operelor literare și artistice din 09.09.1886. In: *Tratate internaționale* [online]. 1999, vol. 9, pag. 134 [citat 28 august 2023]. Disponibil: <https://www.agepi.gov.md/sites/default/files/law/national/berne.pdf>
3. *Directiva 2006/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale* [online] [citat 28 august 2023]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0115>
4. *eIFL-IP Handbook on Copyright and Related Issues for Libraries* [online] [citat 28 august 2023]. Disponibil: <https://www.eifl.info/resources/eifl-handbook-copyright-and-related-issues-libraries-english>
5. *Handbook on comparative e-lending policies in Europe* [online] [citat 28 august 2023]. Disponibil: <http://www.eblida.org/News/2023/Fullversion-EBLIDA-Handbook-of-comparative-e-lending-policies-in-Europe-2023.pdf>
6. *Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe* [online] [citat 28 august 2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133204&lang=ro
7. *Metodologia de armonizare a legislației în Republica Moldova* [online] [citat 28 august 2023]. Disponibil: https://www.justice.gov.md/public/files/publication/Centrul_de_armonizare/Metodologia%20de%20armonizare%20a%20legislatiei%20RO.pdf

8. *Public Lending Right. A Briefing for Libraries* [online] [citat 28 august 2023]. Disponibil: https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/hq/topics/exceptions-limitations/documents/plr_brief.pdf
9. *Statistica de bibliotecă 2022. Date statistice comparative privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anii 2018-2022* [online] [citat 28 august 2023]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/profesional/statistica/statistica-de-biblioteca>
10. *The IFLA Position on Public Lending Right* [online] [citat 28 august 2023]. Disponibil: <https://www.ifla.org/ru/publications/the-ifla-position-on-public-lending-right-2016/>

CZU 023:331.461=135.1

EVALUARE A RISCURILOR PROFESIONALE LA BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „B.P. HASDEU”

*Tatiana COȘERI,
director adjunct, BM „B.P. Hasdeu”*

Rezumat: Articolul reflectă gândirea pe bază de risc aplicată la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” în domeniul securității ocupaționale. Metodologia oferă o mai bună claritate a procesului de identificare și evaluare a riscurilor la locul de muncă. Înțelegerea filozofiei de prevenire și de gestionare a riscurilor contribuie esențial la agilitatea și reziliența instituțională.

Cuvinte-cheie: risc, evaluarea riscurilor, identificarea riscurilor, matricea riscului, probabilitate, impact, hazard, securitatea ocupațională, sănătatea și securitatea în muncă, locul de muncă.

Gândirea pe bază de risc pivotază frecvent în managementul entităților ce produc bunuri și au beneficii financiare. Până nu demult, adesea, cerințele din domeniul riscurilor nu erau valorificate pe deplin în privința bibliotecilor. Convergența standardului SM SR EN ISO 9001:2015 „Sisteme de management al calității. Cerințe” oferă o nouă treaptă de dezvoltare a bibliotecilor din Republica Moldova. Cerințele standardului denotă un salt evident pentru instituțiile din domeniul nonprofit. În contextul dat, bibliotecile sunt stimulate să se preocupe de calitatea ofertelor și a serviciilor. Dimensiunea de orientare spre utilizator devine, cu precădere, o condiție esențială, indispensabilă pentru funcționare și supraviețuire.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a fost una dintre primele instituții care a regândit eficiența proceselor tehnologice, contribuind în așa mod la calitatea serviciilor/produselor și, astfel, la

satisfacerea utilizatorilor. Atributele *promptitudinea*, *corectitudinea* și *competența* pentru servicii/produse; *încrederea*, *amabilitatea* și *respectul* pentru relațiile dintre bibliotecă și utilizatori au fost percepute drept o vocație cu aplicabilitate vastă.

În traiectoria dezvoltării bibliotecii avem multe dovezi ce confirmă abordarea exigentă privind crearea de valori:

- 1) tipărirea primului raport de activitate (35 de pagini; 1898);
- 2) elaborarea regulilor de înregistrare a cititorilor și vizitelor (1898);
- 3) elaborarea și tipărirea cataloagelor: cărți pentru copii, catalogul sistematic al cărților, catalogul articolelor din revistele bibliotecii (1898);
- 4) implementarea tipizatelor de bibliotecă: cartelă de abonament, fișa pentru cărți la abonament, buletin de cerere, fișa de înregistrare a cititorului la abonament (1901);
- 5) extinderea evidenței indicatorilor statistici prin menționarea pentru prima dată a cititorilor noi, cititorilor înscriși total, anterior – doar cititorii activi (1906);
- 6) aprobarea primului Regulament de organizare (1938);
- 7) testarea modelului „Organizarea științifică a muncii”; elaborarea primelor norme ale muncii (1977-1978);
- 8) elaborarea și implementarea „Nomenclatorului dosarelor serviciilor și filialelor BM” (1990);
- 9) elaborarea primului manual de politici *Documente de reglementare a activității Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”* (1995);
- 10) implementarea sistemului de evaluare „Cel mai bun bibliotecar”, „Cea mai bună filială” (2000) și a sistemului de evaluare a contribuției BONUS (2004);
- 11) elaborarea misiunii și setului de valori (2002);
- 12) implementarea cardului unic de acces la bibliotecă (2006);
- 13) publicarea *Strategiei Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” 2008-2017* și a planului de realizare (2008);
- 14) înregistrarea logoului BM la Agenția de Stat pentru Proprietate Intelectuală (2009), obținerea certificatului de înregistrare a mărcii (2010);

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a fost una dintre primele instituții care a regândit eficiența proceselor tehnologice, contribuind în așa mod la calitatea serviciilor/produselor și, astfel, la satisfacerea utilizatorilor.

---

15) elaborarea Codului serviciilor (2012) etc.

În timp, biblioteca și-a format modelul său specific de valori fundamentate pe impact. Impresionanta complexitate a eforturilor demonstrează, cu precădere, preocupările pentru eficiență. Se observă aplicarea pregnantă a managementului calității în cultura instituțională a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” printr-o serie de trăsături evidențiate în standardele actuale.

Abordările contextuale ale implementării calității la bibliotecă au fost diseminate în revista de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură *BiblioPolis* [1; 2]. Drept corolar, Biblioteca Municipală are realizări notabile în această direcție.

O componentă de maximă importanță, care sincronizează eficiența instituțională, este gândirea pe bază de risc. Această gândire devine din ce în ce mai imperativă, oferind perspective de dezvoltare. Realizarea scopurilor și obiectivelor predeterminate depind, în mare măsură, și de identificarea riscurilor. Prin identificarea riscurilor se remarcă sursele, cauzele și consecințele posibile. O particularitate a gândirii pe bază de risc este „a acționa pentru a preveni” [5].

În scopul evitării unor posibile confuzii, este important să facem distincția între *problemă* și *risc*. Astfel, problema este o dificultate care deja a apărut și are un impact în procesul de realizare a obiectivelor. Riscul este o probabilitate de apariție a unor impedimente/bariere cu consecințe nefavorabile asupra rezultatelor prestabilite. Urmare celor menționate, se manifestă o claritate vădită: dacă efectul imprevizibilului/posibilului (riscul) trece în cel al certitudinii (al faptului împlinit), atunci putem deja vorbi despre o problemă.

În ansamblul gândirii pe bază de risc rezidă și riscurile profesionale, care reprezintă estimarea probabilității de afectare a sănătății personalului, daune materiale, daune sociale și psihologice. Notabilitatea riscurilor profesionale devine esențială în atingerea celor mai bune performanțe. Mediul sigur de muncă stimulează inițiativele și creativitatea oamenilor. Se formează, cu predilecție, un spirit motivațional.

Necesitatea abordării riscurilor în sănătatea și securitatea muncii devine vizibilă odată cu respectarea unor reglementări elaborate la nivel național: *Legea securității și sănătății în muncă, Regulamentul*

privind modul de organizare a activităților de protecție a lucrătorilor la locul de muncă și prevenire a riscurilor profesionale, Regulamentul cu privire la evaluarea condițiilor de muncă la locurile de muncă și modul de aplicare a listelor ramurale de lucrări pentru care pot fi stabilite sporuri de compensare pentru munca prestată în condiții nefavorabile, Regulamentul privind cerințele minime de securitate și sănătate în muncă pentru lucrul la monitor, Regulile generale de apărare împotriva incendiilor în Republica Moldova etc. Aspectul proactiv al abordării riscurilor ocupaționale permite o anticipare maximă a apariției unor eventuale evenimente adverse care ar afecta sănătatea personalului de specialitate. Și în acest caz apare o incertitudine între caracteristicile riscului și ale pericolului. Conceptul de pericol exprimă situații de hazard: un proces sau fenomen periculos, activitate umană sau situație care poate cauza pierderea de vieți omenești, care poate răni sau genera alt impact asupra sănătății, care poate aduce daune infrastructurii. Un risc este probabilitatea apariției efectelor scontate ca urmare a unui pericol [3].

Riscurile în sănătatea și securitatea în muncă au amploare variată:

- *riscuri inerente* (riscuri cauzate de fenomene naturale): fenomene meteorologice periculoase (furtuni, inundații, îngheț); fenomene distructive de origine geologică (alunecări de teren, cutremure de pământ);
- *riscuri antropice* (riscuri cauzate de om): accidente, incendii, căderi de obiecte (rafturi, polițe, resurse informaționale), aplicarea inadecvată a echipamentului (computer, imprimantă, videoproiector), nerespectarea rigorilor în securitatea și sănătatea în muncă;
- *riscuri fizice*: încărcarea/descărcarea resurselor informaționale, încărcarea/descărcarea bunurilor, poziționarea îndelungată pe scaun, lucrul la calculatoare, iluminare neadecvată a locului de muncă, factori de temperaturi variabile, factori microclimatici și chimici specifici, sistemul de ventilare.
- *riscuri emoționale*: conflicte cu personalul de specialitate, conflicte între bibliotecari și utilizatori.

Prin cunoașterea acestora se evidențiază diverse opțiuni de acțiune: evitarea, asumarea, eliminarea. Decizia dată elucidează concepția vastă a Bibliotecii Municipale din perspectiva

îmbunătățirii continue prin schimbare și inovare, minimalizarea efectelor riscurilor, dar și o mai bună gestionare și dezvoltare a capacităților de cauză-efect la aceste riscuri.

Evaluarea riscurilor în securitatea ocupațională a personalului Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” asigură un cadru comun de descriere a proceselor de identificare, de analiză și răspuns la riscurile posibile. Procesul de evaluare a riscurilor ocupaționale a inclus următorii pași [4]:

- 1) identificarea riscurilor;
- 2) evaluarea riscurilor;
- 3) prioritizarea riscurilor;
- 4) evaluarea impactului riscului.

Identificarea riscurilor

Probabilitatea apariției riscului se realizează în baza analizei de hazard: istoricul sau antecedentele situațiilor de risc, recomandările experților (prescripțiile, procesele verbale ale entităților de resort), recomandările managerilor superior și intermediari, analiza fluctuației personalului și, în mod special, a cauzelor plecării de la bibliotecă.

În scopul evaluării riscurilor la Biblioteca Municipală și atribuirii gradului de impact, au fost realizate mai multe studii ale locului de muncă:

- Studiu de fezabilitate;
- Studiu de fezabilitate;
- Evaluarea locurilor de muncă;
- Analiza avariilor, neconformităților, consumului de energie electrică și apă.

Studiul de fezabilitate s-a axat pe evaluarea stării tehnice a spațiilor și a rețelelor inginerești. Studiul a fost inițiat pentru a constata, prin prisma controlului managerial intern, soluții rezonabile și pertinente de remediere, îmbunătățire a situației. Dovezile colectate au stat la baza constatărilor și recomandărilor pentru fiecare încăpere. În intervențiile la fața locului au fost depistate următoarele tipuri de neconformități:

- (1) *majoră*: neîndeplinirea mai multor cerințe, ceea ce afectează capacitatea de realizare a obiectivelor stabilite, influențează calitatea activităților desfășurate, așteptările și satisfacerea utilizatorilor;

- (2) *minoră*: neîndeplinirea unei cerințe care nu afectează capacitatea de realizare a obiectivelor stabilite.

Clasificarea constatrilor și recomandărilor s-a efectuat reiesind din următoarele considerente:

- (1) *prioritate înaltă*: riscurile sunt semnificative pentru activitate, astfel încât necesită atenția imediată din partea conducerii;
- (2) *prioritate medie*: riscurile nu necesită o acțiune imediată, dar trebuie gestionate în timp util;
- (3) *prioritate scăzută*: există o abatere, o deficiență, dar printr-un control comprehensiv nu vor exista pierderi materiale.

Spațiile și rețelele ingineresti au fost evaluate conform etapelor:

- a) colectarea datelor despre spațiile BM: metraj și reparații efectuate;
- b) ieșirile în teren pentru colectarea dovezilor;
- c) constatarea disfuncționalităților;
- d) oferirea recomandărilor cu privire la îmbunătățirea situației și remedierea acesteia.

Studiul de fezabilitate a evidențiat următoarele aspecte ale infrastructurii, care pot afecta sănătatea personalului:

- *Sistem ingineresc*. Riscuri: inundații, apariția mușcăiului, electrocutare;
- *Sistem de scurgere*. Riscuri: inundații, apariția mușcăiului, electrocutare, deteriorarea resurselor informaționale;
- *Sistemul electric*. Riscuri: electrocutare, incendii;
- *Sistem termic*. Riscuri: umiditatea aerului, apariția igrasiei, îmbolnăvirea personalului, deteriorarea resurselor informaționale și a mobilierului;
- *Sistemul de iluminare artificială*. Riscuri: instalații electrice deteriorate/învechite care duc la apariția problemelor de vizualizare (scăderea vederii personalului);
- *Sistemul de iluminare natural*. Riscuri: geamuri din lemn cu fisuri, geamuri din PVC neizolate care determină temperaturi joase în încăperi, apariția igrasiei, îmbolnăvirea personalului, deteriorarea resurselor;
- *Praf*. Riscuri: poluarea aerului, îmbolnăvirea personalului;
- *Fluxul de aer*. Riscuri: miros neplăcut în încăperi drept urmare a avariilor, miros de la sistemul de canalizare, lipsa ventilării.

Pentru prima dată, a fost efectuat *Studiul de fezabilitate* pentru modernizarea Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, care a avut următoarele obiective:

- (1) analiza stării actuale a Bibliotecii Municipale (inclusiv filialele) și elaborarea unei viziuni privind dezvoltarea durabilă a instituției;
- (2) fundamentarea necesității investițiilor economice, biblioteconomice, culturale, arhitecturale a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”;
- (3) identificarea posibilităților de extindere a serviciilor culturale, educaționale, alfabetizare digitală și biblioteconomică pentru personalul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Chestionarul de fezabilitate a fost completat pentru toate spațiile Bibliotecii Municipale cu indicarea următoarelor componente: date generale, aspect arhitectural, aspect energetic, aspect tehnic, aspect social. Studiul a identificat următoarele profiluri vulnerabile: iluminare, praf, ventilare, umiditatea aerului.

O altă analiză constituie *Expertiza tehnică* a clădirii din bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 148, care a avut următoarele sarcini:

- (1) examinarea stării tehnice a elementelor de construcție și corespunderea lor cerințelor normative în vigoare;
- (2) aprecierea gradului de degradare a elementelor de construcție și posibilitatea de a le include în procesul de efectuare a lucrărilor de renovare/restaurare;
- (3) elaborarea recomandărilor tehnice privind consolidarea elementelor de construcție.

Drept urmare a expertizei, au fost determinate următoarele:

- a) categoria de importanță a clădirii: „C” (normală);
- b) condițiile seismice a terenului: în urma acțiunilor seismice clădirea a fost deteriorată în proporție de 15-30%;
- c) condiții geologice și hidrologice: pământ nisipos-argilos;
- d) caracteristicile construcției: piatră calcaroasă, cărămidă, plăci de beton, acoperiș din lemn, pereții despărțitori din cărămidă și schelet din lemn.

Rezultatele expertizei tehnice au accentuat probabilitatea aparițiilor riscurilor care ar avea un impact asupra sănătății și securității personalului: alunecări de teren, căderea tencuielii, căderea podului, sistem de ventilare insuficient.

O altă estimare a riscurilor aplicată la Biblioteca Municipală este *Evaluarea locurilor de muncă*, efectuată prin trei modalități:

I. *Realizarea măsurărilor privind gradul nocivității de către entitățile autoritare. Investigații instrumentale.* Utilizând echipamentul special, profesioniștii în domeniu au măsurat gradul nocivității la filialele BM. Starea de fapt a fost comparată cu cerințele actelor normative (*Regulamentul cu privire la evaluarea condițiilor de muncă la locurile de muncă și modul de aplicare a listelor ramurale de lucrări pentru care pot fi stabilite sporuri de compensare pentru munca prestată în condiții nefavorabile* (cu anexe) (Hotărârea Guvernului nr. 1335 din 10.10.2002); *Regulamentul privind cerințele minime de securitate și sănătate în muncă pentru lucrul la monitor* (Hotărârea Guvernului nr. 819/2016); NCM C.04.02-2005 *Iluminatul natural și artificial*; NCM E.03.02-2014 *Protecția împotriva incendiilor a clădirilor și instalațiilor etc.*). Rezultatele investigațiilor instrumentale efectuate denotă depășirile normativelor sanitare:

- a) intensitatea câmpului electromagnetic: în unele filiale au fost identificate depășiri ale nivelului admisibil;
- b) intensitatea câmpului electric: în unele filiale au fost identificate depășiri ale nivelului admisibil;
- c) iluminarea artificială: în unele filiale s-a depistat iluminare artificială insuficientă;
- d) aerul în zonele de lucru: în unele filiale parametrii de microclimă nu corespund cerințelor;
- e) sistemul de ventilare mecanică: nefuncțional în toate filialele;
- f) umiditate sporită: în unele filiale au fost identificate depășiri ale parametrilor admisibili, ceea ce creează condiții pentru apariția igrasiei.

II. *Metoda expres efectuată de BM:* comisia pentru evaluarea expresă a lucrărilor și locurilor de muncă în condiții grele, vătămătoare și deosebit de vătămătoare. În conformitate cu Codul Muncii al RM, art. 121 și 139; Legea nr. 270 din 23.11.2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, art. 18; Legea salarizării nr. 847 din 14.02.2002, art. 15; Hotărârea Guvernului RM nr. 1335 din 10 octombrie 2002 privind Regulamentul cu privire la evaluarea condițiilor de muncă la locurile de muncă și modul de aplicare a listelor ramurale de lucrări pentru care pot fi stabilite sporuri de compensare pentru munca prestată în condiții nefavorabile; Hotărârea Guvernului nr. 1487 din 31 decembrie 2004 și Convenția colectivă (nivel de ramură) cu modificările ulterioare,

comisia a stabilit următoarele lucrări și locuri de muncă cu condiții nefavorabile:

- a) lucrul în depozitele de cărți și în încăperile unde se păstrează colecții de cărți, reviste, ziare cu concentrație de praf, bacterii de carte veche;
- b) lucrul cu publicațiile care circulă la cititori și sunt surse de infecție;
- c) toxicitatea vopselelor tipografice de pe documente cu plumb și stronțiu;
- d) lucrul cu monitoarele computerelor, scanere, aparate de multiplicat;
- e) lucrul cu substanțe chimice, spălatul manual, dezinfectarea încăperilor și a grupului sanitar.

III. *Completarea de către specialistul în sănătatea și securitatea muncii a Fișei condițiilor de muncă la locul de muncă* conform Anexei nr. 1 la Regulamentul cu privire la evaluarea condițiilor de muncă la locurile de muncă și modul de aplicare a listelor ramurale de lucrări pentru care pot fi stabilite sporuri de compensare pentru munca prestată în condiții nefavorabile. Fiecare loc de muncă la BM a fost evaluat prin prisma a trei nocivități:

- (1) substanțe chimice nocive;
- (2) praf;
- (3) microclimă: temperatura aerului, umiditatea aerului.

Specialistul în securitatea și sănătatea în muncă a utilizat, în procesul de evaluare, rigorile stipulate în anexă. Ca rezultat, au fost sintetizate următoarele date: valorile indicatorilor nu corespund normelor și pot afecta sănătatea personalului. Datele servesc drept dovadă a diagnosticării locurilor de muncă și completează deciziile comisiei pentru evaluarea expresă a lucrărilor și locurilor de muncă în condiții grele, vătămătoare și deosebit de vătămătoare.

Analiza avariilor, neconformităților, consumului de energie electrică și apă înregistrate pe parcursul a mai mulți ani semnalizează factorii și/sau sursele care ar afecta securitatea muncii la Biblioteca Municipală. Componentele cu cele mai frecvente abateri sunt:

- (a) apă și canalizare, robinete(circa 150 per an): riscul inundațiilor, deteriorarea resurselor;
- (b) sistem de iluminare artificială (circa 200 per an): riscul aparițiilor problemelor de sănătate ale personalului;

- (c) sistemul termic (circa 20 per an): riscul apariției mucegaiului, problemelor de sănătate ale personalului, creșterea gradului de umiditate;
- (d) sistemul de iluminare naturală (geamuri) (circa 15 per an): riscul apariției mucegaiului, problemelor de sănătate ale personalului.

Examinarea consumului în exces al curentului electric și al apei permite de a depista avariile mai puțin vizibile, deteriorarea sistemului de măsurare (contoare). Estimările cantitative ale impactului riscului sunt surse de documentare și de prevenire ulterioară a neconformităților.

Analiza cantitativă a frecvenței îmbolnăvirii personalului Bibliotecii Municipale caracterizează prezența factorilor nocivi. Rata majoră de indisponibilitate la locul de muncă este o directivă pentru înlăturarea normelor neadmisibile, cât și pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă.

Spectrul de evaluări efectuate prin metode experimentale (efectuate de experți) și de monitorizare (efectuate de Secția logistică) au apreciat probabilitățile producerii riscurilor care afectează sănătatea personalului, care pot genera, de asemenea, și daune materiale. Inerent și implicit, au fost identificate sursele de risc, cauzele, natura și intensitatea lor, potențialele consecințe. Identificarea riscurilor este un proces permanent, care permite bibliotecii să cunoască aspectele disfuncționale.

Ignorarea lor în viitor pot genera consecințe cu impact ridicat intolerabil. Riscurile se transformă în incidente, dacă nu sunt tratate corespunzător.

Prin abordarea riguroasă și constantă privind securitatea și sănătatea în muncă la nivelul tuturor structurilor, Biblioteca Municipală efectuează un control eficient, un audit intern

asupra reducerii factorilor de risc. Un rol esențial are și personalul prin implementarea/respectarea rigorilor esențiale de acționare, de implicare, de prevenire, cât și prin responsabilizare.

Evaluarea și prioritizarea riscurilor

Calcularea riscului este necesară pentru evaluarea lui, pentru stabilirea gradului de impact și pentru elaborarea scenariilor de

---

Identificarea riscurilor este un proces permanent, care permite bibliotecii să cunoască aspectele disfuncționale. Ignorarea lor în viitor pot genera consecințe cu impact ridicat intolerabil. Riscurile se transformă în incidente, dacă nu sunt tratate corespunzător.

---

acțiune. La Biblioteca Municipală, riscul ocupațional este exprimat matematic conform următoarei formule:

$$Risc = Impact \times Probabilitatea \text{ de apariție a situației.}$$

Formula utilizată prezintă riscul calculat ca produs între impact și probabilitate. Rezultatele obținute sunt utilizate pentru algoritmul de acțiune și remediere a situației create.

Astfel, la elucidarea și abordarea sistemică a riscului se aplică *descriptorii de impact* (A) și *de probabilitate* (B) cu o scală de trei trepte:

Tabelul nr. 1

A. Stabilirea nivelului de impact (gravitatea consecințelor)	B. Estimarea probabilității apariției riscului
Valoare 1 = scăzut (S)	Valoare 1 = scăzută (S)
Valoare 2 = mediu (M)	Valoare 2 = medie (M)
Valoare 3 = ridicat (R)	Valoare 3 = ridicată (R)

Instrumentul recomandat pentru reprezentarea, compararea și, ulterior, ierarhizarea scenariilor riscurilor este *matricea* – o reprezentare grafică a scorurilor agregate ale impactului și probabilității.

Conform matricei, impactul este situat pe o axă verticală, iar probabilitatea – pe o axă orizontală. În cadrul matricei, sunt reprezentate scorurile agregate ale impactului și ale probabilității. Biblioteca Municipală utilizează scala calitativă exprimată prin 3 trepte – instrument recomandat pentru entitățile care fac primii pași în managementul riscurilor. Matricea reflectă schematic riscul prin 3 trepte și 9 valori, care generează, de asemenea, tipologia riscurilor: scăzut, mediu, ridicat. Prin tehnica semaforului, se reflectă gradul de acțiune și de operativitate:

Tabelul nr. 2

Impact ↑	ridicat	3 (SR)	6 (MR)	9 (RR)
	mediu	2 (SM)	4 (MM)	6 (RM)
	scăzut	1 (SS)	2 (MS)	3 (RS)
		scăzută	medie	ridicăță
		→ Probabilitate		

Riscurile sunt gestionate din perspectiva celor trei parametri:

- *tolerabile* (scăzut) = puțin importante și acceptate, acționare în cele din urmă. Nivelul 1-2, culoare verde;

- *tolerabil mediu* (mediu) = necesare și tratate, diminuate, acțiune mai târziu. Nivelul 3-4, culoare galbenă;
- *intolerabil* (ridicat) = vitale, acțiune rapidă. Nivelul 6-9, culoare roșie.

Evaluarea impactului riscurilor

Procesul de identificare a riscurilor a permis scanarea locurilor de muncă, condițiilor de muncă și a vizat/identificat factorii care influențează spiritul/mediul de muncă. Matricea riscurilor, drept urmare a evaluării locurilor de muncă, determină impactul unui hazard exprimat prin 9 valori. Nivelul de toleranță la risc / nivelul acceptabil de expunere la risc în corelație cu tipologia riscurilor și cu gradul de acțiune este prezentat în *Tabelul nr. 3*:

Tabelul nr. 3

Risc	Impact	Proba- bilitate	Matricea riscului	
Electrocutare	2	2	4	Tolerabil mediu. Necesită monitorizare, măsuri de control pe termen lung și prudență.
Câmpuri magnetice ale calculatoarelor	2	1	2	Tolerabil (scăzut). Acceptate.
Substanțe periculoase provenite de la tonerul, cartușele pentru imprimanta cu jet de cerneală	2	1	2	Tolerabil (scăzut). Acceptate.
Incendii	3	3	9	Intolerabil. Necesită acțiune rapidă.
Inundații (avarii în sistemul de apeduct și canalizare)	3	2	6	Intolerabil. Necesită acțiune rapidă.
Cutremur	2	2	4	Tolerabil mediu.
Căderea tencuiei	3	1	3	Tolerabil mediu. Necesită monitorizare, măsuri de control pe termen lung și prudență.
Căderea rafturilor	2	2	4	Tolerabil mediu. Necesită monitorizare, măsuri de control pe termen lung și prudență.
Căderea resurselor informaționale	2	1	2	Tolerabil (scăzut). Acceptate.

Risc	Impact	Probabilitate	Matricea riscului	
Alunecare (ghețuș, umezeală)	2	1	2	Tolerabil (scăzut). Acceptate.
Munca sedentară (ponderea majoră de ședere pe scaun)	2	1	2	Tolerabil (scăzut). Acceptate.
Munca în colecții (praf, cerneală de la tipar)	2	3	6	Intolerabil. Necesită măsuri de control pe termen lung.
Apariția insectelor, rozătoarelor în spațiile bibliotecilor	2	2	4	Tolerabil mediu. Necesită monitorizare, măsuri de control pe termen lung și prudență.
Temperaturi înalte	2	2	4	Tolerabil mediu. Necesită monitorizare, măsuri de control pe termen lung și prudență.
Temperaturi joase	2	2	4	Tolerabil mediu. Necesită monitorizare, măsuri de control pe termen lung și prudență.
Sistemul de iluminare	2	2	4	Tolerabil mediu. Necesită monitorizare, măsuri de control pe termen lung și prudență.
Igrasie (ciuperci saprofite)	3	3	9	Intolerabil. Necesită acțiune rapidă.
Intoxicații cu componente chimici	2	1	2	Tolerabil.
Efort dinamic la îndeplinirea sarcinii de muncă	2	1	2	Tolerabil.
Suprasolicitare fizică (surmenaj)	2	2	4	Tolerabil mediu. Realizarea într-o perioadă scurtă sau izolat.
Agresiune psihologică și fizică	2	2	4	Tolerabil mediu.

În procesul tehnologic de evaluare a riscurilor în domeniul sănătății și securității ocupaționale, Biblioteca Municipală s-a bazat pe răspunsul la următoarele întrebări fundamentale:

- Care este probabilitatea apariției riscului?
- Care sunt factorii care duc la apariția riscurilor?
- Care sunt consecințele riscului?

Utilizarea metodelor experimentale și a celor empirice a permis instituției să stabilească ierarhia riscurilor prin prioritizarea

lor în funcție de toleranță. De fapt, filozofia dată este promovată și în standardul ISO 31000 pentru managementul riscurilor. Standardul orientează, oferă un prototip pentru diverse entități, inclusiv culturale și educaționale, pentru aplicarea unui sistem de management al riscurilor. În mod special – pentru analiza, detectarea și prevenirea diferitelor situații de risc. Gândirea bazată pe riscuri în sănătatea și securitatea în muncă este abordată, de asemenea, în standardul ISO 45001 „Sistemul de management al sănătății și securității în muncă”. Elaborat în conformitate cu liniile directoare ale Organizației Internaționale a Muncii, standardul ajută la îmbunătățirea performanței, la prevenirea riscurilor și la asigurarea locurilor de muncă sigure. Respectarea cerințelor din resursele standardizate în managementul riscurilor a argumentat, încă o dată, că Biblioteca Municipală este preocupată de calitatea mediului de muncă și respectă în măsura posibilităților recomandările stipulate.

Cunoașterea matricei riscurilor aduce mai multe beneficii bibliotecii:

- reducerea incidentelor la locul de muncă;
- reducerea absenteismului și a fluctuației de personal;
- îmbunătățirea, în mod proactiv, a sănătății și a securității în muncă;
- creșterea moralului și a productivității personalului;
- oferirea personalului încrederii și a stabilității.

Traectoria pe care o parcurge Biblioteca Municipală în acest domeniu este recomandată și de cadrul normativ național. Nerespectarea lui poate afecta managementul instituțional și eroda credibilitatea acesteia în fața comunității. Inerent, poate genera chiar și sancțiuni administrative sau legale, conform legislației în vigoare.

Reperete diagnosticate, cât și cele reglementate, determină politica bibliotecii în sănătatea și securitatea ocupațională. Informațiile documentate elaborate (*Instrucțiune privind măsurile de apărare împotriva incendiilor; Reguli de securitate în raport cu instalațiile electrice; Cerințe minime generale privind semnalizarea de securitate și sănătate la locul de muncă; Instrucțiune privind securitatea și sănătatea ocupațională în condițiile muncii la distanță; Regulamentul cu privire la stabilirea atribuțiilor în domeniul securității și sănătății în muncă a personalului de conducere, de execuție, specialistului în securitatea și sănătatea muncii; Instrucțiuni*

de securitate și sănătate în muncă pentru toate funcțiile și lucrările desfășurate în unitate; Regulamentul privind modul de organizare a activităților de instruire în domeniul securității și sănătății în muncă a personalului Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”; Instrucțiune pentru acordarea primului ajutor medical; Reguli de comportament în caz de cutremur) reprezintă un ansamblu unitar și coerent ce ghidează bibliotecarii. Sunt un suport comun pe care fiecare persoană trebuie să-și asume respectarea în vederea securității sale și a colegilor.

Identificarea, evaluarea și gestionarea riscurilor din domeniul sănătății și securității în muncă a personalului sunt esențiale pentru Biblioteca Municipală. Acest proces este și o oportunitate pentru a înțelege nevoile relevante sectorului dat, pentru a constitui agilitatea și reziliența instituțională.

Referințe bibliografice

1. COȘERI, Tatiana. Abordarea bazată pe proces – esența managementului calității documentat. In: *BiblioPolis*. 2020, vol. 76, nr. 1, pp. 66-86. ISSN 1811-900X.
2. COȘERI, Tatiana. Gândirea pe bază de risc în managementul calității. In: *BiblioPolis*. 2020, vol. 79, nr. 4, pp. 20-29. ISSN 1811-900X.
3. EȘANU, Ludmila, DANDARA, Adriana. Identificarea pericolelor și evaluarea riscurilor la locurile de muncă. In: *Conferința Jubiliară Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților consacrată celei de-a 50-a Aniversări a U.T.M., 20-21 octombrie 2014*. Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău: Tehnica-UTM, 2015, pp. 174-177.
4. SHAYB, Hezy. Managementul riscului – identificare, evaluare și reacții la risc. In: *Economica*. 2019, nr. 1, pp. 58-70.
5. SM SR EN ISO 9001 : 2015 Sisteme de management al calității. Cerințe. Adoptat 23.10.2015. Chișinău, 2015. 40 p.

CLUBURILE DE LECTURĂ

CZU [028:061.237]:027.52(478)=135.1

**CLUBURILE DE LECTURĂ CA SPAȚII
DE DEZVOLTARE PERSONALĂ
ȘI EXPLORARE A IDENTITĂȚII
PRIN LITERATURĂ**

*Lilia CANȚÎR,
șef serviciu, Biblioteca „Ștefan cel Mare”*

Cluburile de lectură reprezintă un instrument valoros pentru promovarea cititului și dezvoltarea pasiunii pentru cărți în rândul utilizatorilor bibliotecii publice. În cadrul cluburilor de lectură se creează un mediu propice pentru explorarea literaturii, se oferă oportunitatea de a discuta textele citite într-un cadru social prietenos, ceea ce poate inspira pentru lecturi noi. Membrii cluburilor au oportunitatea de a-și exprima ideile, gândurile și opiniile despre cărți. Dezbaterile și discuțiile, de asemenea, îi ajută să-și îmbunătățească abilitățile de comunicare și să-și formeze propriile opinii.

Cluburile de lectură întrunesc oameni cu interese comune, creând astfel o comunitate de cititori entuziaști. Aceste grupuri oferă un cadru social plăcut, în care participanții se pot socializa și pot forma prietenii durabile.

Înființarea și gestionarea unui club de lectură de succes poate fi o experiență minunată, atât pentru bibliotecari, cât și pentru membrii clubului. Pentru a-l gestiona e nevoie de a stabili obiectivele și viziunea clubului: ce fel de cărți se vor citi, ce teme se vor aborda și ce așteptări avem de la participanți. Crearea unui mediu deschis și respectuos asigură o conjunctură în care toți membrii se simt în largul lor și au posibilitatea să-și exprime opiniile și gândurile într-o ambianță respectuoasă prin discuții constructive și deschise.

În programul de activitate al Bibliotecii „Ștefan cel Mare” cluburile de lectură au un rol semnificativ în sprijinirea programului instructiv-educativ al grădinițelor, școlilor primare și liceelor

din proximitate, dar și a comunității locale în promovarea culturii lecturii.

Programul „E ora poveștilor” aduce copiilor de la grădinițe povești digitale și lecturi cu voce tare. Acestea le dezvoltă dragostea pentru cărți și povești, le stimulează imaginația și creativitatea, îi ajută să-și dezvolte abilitățile de ascultare și înțelegere a unui text (*Mauș vrea să fugă de acasă* de Rouzanna Baghdasaryan, *Țurțurul* de Valery Voskoboinikov, *Povestea ursului cafeniu* de Vladimir Colin, povestea populară *Lia Ciocârlia*, *Doroteea și ochelarii* de Ivona Brezinova, *Cel mai mic* de Halya Kruk). Copiii urmăresc poveștile și povestirile rostite de către bibliotecari sau voluntari, interpretând mesajele și ideile transmise în cadrul acestor activități. Copiii își pot crea imagini mentale, pot vizualiza personajele și acțiunea poveștilor prin mini-spectacole, desene, modelare cu plastilină etc.

Clubul de lectură „Evrca” întrunește copiii de la 8 la 10 ani. În cadrul ședințelor clubului, se organizează activități interactive și creative legate de cărțile citite (*Spionul lui Eminescu* de Spiridon Vangheli, *Minunea* de R.J. Palacio, *Pollyanna* și *David și vioara lui* de Eleanor H. Porter, *Copacul dorințelor* de Katherine Applegate, *Chemarea străbunilor* de Jack London). Aceste activități includ jocuri de rol, dramatizări, desene, concursuri de povestiri sau crearea de afișe, lapbook-uri inspirate din cărți. Astfel, lectura devine o experiență distractivă pentru participanți. Discuțiile și dezbaterile cu ceilalți membri îi pot provoca să vadă lucrurile din diverse perspective, să-și dezvolte compasiunea, empatia, interesul pentru lumea din jur.

De asemenea, în cadrul clubului s-au organizat întâlniri cu autori de cărți pentru copii care au povestit mai multe despre procesul de creație literară. Un aspect important este faptul că, pentru a motiva și recompensa lectura activă, am implementat diferite sisteme de recompense, cum ar fi diplome și certificate de participare la evenimentele clubului.

Clubul de lectură pentru adolescenți „Everestul cărților” se bazează pe dezbateri și analize mai profunde, unde discuțiile despre cărți merg dincolo de simpla experiență de lectură. Membrii pot explora teme, simboluri și mesaje subtile din cărți, ajungând la o înțelegere mai profundă a lucrărilor citite. Membrii recomandă și își împărtășesc ideile despre cărți care le-au lăsat o impresie puternică. Participarea la întâlniri regulate și interacțiunea cu ceilalți

membri le oferă o doză suplimentară de responsabilitate și disciplină în citit. Acest lucru îi ajută să își mențină obiceiul de lectură și să descopere cărți noi în mod constant. În cadrul acestui club de lectură au fost citite și discutate povestirea *Pescărușul Jonathan Livingston* de Richard Bach și volumul de proză scurtă *Oameni din Chișinău* de Dumitru Crudu.

Un alt club de lectură, de asemenea, dedicat adolescenților, dar și maturilor, este **Clubul „Pe aripile poeziei”**. Scopul principal al clubului este să promoveze și să încurajeze lectura de poezie. Membrii clubului se întâlnesc, de obicei, o dată pe lună sau în zilele de naștere a unor mari poeți ai lumii (M. Eminescu, N. Labiș, L. Blaga, W. Shakespeare, Li Bai). Fiecare ședință este dedicată unui anumit poet sau a unui subiect specific, cum ar fi poezia de dragoste, cea dedicată mamei sau femeii în general, unui anotimp etc. Aceasta le oferă o varietate de abordări și teme pentru discuții și explorare. „Nu este niciodată prea târziu să sperii” a fost genericul ședinței clubului de Ziua Internațională a Poeziei (21 martie 2023) care a evidențiat faptul că poezia poate fi apreciată la orice etapă a vieții și că ea este întotdeauna o sursă de inspirație și bucurie.

Participarea într-un club de lectură aduce numeroase beneficii, printre care se numără dezvoltarea gândirii critice și stimularea imaginației. Aceste două aspecte sunt fundamentale în procesul de lectură și au un impact semnificativ asupra dezvoltării individuale.

Cluburile de lectură aduc împreună oameni cu pasiuni comune, creând o comunitate literară. Ele pot să devină un motor pentru implicarea comunității în lectură și pentru încurajarea tinerilor și adulților să se apropie de cărți și de lumea lor.

CZU [028:061.237]:027.52(478)=135.1

CLUBUL DE LECTURĂ ÎN LINIȘTE LA BIBLIOTECA MUNICIPALĂ. UN NOU CAPITOL

*Cristina DICUSAR,
bibliograf, Secția „Memoria Chișinăului”, BM „B.P. Hasdeu”*

În era TikTok-ului, a productivității post-(& in)umane, ne mai rămân prea puține mecanisme de încetinire a timpului. Lectura lentă și atentă, meditația, somnul, plimbările ș.a. sunt activități care, de regulă, înseamnă deconectarea notificărilor, lucru tot mai

dificil de făcut. *Silent Book Club* (Clubul Lecturii în Liniște) a devenit, iată, una dintre metodele de încetinire a ritmului pentru iubitorii de lectură & liniște din toată lumea, combinând lectura cu relaxarea într-o comunitate de oameni pasionați de cărți.

Acest club, fondat în 2012, în San Francisco (California), de Guinevere de la Mare și Laura Gluhanich, cu intenția de a oferi un mediu relaxant și incluziv, în care oamenii să se poată bucura de lectură în tăcere, într-un cadru social, a devenit un fenomen global. De la cea primă întâlnire, conceptul a prins viață și s-a răspândit în diverse orașe din întreaga lume. În prezent, Silent Book Club a crescut în popularitate, cu sute de „capitole” (chapters) stabilite în comunități din întreaga lume (aceste „capitole” sunt grupuri locale ale clubului, care organizează întâlniri regulate pentru a permite membrilor să se întâlnească și să citească în tăcere împreună). Cele mai mari comunități ale Silent Book Club sunt în Statele Unite, cu multiple „capitole” în orașe precum San Francisco, New York, Los Angeles și Chicago. De asemenea, fenomenul a câștigat teren în Europa, în țări precum Marea Britanie, Germania, Franța și Olanda, unde s-au format numeroase comunități.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și-a propus să se alăture acestui trend global. Întâlnirile *Clubului de Lectură în Liniște* a BM sunt organizate într-un mod simplu și relaxat, urmărind crearea unei atmosfere propice lecturii în tăcere și a interacțiunii cu ceilalți membri. Iată cum decurge în mod obișnuit o astfel de întâlnire:

- *stabilirea unui spațiu potrivit*: se alege un loc liniștit în bibliotecă, unde participanții se pot simți confortabil și pot avea un mediu propice lecturii;
- *sosirea și pregătirea*: oaspeții Clubului se adună la locul stabilit în prealabil. Fiecare participant își aduce propria carte sau e-reader, în funcție de preferințe. Se acordă atenție asigurării unui mediu fără zgomote sau distragere, iar telefoanele mobile și alte dispozitive sunt puse pe modul silențios sau chiar închise;
- *lectură în tăcere*: odată ce toți membrii sunt pregătiți, se anunță începerea sesiunii de lectură. De regulă, se stabilește o perioadă de timp, cum ar fi 30 de minute sau o oră, în care fiecare participant se concentrează asupra lecturii proprii în tăcere. Atmosfera caldă și liniștea din jur favorizează imersiunea în lectură și adâncirea experienței;

- *pauze și momente de interacțiune*: după perioada de lectură, se face o pauză, în timpul căreia participanții pot socializa sau pot schimba impresii despre cărțile citite. Aceste interacțiuni se desfășoară într-un mod relaxat și fără presiune, oferind oportunitatea de a descoperi noi titluri sau autori și de a împărtăși experiențele de lectură;
- *finalul ședinței*: odată ce pauzele și momentele de interacțiune s-au încheiat, se anunță finalul ședinței Silent Book Club. Participanții sunt încurajați să rămână în contact și să continue să participe la viitoarele întâlniri.

Este important de menționat că organizarea ședințelor poate varia în funcție de fiecare grup în parte. Unele „capitole” pot adăuga elemente suplimentare, însă principiul de bază al lecturii în tăcere și al respectului pentru experiența individuală de lectură rămâne întotdeauna în centrul întâlnirilor Clubului de Lectură în Liniște. În capitolul BM, la fiecare ședință încercăm să aducem cititori „profesioniști” (scriitori, critici literari ș.a.) invitați să vorbească și să-și împărtășească experiența în domeniul lecturii. Deocamdată, la ședințele noastre au fost scriitorii Dumitru Crudu și Maria Pilchin (urmează mulți alții).

Fenomenul global Silent Book Club a avut un impact profund asupra membrilor săi și asupra comunităților în care a fost adoptat. Această mișcare a readus bucuria lecturii și a promovat importanța timpului petrecut în tăcere și concentrare; a contribuit la crearea unui sentiment de comunitate între iubitorii de cărți, oferindu-le oportunitatea de a-și împărtăși experiențele de lectură și de a descoperi noi titluri și autori. Prin organizarea întâlnirilor și a sesiunilor de discuții, clubul a promovat interacțiunea socială într-un cadru care respectă liniștea și reflecția.

«ДУШЕСОГРЕВАЮЩЕЕ, ДУХОПОДНИМАЮЩЕЕ УЧРЕЖДЕНИЕ»: КЛУБ КНИГОЛЮБОВ В ЛОМОНОСОВКЕ

*Маргарита ЩЕЛЧКОВА,
директор Библиотеки им. Михаила Ломоносова*

В декабре 2009 года в библиотеке получил постоянную прописку городской Клуб книголюбков «Universul», которому к тому времени уже было около сорока лет. Сложно сказать, кто придумал название объединению. Вероятно, оно было дано в честь одноименного книжного магазина на улице Болгарской, где в 1972 году и был основан клуб его тогдашним директором Василием Абакумовым.

Работой единомышленников руководили самые настоящие «книжные подвижники» – врач Александр Продан, а затем сменивший его инженер Евгений Рожко. Евгений Иванович Рожко председательствовал достаточно долго и успешно. Клуб под его руководством стал сплоченным коллективом, серьезно и основательно изучающим творчество авторов мировой литературы. У клуба была своя стенгазета (один из ее выпусков хранится в библиотеке, а также внушительные стопки отпечатанных и прочитанных докладов), участники придумали свой девиз и даже герб, им выдавались членские билеты, работал актив. Клуб гордится тем, что у него в гостях побывали поэтессы Белла Ахмадулина, Римма Казакова, поэты и писатели Николай Савостин, Рудольф Ольшевский, Николай Сундеев, музыканты Александр Розенбаум и Алексей Козлов. Евгений Иванович давал книголюбам домашние задания: порой очень сложные, «заковыристые» литературные вопросы, как современные квесты, которые были не всем под силу, требуя основательных разысканий в каталогах, картотеках и в фондах библиотек. В таких случаях старательные, ответственные клубовцы шли в Ломоносовку и обращались за помощью к библиографам. Таким образом мы и узнали о существовании в Кишиневе Клуба книголюбков, а также о том, что руководит ими строгий

и требовательный председатель, к тому же отличный знаток литературы.

Клуб собирался на свои заседания и в клубе швейной фабрики «Steaua roşie», и в Музее еврейской культуры, и в Доме-музее А. С. Пушкина. Но со временем музеи стали отказываться от присутствия книголюбов. Наступил проблемный период в нахождении своего «угла». Мы же, сотрудницы Ломоносовки, уже тогда, в конце восьмидесятых, не находили ответа на вопрос, почему Клуб книголюбов заседает где-то вдали от библиотеки, от места, где ему по определению полагается быть? Когда поздней осенью 2009 года на вечер встречи с бардом Игорем Доминичем в библиотеку пришел Евгений Иванович и нас познакомили, естественно, зашел разговор о том, как трудно работать клубу, не имея постоянного помещения. Разумеется, мы тут же предложили проводить заседания у нас, в библиотеке, и это предложение было с огромной радостью принято. Так началось тесное сотрудничество, совместная работа клуба с библиотекой, которая разворачивалась постепенно. Быстро установилась периодичность встреч – дважды в месяц. Кстати, с тех пор она не нарушалась.

Сразу возник вопрос о названии клуба в библиотеке, а поскольку деятельность клуба соответствовала критериям культурной услуги, которая могла оказываться всем читателям библиотеки, необходимо было дать ей название. Его придумал сам председатель клуба, Евгений Иванович, предложивший назвать услугу «Открытая книга». Библиотека сразу

начала помогать участникам клуба в подготовке лекций, подыскивала литературу, постоянно делала фоторепортажи, видеозаписи наиболее интересных мероприятий, которые располагала на своем канале в YouTube. Сохранилась, например, давняя, 2012 года, видеозапись лекции Зои Шапошник о романе Чингиза Айтматова *Когда падают горы*, собравшая довольно большое количество просмотров – четыре с половиной тысячи. Евгений Рожко всегда совмещал заседания клуба с литературно-музыкальными вечерами, которые он проводил в библиотеке вместе со своими знакомыми музыкантами: заслуженной артисткой Республики Молдова, композитором, поэтессой, руководителем хора «Рапсодия», Натальей Барабанщиковой; председателем Клуба авторской песни «Товарищ гитара» Юлианом Киркиным, исполнительницей Марией Павленко. Все они подружились с библиотекой и до сих пор проводят у нас замечательные литературно-музыкальные вечера. Эти чудесные культурные мероприятия с огромным удовольствием посещали наши читатели, многие из которых становились затем членами клуба.

Коллективным членом клуба сразу же стала и библиотека, и так же, как и все остальные, она должна была отвечать за содержание очередного заседания, готовить темы выступлений. Примерами таких выступлений могут послужить и необычный обзор Тамары Дунаевой, которая придумала оригинальную возможность продвижения чтения, когда книги, которые она представляла клубовцам, были обернуты в бумагу, перевязаны бечевкой и только по надписям с характеристикой этих произведений книголюбы могли их выбрать и взять домой для прочтения; и театральные обзоры Светланы Кирилловой, которая подготовила и показала клубовцам фильм об одном из московских театров. Оксана Русу провела для книголюбов обзор художественных альбомов из Отдела искусств. Мы приглашали и продолжаем приглашать в клуб читателей библиотеки, работая таким образом на постоянное пополнение рядов книголюбов.

Активными книголюбями стали поэт из Ассоциации русских писателей Валерий Шварц, поэтесса Светлана Вакарова, писательница Светлана Лозинская. И уже совсем недавно открыла для себя клуб Елена Ковальская, сразу ставшая его летописцем, успевшая в короткий срок написать множество

репортажей о заседаниях клуба в газету *Русское слово*. С уходом Евгения Ивановича в мир иной его функцию стал исполнять писатель, автор нескольких книг прозы, член Союза писателей России, член Ассоциации русских писателей Республики Молдова, мастер-краснодеревщик Анатолий Лабунский, который в короткий срок сумел заслужить безусловную любовь и уважение членов клуба. Для библиотеки деятельность в наших стенах Клуба книголюбов – прекрасная возможность проведения просветительских мероприятий, связанных с литературой, с продвижением книг. На любое заседание библиотекари приносят соответствующую заявленной его теме литературу из своих фондов. Даже во время ковидно-ремонтных ограничений библиотека не прекращала работу с клубом – для того, чтобы его деятельность продолжалась, мы делали видеозаписи литературных и просветительских выступлений поэтессы Натальи Науменко, которые размещались на YouTube, с тем, чтобы с ними могли познакомиться другие члены клуба. За эту работу библиотека получила на одном из первых «послековидных» заседаний большую шоколадную медаль и благодарность клуба.

Особенность клуба состоит в том, что из двадцати пяти постоянных участников, каждый пятый – поэт, писатель, художник, или доктор каких-либо наук: биологических, филологических, технических. Потому многие темы, кроме филологических, профессионал в области которых доктор филологии Надежда Донцу, бывают связаны с научными новостями, открытиями в области биологии и техники, о которых рассказывают доктор биологии Сергей Маслоброд, а также доктор технических наук, изобретатель Григорий Никифоренко. Разумеется, все они по совместительству еще и поэты, члены Союза писателей им. А. С. Пушкина. Заседания клуба проходят по определенной программе: после того, как в руках председателя зазвонит колокольчик, знаменующий начало встречи, устраивается перекличка, во время которой обязательно отмечают пришедшие и отсутствующие.

Первым пунктом программы является «поэтическая разминка», когда участники могут поделиться стихотворными строчками, которые их заинтересовали в последние недели, прочитываемые либо наизусть, либо с листа. Достоинство этой части программы в том, что услышанные строки

позволяют не забывать классику и знакомиться с современной поэзией. Далее, основной докладчик преподносит всем свою подготовленную к заседанию тему. Таких тем за полувековой период деятельности клуба были сотни, перечисление имен может занять множество страниц. Поэтому скажем только, что они касаются в основном жизни и творчества практически всех представителей мировой классической и современной литературы, а также деятелей истории и искусства. Показательным примером может послужить перечисление тем текущего года, связанных с юбилейными датами в области литературы: «Поэтическое творчество Владимира Высоцкого», посвященное его 85-летию; «Жизнь и поэзия Алексея Жемчужникова», русского поэта, автора стихотворения *Осенние журавли*, послужившего основой для любимого романса русских эмигрантов; «Пушкин и семейство Раевских», «Кишиневский период творчества Игоря Северянина», цикл видеофильмов Анатолия Лабунского, посвященных поэтам-шестидесятникам: Роберту Рождественскому, Андрею Вознесенскому, Булату Окуджаве. Докладчиков может быть несколько, в зависимости от того, какая программа подготовлена ответственным за встречу, а таковые всегда назначаются в конце заседания. Книголюбы, давно знакомые друг с другом, любят чествовать своих именинников за сладким столом, с чаепитием, что бывает частенько, и способствует созданию дружеской обстановки. Одна из рубрик заседания называется «С миру по нитке»: участники рассказывают

занимательные истории, порой курьезные факты, в том числе из жизни знаменитостей.

В клубе проводятся презентации книг. В текущем году уже провели презентацию книги Анатолия Лабунского *Любовь и проклятие*, которую библиотека избрала в качестве обсуждаемой книги в рамках программы «Кишинев читает книгу». Также обсуждались в этом году последний, 5-й выпуск литературного альманаха *Персона* Сергея Евстратьева и книга Сергея Иванова *То берег, то море*. В первое майское заседание клуба его гостем стал Вячеслав Мадан – режиссер, актер, в свое время директор Театра им. А. П. Чехова. Предыдущее заседание книголюбов было посвящено истории моды, о которой рассказала участница клуба, поэтесса, дизайнер-модельер Наталья Урман.

Заседания клуба всегда интересны, увлекательны, познавательны как для его участников, читателей библиотеки, так и для ее сотрудников. Особенным событием стал пятидесятилетний юбилей клуба, собравший большое количество гостей, пришедших поздравить клубовцев, в числе которых были и официальные лица – представители Русского Дома, а также других библиотечных объединений. Клуб был награжден почетным дипломом Россотрудничества за свою культурную деятельность. На вечере звучали выступления участников, благодарности, воспоминания самых старинных клубовцев. Особенно запоминающимся было выступление доктора биологических наук, члена Союза писателей им. А. С. Пушкина Сергея Маслоброда, в сочных красках представившего всю историю клуба и его деятельности, начавшего свою речь словами: «Это случилось в 1972 году, в столице солнечной Молдавии, которая на весь Советский Союз славилась выпуском из печати самой востребованной, часто раритетной книжной продукции – классической и неоклассической художественной литературы. Впервые на пространстве Советского Союза в Кишиневе появилось народное, душегревающее, духоподнимающее учреждение – Клуб книголюбов».

От имени библиотеки выступила директор Ломоносовки, рассказавшая о совместной работе с клубом. Вел юбилейный вечер председатель клуба Анатолий Лабунский, который торжественно вручил каждому участнику клуба (и, конечно, библиотеке), памятные большие «Золотые юбилейные медали»,

изготовленные им собственноручно из полимерной глины. Но и после чудесного юбилейного вечера следующее заседание было также необычным. Чествовали с круглыми, солидными датами сразу трех юбиляров – доктора биологии Сергея Маслоброда; Григория Никифоренко – автора сотен патентов на изобретения, за которые он получил награды, как в России, так и в США; Наталью Козловскую – поэтессу, члена Союза писателей им. А. С. Пушкина. Собственными остроумными стихотворными сочинениями с добрыми пожеланиями их поздравили Елена Ковальская и Мария Котляренко. Эти вечера, ставшие яркими событиями в истории клуба, останутся надолго в памяти и книголюбов, и библиотеки.

Традиционно проводимые дважды в месяц, воскресные заседания Клуба книголюбов – это не только открытие читателями мира литературы и науки, но и радость встреч друзей, соратников, единомышленников.

CZU [028:061.237]:023.5(478)=135.1

„FORZAȚ” – UN CLUB DE LECTURĂ PENTRU BIBLIOTECARI

*Elena TARAGAN,
șef sector, Secția Studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”*

La Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a fost lansat un nou club de lectură – „Forzaț”, coordonat de dr. Mariana Harjevschi, directorul general al instituției, care își propune să aducă spre discuție probleme profesionale, pornind de la niște lucrări care nu fac parte neapărat din domeniul biblioteconomic, dar pot să inspire, să ofere modele pentru activitatea noastră.

După cum susține dr. Mariana Harjevschi, ideea clubului a fost inspirată din niște experiențe anterioare ale bibliotecii: „Biblioteca MOV” (care avea drept preocupare primordială inovația) sau „Chindii profesionale”. Numele „Forzaț” înseamnă, conform definiției, „foaie dublă de hârtie groasă, albă sau colorată, care face legătura dintre blocul de carte și scoarțe” (DEX) și, metaforic, presupune că acest club va uni, va aduna bibliotecari pentru a împărtăși idei și experiențe. Se observă și sufixul „zaț”, clubul fiind aprovizionat și cu cafea. Pentru acest club de lectură, directorul instituției își dorește, în primul rând, continuitate.

Cartea pusă în discuție în cadrul primei și a doua ședință a fost *Cultura serviciilor superioare* de Ron Kaufman. Cartea nu este din domeniul biblioteconomic, având un limbaj mai ludic, dar colegii bibliotecari au identificat în lucrare situații similare cu activitatea în bibliotecă, sfaturi și metode de lucru aplicabile și aici.

Prima ședință a clubului s-a desfășurat la Centrul Municipal de Tineret, astfel încât gazda a făcut o prezentare a ofertei sale. Toate serviciile Centrului sunt gratuite și se adresează tinerilor cu vârsta cuprinsă între 14 și 35 de ani. Este un spațiu prietenos tinerilor și are trei servicii primordiale: voluntariat, cluburi de interese (lectură, pictură, limbi, chitară, dans, educație juridică) și programe de dezvoltare personală. În această iarnă, Centrul a avut circa 300 de beneficiari zilnic, bucurându-se de o popularitate destul de mare în rândul tinerilor.

Prezentă la evenimentul de lansare a clubului, dna Angela Cutasevici, viceprimar al municipiului Chișinău, a apreciat valoarea cărții, care este una motivațională în plan cultural și profesional. Totodată, „ideea unui club, care vine să promoveze cultura serviciilor de înaltă calitate, poate fi salutată, bibliotecarii fiind semănătorii de cultură”, susține vorbitoarea. În același timp, dna A. Cutasevici a adus în discuție oferta Centrului Municipal de Tineret, care, în anumite aspecte, se aseamănă cu ceea ce oferă biblioteca. Este și un Centru de dezvoltare și formare profesională pentru adulți. Totodată, acum este momentul de răscruce, când trebuie să promovăm intens cartea, căci altfel, intrând în era digitală, vom pierde cu totul conexiunea cu cartea tipărită.

În introducerea primei ședințe a clubului, dr. Mariana Harjevschi a adus drept exemplu abordarea lui Steve Jobs, care îi trimitea pe anumiți colegi de echipă în „vacanța lecturii”. Aceștia citeau despre medicină sau criza încălzirii globale, numai nu IT, și veneau ulterior cu idei de noi servicii și aplicații pentru Apple. Tot astfel, o carte care nu este neapărat din domeniul biblioteconomic, dar pertinentă pentru acesta, poate aduce viziuni proaspete și inspira colegii în activitatea lor curentă. Cartea nu se citește într-o zi, afirmă directorul instituției, iar citind-o, directoarea s-a gândit la echipa bibliotecarilor din cadrul BM „B.P. Hasdeu”, apoi la utilizatori. Se gândea și la un șef de secție, șef de filială, și la cei nou-veniți în echipă, și la cei cu experiență etc. Dr. hab. Nelly Țurcan, șef Campusul Competențelor, a afirmat că volumul *Cultura serviciilor superioare* de Ron Kaufman este un ghid pentru cei care vor să înțeleagă ce înseamnă un standard al calității. Tatiana Coșeri, director adjunct al BM, a susținut că ea, cartea, a fost ca un „refresh” pentru cursul său de cultură a calității. Tatiana Coșeri se gândește să aducă exemple din această carte pentru simularea unor situații, astfel încât să compare activitatea bibliotecii noastre cu cea a altor instituții mari. Este o lucrare-suport motivațional pentru un formator.

S-a vorbit despre modul în care putem impresiona utilizatorul, atribuindu-i serviciului nostru valoare. Să fim activi, să inițiem un dialog, să propunem alți autori atunci când utilizatorii împrumută o carte ș.a. În cadrul discuțiilor, Viorica Lozinschi, șef Secție resurse umane, a adus mai multe observații. În carte se compară procesele de selecție a personalului la Zappos și Google. În timp ce Google are un proces de interviu recunoscut, pe scară largă, ca unul dintre cele mai riguroase procese de selecție din lume și principiul lui fundamental este „concentrați-vă asupra utilizatorului”, la Zappos principiul fundamental este să fii amuzant și un pic trăsnet. BM aplică ambele principii atunci când își alege oamenii care să lucreze în instituție. Totodată, a fost adusă în discuție practica „vacanțelor de vocație”, unde angajatul plătește pentru a fi o zi bucătar sau croitor. În acest context, s-a discutat dacă n-ar trebui ca noii angajați ai BM să parcurgă alți pași la angajare, nu doar CV-ul și interviul, pentru că de multe ori așteptările nu coincid cu realitățile și persoanele nou-angajate pot fi în unele cazuri dezamăgite. O idee propusă a fost să i se acorde proaspătului angajat o perioadă de la o zi până la o săptămână ca să facă cunoștință cu activitatea bibliotecii înainte de a semna contractul. În acest context,

s-a dezbătut ideea dacă nu ar fi necesar un program de instruire pentru noii angajați organizat de bibliotecă. Sau ca fiecare nou-angajat să aibă un mentor. S-a constatat că e esențială și o atitudine pozitivă față de aceștia, care să le faciliteze integrarea.

Altă componentă este recunoașterea și recompensarea serviciilor. S-a adus exemplul din carte, acela că sunt trei categorii de angajați: cei care consideră munca doar un ser-

viciu; cei care vor să-și facă o carieră în funcția în care sunt; cei pentru care munca e vocație. Noi avem angajați din toate categoriile. Cei care au vocație îi molipsesc și pe ceilalți să se mențină și să persevereze la locul de muncă.

S-a discutat mult despre aeroportul din Singapore (exemplul de serviciu de înaltă calitate adus de Ron Kaufman). De asemenea, despre rolul bibliotecii astăzi, care trebuie să aibă drept prioritate orientarea utilizatorului (masterand, doctorand sau simplu cititor) spre sursa căutată – aceasta este o calitate rară a bibliotecilor. În contextul modernității, biblioteca trebuie să adopte noi modalități, eficiente și inovatoare, de poziționare în comunitate. Ca temă pentru acasă a primei ședințe a fost propusă găsirea unor canale potrivite de comunicare pe intern și pe extern.

Cea de-a doua ședință s-a desfășurat la Campusul Competențelor. În cadrul acesteia s-a vorbit despre vocea clientului, măsurarea și evaluarea serviciilor, procesul de îmbunătățire a serviciilor, recuperarea clienților și garantarea serviciilor, etalon și modele de urmat.

Svetlana Javelea, șef Secție monitorizare și evaluare, a menționat că principiul de bază care pare să se configureze în cartea lui R. Kaufman este acela că a oferi servicii de calitate înseamnă să creezi valoare pentru altcineva, adică presupune o re poziționare, o adoptare a perspectivei celuilalt. Nu trebuie să ne gândim la ceea ce avem noi de oferit, ci la ceea ce are celălalt de câștigat. Menținând exemplul aeroportului din Singapore, ca la ședința anterioară,

adică cel oferit de autor în cartea sa, se specifică faptul că acolo totul pare să decurgă într-un mod ideal. Cărui fapt i se datorează acest lucru? La intrarea în mai multe spații ale aeroportului, sunt amplasate tablete, în care beneficiarii sunt rugați să dea o apreciere a serviciului utilizat anume acolo. Modul de apreciere este simplu, prin trei emoticoane, cu trei variante de răspuns. Există o persoană responsabilă de colectarea acestor răspunsuri și, în cazul unei reacții negative, se acționează instantaneu, persoana împuternicită deplasându-se la locul respectiv pentru a remedia neajunsul. Astfel, conștientizăm faptul că este important ca un răspuns negativ din partea clientului să nu ne supere, cum se întâmplă uneori, ci să îl vedem drept mod de îmbunătățire. În cazul Bibliotecii Municipale, când vorbim de re poziționare, atunci când ne gândim la sloganul nostru „Calea ta spre cunoaștere”, trebuie să adoptăm atitudinea care implică ce are utilizatorul de câștigat. Adică, nu *noi* vă oferim resurse, ci *dumneavoastră* identificați la noi lucrurile de care aveți nevoie pentru a găsi „calea *ta* spre cunoaștere”. Iar întrebările chestionarului trebuie să fie clare, succinte, să nu obosească și, totodată, să-l facă pe client să se simtă în poziția de consultant, nu de inspector.

În acest sens, dr. Mariana Harjevschi a adus în discuție exemplul oferit de R. Kaufman privind serviciul de taximetrie pe care îl prestează aeroportul respectiv. Clientul (chiar autorul) descrie că a urcat în limuzină, i s-a oferit un șervet din partea șoferului, un pahar cu apă, a fost întrebat cum se simte, cum vede orașul etc. Clientul și-a spus în sinea lui: „Uite, de așa servicii aș vrea să am

parte mereu”. A fost foarte plăcut impresionat. Ajungând la hotel, i se înmânează un chestionar cu întrebările: „Șoferul v-a oferit un prosop răcoritor? Un pahar cu apă? Vi s-a permis să alegeți muzica pe parcursul călătoriei? V-a întrebat șoferul de aer condiționat? Șoferul conducea cu o viteză sigură?” etc. Adică, toate acțiunile întreprinse de șofer au fost nominalizate în chestionar. Aici s-a întâmplat deziluzia. Clientul s-a gândit că la mijloc este un pur interes și că se evaluează comportamentul șoferului și nu starea lui de bine. Întrebările, menționează autorul, trebuiau să fie de o altă natură: „Cum v-ați simțit pe parcursul călătoriei? Ce v-a plăcut cel mai mult?” Atunci când el ar fi enumerat toate aceste aspecte, ar fi fost analizat comportamentul șoferului, dar, mai ales, și satisfacția clientului.

Tatiana Coșeri a intervenit, specificând că oamenii ne memorează prin emoțiile pe care reușim să le inspirăm. Companiile au reguli, norme rigide împărtășite de toți, dar acest lucru nu reprezintă un impediment pentru a livra servicii de calitate, personalizate. Chiar dacă biblioteca nu este atât de dotată ca structură, este în puterea noastră să facem astfel ca utilizatorul să plece de la noi cu o plusvaloare. În unele filiale există cozi ale utilizatorilor, în altele – mai puțin, iar acest fapt se datorează modului de relaționare a bibliotecarului cu aceștia.

Elena Taragan a subliniat faptul că, spre deosebire de serviciile de taximetrie, serviciile de bibliotecă nu sunt standardizate și pot

fi mereu unice și irepetabile. Un utilizator solicită Sartre, Camus, Preda, noi îi putem relata o mică poveste care să-l impresioneze. A adus exemplul unei experiențe proprii: când era studentă și utilizatoare a bibliotecii, a solicitat la una din filiale cărțile de Henry Miller, iar tânăra bibliotecară citise autorul. Au avut o mică discuție și această experiență s-a dovedit memorabilă. Viorica Lozinschi a adăugat că există, mai ales, mitul frumos că „voi sunteți bibliotecari, înseamnă că știți totul”. Ar fi minunat să corespundem.

Dr. hab. Nelly Țurcan a vorbit despre componenta procesului de îmbunătățire. A menționat că uneori inversăm cuvintele și spunem „îmbunătățirea procesului de prestare a serviciilor”. S-ar părea că nu există o diferență între aceste sintagme: „procesul de îmbunătățire a prestării serviciilor” și „îmbunătățirea procesului de prestare a serviciilor”. Sunt însă câteva nuanțe. În cazul în care vorbim despre îmbunătățirea procesului de prestare a serviciilor, punem accent pe aspecte care țin mai mult de tehnologia acestor procese: în cât timp oferim acest serviciu, optimizarea serviciilor etc. Când discutăm despre procesul de îmbunătățire a serviciului, accentul se pune pe metodele care se folosesc în prestarea acestui serviciu. De exemplu, utilizarea tehnologiilor informaționale în livrarea unor servicii (cum ar fi, la împrumut). Pentru că, dacă utilizăm tehnologiile informaționale, finalitatea procesului se schimbă, el devine mai rapid, utilizatorul nu stă în rând după carte; sau, dacă el este înștiințat, online, că acea carte, pe care el o solicită, este deja disponibilă, el poate să vină în timp util să o împrumute

etc. Competențele bibliotecarilor se referă anume la acest aspect: la procesul de îmbunătățire. Folosim în cadrul instituției noastre diferite forme și metode de dezvoltare a competențelor angajaților. Ei, la rândul lor, folosind aceste noi abilități, contribuie la definirea unei plusvalori a serviciilor sau vin cu propuneri inovatoare de dezvoltare a serviciilor. Vorbitoarea a adus exemplul din carte: acel al unei firme indiene de consulting, care obișnuiește să-și aprecieze angajații cu varii certificate (lucru pe care îl face și BM), dar care a mers dincolo de această practică și a mai introdus o treaptă necesară pentru obținerea diplomelor. Procesul de confirmare a competențelor nu se termină odată cu finalizarea cursului. Când angajații trec un curs de formare, lor li se solicită să vină cu oferta unui serviciu pentru un coleg sau pentru un client. După ce a fost oferit acest serviciu, se solicită un feedback prin care să se afle care a fost cea plusvaloare pe care a obținut-o acel client. Abia acum se oferă certificatul, cu mențiunea că angajatul este „susținător al serviciilor superioare”. Este o practică de încurajat, susține Nelly Țurcan. Aceasta prezintă un grad sporit de dificultate, dar și o eficiență mai mare a cursurilor de instruire.

Tatiana Coșeri a adăugat că ar fi de salutat o modalitate de revigorare a activității prin rotația cadrelor. S-a mai făcut la BM, când, spre exemplu, Secția „Memoria Chișinăului” a interacționat cu utilizatorii, ceea ce a determinat nevoia de a regândi funcțiile și rolul. Este important ca schimbările în instituție, odată adoptate,

să nu fie cazuri izolare, ci să aibă continuitate, a mai specificat directorul adjunct.

Ludmila Dogotari, șef Filiala „Codru”, a adus în discuție un alt exemplu din *Cultura serviciilor superioare*. La o companie globală de administrare a documentelor, foarte prestigioasă, se părea că toate merg ca pe roate (profitabilitate, cotă de piață), până în momentul în care a început să prezinte disfuncționalități. Cum se explică aceasta? Angajații obișnuiau să scoată în evidență doar atuuri: în declarații, statistici, rapoarte. În momentul crizei, directorii au început să încurajeze și să remunereze acele situații în care angajații semnalau probleme, și, mai ales, veneau cu soluții la problema vizată. De asemenea, compania conștientiza faptul că menținerea clientului este vitală și prioritară față de atragerea unui client nou.

Liliana Gamarța, șef Filiala „Ștefan cel Mare”, a vorbit despre evaluarea clienților. Despre managerii care petreceau uneori timp în prima linie, intrând în contact direct cu utilizatorii. Un alt exemplu, cu conotație mai puțin pozitivă, se referă la comunicarea cu clientul; angajații evaluau dacă clientul dispune de resurse și merită timpul, lipind o monedă pe jos – în cazul în care clientul îndrăznește să ia moneda, înseamnă cu nu are resurse.

Dr. Mariana Harjevschi a mai introdus în discuție șase niveluri de setare a serviciilor noastre, așa cum le prezintă R. Kaufman: *servicii infraționale* (nu l-ați satisfăcut pe utilizator, și de aici au rezultat știri/informații negative), *servicii minime* (oricum rămân dezamăgitoare), *servicii previzibile* (nu au nimic special, dar clienții posibil să revină, însă numai dacă nu există opțiuni mai bune), *servicii dorite* (servicii rapide, flexibile și prietenoase), *servicii surprinzătoare* (sunt ceva special, cu un dar neașteptat, organizația se distinge de mulțime), *servicii incredibile* (oamenii nu le uită, experiența devine legendară, fiind împărtășită de clienți). Directorul instituției a încheiat ședința, menționând că de aici încolo, după lectură și discuție, sunt importanți pașii acțiunilor noastre.

Clubul de lectură „Forzaț” se reunește o dată pe lună și invită bibliotecarii la dialoguri constructive.

Foto: BM „B.P. Hasdeu”

CZU [37.091:070](478)(047.53)=135.1

BIBLIOTECA, CEL MAI PREȚIOS DAR AL OMENIRII: ALEXANDRA TĂNASE ÎN DIALOG CU RAIA ROGAC

„Despre mine... azi, căci mâine va fi prea târziu...”

Sunt născută la 16 august 1948, în satul Năpădeni, raionul Ungheni. E cel mai frumos sat al copilăriei noastre. Am fost patru copii la părinți: trei surori și un frate. Mama se numea Zinaida Popa-Vâlcu, iar tata – Profir Vâlcu. Grație educației părinților, toți cei patru am obținut studii superioare. Cartea, în familia părintească, era onorată. Pot spune că ei, părinții, ne-au cultivat nu doar dragoste, dar și un adevărat cult față de minunea minunilor – Cartea.

După studiile medii, am susținut, în 1968, admiterea la Universitatea (pe atunci – Institut) Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, la Facultatea de Filologie. L-am avut ca profesor de lingvistică și decan pe cel care a fost ulterior primul ministru al Educației din Republica Moldova – Nicolae Mătcaș.

Am încheiat studiile în 1971 cu mențiune, cum se spunea pe atunci, cu Diplomă Roșie. Mi-am dorit să devin pedagog și am profesat după obținerea licenței toată viața, până în 2020, încă 15 ani după pensionare.

Soțul meu a fost publicistul, scriitorul, editorialistul Constantin Tănase.

La vârsta mea onorabilă sunt destul de activă, sunt prezentă aproape la toate evenimentele la care sunt invitată. Îmi place teatrul și accept cu plăcere invitațiile domnului Petru Hadârcă, regizor și director al Teatrului Național „Mihai Eminescu”, mai ales în cadrul Reuniunii Teatrelor Naționale, organizate în toamnă la coacerea gutuilor, dar și la mai toate premierele. Îmi place să merg la expoziții de pictură, dar și de costume naționale. Deseori mă duc la șezătorile organizate la Biblioteca „Transilvania”, căci aici este mediul meu spiritual, aici am crescut multe generații de elevi,

Alexandra Tănase și Constantin Tănase, august 2014
(fotografie realizată de Ana Gabor)

iar în prezent moderez proiectul „Lectură generoasă” pentru persoane de vârstă a treia.

Sunt mamă a trei fii, bunică a patru nepoți și soacră bună a trei nurori.

Biblioteca, cel mai prețios Dar al omenirii

Raia ROGAC: Doamna Alexandra Tănase, mi se pare că vă cunosc de o viață, chiar dacă nu suntem apropiate. Eu, în calitate de ziarist de actualități, de multe ori trebuia să onorez mai multe manifestări culturale, uneori chiar în aceeași zi, manifestări în care se produceau personalități de primă mărime, care făceau cinste Neamului, de Acasă sau de oriunde. Și acolo, de multe ori, vă vedeam alături de soțul Constantin Tănase. Editorialele lui se bucurau de mare succes: cu nerăbdare erau așteptate nu numai în Republica Moldova, dar în tot arealul românesc. Părerea mea este că a fost un editorialist-nepereche.

Înțelepciunea unui proverb spune că în spatele unui bărbat puternic se află o femeie puternică. Voi ați fost ambii puternici în vocația de a vă dăruii total muncii îndrăgite, puternici în dragoste și în dorința de a întemeia o familie, în care urmașii să se simtă iubiți și demni de părinți. Chiar și pe patul de spital, în ultimele ore pe pământ, înainte de a trece în veșnicie, Constantin Tănase era preocupat de scrierea editorialului... Ați editat o carte *in memoriam*, în care a fost inclus *Ultimul editorial*, devenit titlul lucrării, în care

au fost incluse și alte materiale nepublicate, precum și o serie de amintiri calde despre cel care ne-a părăsit, din partea celor care l-au cunoscut și apreciat.

Alexandra TĂNASE: M-am născut și am fost educată printre cărți. Deși cu părinți țărani, în casa părintească erau multe cărți și luam mereu de la bibliotecă și alte cărți, pe care le citeam, uneori, în glas. Când mi-am creat propria familie, având un soț iubitor de carte, am început să ne „adunăm”, încet-încet, o bibliotecă de familie, pe care o păstrez și azi cu sfințenie. Noi în familie ne întrecem la făcut lecturi, deseori dezbăteau cele citite.

R.R.: Acum, dați-mi voie să înțeleg în care familie – cea părintească, unde creșteau patru copii pasionați de lectură, sau în familia Tănase, unde lecturau toți: părinții și cei trei feciori?

A.T.: Cartea se bucura de mare cinste și într-o familie, și în alta. Gustul lecturii l-am deprins din copilărie. Chiar dacă noi, copiii, aveam și anumite obligații să ajutăm în gospodărie, atunci când părinții ne vedeau cu cartea în mână, nu ne deranjau.

R.R.: Conștientizau, vorba cronicarului Miron Costin: „Nu este alta mai frumoasă și mai de folos zăbavă decât cetitul cărților?”

A.T.: Era frumos, dar să știți că am avut noroc și în cel de-al doilea caz, când l-am întâlnit pe Constantin Tănase și ne-am împletit destinele, formând o familie. Viața mea alături de acest om erudit a fost plină de evenimente interesante. Când a fondat ziarul *Timpul*, l-am susținut.

R.R.: La începutul Renașterii Naționale, când apăruse noul ziar *Flux*, care se bucura de mare popularitate, la timona lui erau Constantin Tănase și Val Butnaru. Mă gândeam că ambii, fiind ambițioși, nu vor rezista să funcționeze pe același proiect. Așa și s-a întâmplat. Constantin Tănase a venit apoi cu *Timpul*, iar Val Butnaru a avut mai multe încercări cu *Jurnal de Chișinău*, ca în cele din urmă, să rămână cu *Jurnal TV*. *Flux* a fost preluat de Iurie Roșca, dar nu a rezistat, într-un fel compromițându-l și dezamăgind cititorii...

A.T.: Nu vom aborda acest subiect. Să revenim la timpurile noastre. Constantin Tănase, de la început, și-a asumat misiunea editorialistului, eu fiind prima lui cititoare: citeam din manuscris, eram și primul critic. De multe ori, sugeram titluri pentru materialele deja finalizate. Mă bucuram că se ținea cont și de punctul meu de vedere, cel al primului cititor. Cartea *Ultimul editorial* a fost o ultimă dorință a ziaristului Constantin Tănase care, pe patul

de suferință din spital, într-un caiet de notițe, a scris că dacă va mai trăi, va scrie o carte nouă și o va intitula *Ultimul editorial*, dar, spre regret, nu a reușit. Eu am realizat acest gând al lui și, în anul 2019, a apărut această carte cu ultimele materiale nepublicate, inclusiv editorialul, completată cu omagii aduse de personalități și prietenii care l-au cunoscut, astfel fiind comemorați cei 70 de ani de la nașterea lui C. Tănase.

R.R.: Ați avut și dumneavoastră o rubrică la *Timpu*l...

A.T.: Se numea „O tabletă la zi”. Tematica era largă: de la politică (în special despre politicieni) la viața social-culturală.

R.R.: V-a influențat Constantin Tănase?

A.T.: Atâta timp cât a scris el, eu nu am îndrăznit să public ceva, căci el era prea bun. Abia mai târziu, când Pavel Păduraru, redactor la *Timpu*l, mi-a sugerat să scriu acele tablete din viața cotidiană a mai marilor zilei, am acceptat. Era destul o vorbă, un gest al cuiva și tableta era gata! Rubrica dată avea cititorii ei, chiar admiratori, care îmi telefonau sau îmi scriau mesaje, chiar și scrisori. De exemplu, de la București îmi scria comentarii doamna Ludmila Sfârloagă, mare admiratoare a Basarabiei.

R.R.: Să revenim la evenimentul comemorativ. A fost o lansare frumoasă, de la care nu puteam să lipsesc. A fost un adevărat florilegiu de amintiri despre editorialistul, cărturarul, prietenul și Omul de Omenie Constantin Tănase. Am scris despre această manifestare, unde fiecare participant a primit câte un exemplar de carte. Eu mă încumet să-mi exprim gândul că atunci când a decis să fondeze *Timpu*l, s-a gândit și a exercitat practic modelul Eminescu de la *Timpu*l, cel din epocă. Editorialele lui C. Tănase erau incitante, la tema zilei, efervescente, așteptate, comentate, foarte populare. Să vedem, în continuare, când și cum „drumurile voastre toate” s-au întâlnit, după zicerea cântată a lui Dan Spătaru – mă refer la cuibul de familie Tănase.

A.T.: Cu studentul Constantin Tănase ne-am întâlnit în 1968 la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (UPS), unde am fost colegi la Facultatea de Filologie. Tocmai se re-deschisese această instituție pedagogică. Ne-am bucurat mult când am aflat că UPS i-a avut de studenți pe Grigore Vieru, Spiridon Vangheli, Anatol Codru și alți scriitori remarcabili. Aveam fiecare câte 19 ani. Am stat în aceeași bancă, în ultimul rând al aulei universitare și, uneori, când nu era prea interesant la ore, citeam cărți, mai ales poezie. La acea vreme a debutat Grigore Vieru cu

poezia pentru maturi din volumul intitulat *Tu*. Era o cărticică de culoare neagră. Acolo, în ultima bancă, am citit împreună poezia, care purta titlul micului volum. Îmi amintesc și acum versurile: „Venii târziu acasă/ Să văd ce-ai zice tu/ Luai puțin din masă/ Să văd ce-ai zice tu./ (...) Să mor aș vrea întâiul/ Să văd ce-ai zice tu”. Poezia ne-a emoționat foarte mult, până la lacrimi. Din poezie s-a născut iubirea noastră care a durat 45 de ani, până când moartea nemiloasă ne-a despărțit.

Anii tinereții, ai maturității mele ca om, chiar și ca pedagog, au fost marcați de omul de lângă mine: mă ajuta, mă îndruma, mă orienta spre valori, căci era, așa cred eu, unul dintre oamenii din spațiul românesc care a făcut cele mai multe lecturi (a citit toată *Biblia* cu creionul în mână). Acasă sau la școală, dacă-mi apărea vreo întrebare, îl puteam suna la orice oră și el avea răspunsurile gata. Țin minte un detaliu când, la telefon, i-am adresat o întrebare care ținea de *Biblie* și el mi-a zis: „Azi îți mai spun, dar fii bună și fă lecturi”. Așa am și făcut. Și azi mai citesc multe cărți: le împrumut de la bibliotecă, dar și le mai procur. În prezent, am o bibliotecă bogată, bazele căreia le-am pus împreună cu Constantin Tănase. Deși aveam multe cărți, el deseori se ducea la Biblioteca „Transilvania”, aceasta fiind biblioteca noastră de cartier, căci locuiam în sectorul Ciocana al capitalei. Ultima carte care n-a reușit

Cu fiii cei mari, la Ciocana, 2004

s-o restituie a fost un volum de poezie de Tudor Arghezi. Am restituit-o eu.

Viața mea a fost complexă, dar eram fericită, că aveam un adevărat stâlp în casă.

Îmi amintesc că ne-am căsătorit după trei ani de studenție, eram tineri și îndrăgostiți. Am avut o nuntă de vis. După ce am terminat studiile universitare, am activat trei ani în satul Mingir, iar în 1974 am venit la Chișinău, după ce am activat trei ani (obligatoriu) în raionul Hâncești. În oraș, erau puține școli cu învățare în limba moldovenească de atunci. Deci, și ore puține erau, și foarte greu mi-a fost să-mi găsesc ceva de lucru, după specialitate. Abia în 1987, am început o activitate propriu-zisă, de profesoară de Limba Română, la școala ruso-moldovenească nr. 49, iar din 1997 am început să activez la Liceul nr. 2 din sectorul Ciocana, actualmente Liceul Teoretic „Gaudeamus”. Acolo am activat timp de 25 de ani, zi de zi, an de an, până am plecat din școală (la pensie eram demult), în perioada pandemică. Din ceea ce îmi amintesc acum, anii de la Liceul „Gaudeamus” au fost cei mai prolifici, plini de proiecte, realizări și... elevi buni. Repet, am activat în această instituție timp de 25 de ani. Sunt anii pe care îi țin minte foarte bine, căci mi se realizau toate planurile, iar din ele se nașteau altele...

R.R.: În perioada sovietică, toți absolvenții instituțiilor superioare erau obligați să muncească timp de trei ani, conform deciziei comisiei de stat. Era și un aspect pozitiv în această obligativitate. Măcar pentru o scurtă perioadă copiii din sate se bucurau de profesori adevărați...

A.T.: Venind în capitală, evident că am avut multe greutăți, dar, subliniez, eram tineri și fericiți, căci aveam și doi fii doriți: Alexandru și Constantin. Aveam cea mai frumoasă familie și eram și mai fericiți, mai ales când s-a născut cel de-al treilea fiu, Silviu, în 1985.

R.R.: Să mai zăbovim un pic la câteva aspecte biografice. Îmi spunea compozitorul Eugen Doga, într-un interviu, că „chiar și pe timp de război copilăria tot copilărie rămâne, cu farmecul și cu dulceața ei”. Cum a fost copilăria dumneavoastră?

A.T.: Copilăria e ca o pădăie: frumoasă și fragilă. Copilăria este minunată, dar vine vântul timpului: o suflă și nu-i, s-a dus. Am fost o norocoasă, am avut o familie minunată în casa părintească, unde am fost trei surori și un frate. Părinții au fost oameni simpli:

Cu poetul Grigore Vieru la Teatrul „Satiricus”, 2008

tăticul era tâmplar, iar mama era infirmieră. Dar munceau mult și la pământ, căci aveau grădină, vie și ogoare. Le ajutam și noi.

R.R.: Ați avut părinți gospodari adevărați și dornici să-și vadă odraslele cu studii superioare. Știu acest lucru și de la sora dumneavoastră Nina...

A.T.: Ceea ce vreau să remarc este un detaliu semnificativ: părinții ne-au îndrumat spre carte, spre învățătură. Toți cei patru copii am studiat la facultăți, astfel că avem în familie doi medici, o profesoară și un inginer cu studii superioare. Părinții ne-au educat corect, ne-au susținut, ne-au ajutat și, azi, noi le purtăm cinstea.

R.R.: Așa era în majoritatea familiilor cu părinți care n-au avut noroc să învețe. De aceea, investeau în copii, parcă împlinindu-și un vis nerealizat, dorindu-le copiilor prin asta o viață mai ușoară. Chiar și proverbele populare stimulau învățătura. Îmi amintesc de fostul rector de la Universitatea de Stat din Moldova (USM), Gheorghe Rusnac, care spunea într-un interviu că, atunci când a primit scrisoarea după examenele de admitere, a alergat la mamă-sa și i-a strigat bucuros: „Mamă, am intrat la Universitatea de Stat!” (unică pe atunci), la care dânsa i-a răspuns calm: „Foarte bine, dragu’ mamei, măcar tu să mai stai, că eu tare am mai alergat pe câmpurile colhozului”.

A.T.: La fel am procedat și noi în cazul copiilor noștri. Fiii mei au studii bune, serioase, deoarece au învățat în instituții superioare

de învățământ din Țară – România. Port în suflet dragoste specială față de România, care a dat studii mari filor mei, fără mită. Acum ei își desfășoară activitatea în mai multe țări ale lumii.

R.R.: Mezinul e lângă dumneavoastră...

A.T.: Lângă mine, dar nu chiar. Fiecare își are cuibul său. Cu mezinul și cu soția lui ne vedem des, dar și cu nepotul, care mă ajută să însușesc tehnologiile informaționale.

R.R.: Cum era primul *Abecedar*? La fel de frumos ca *Albinuța*? Cine a fost prima învățătoare, cum v-a marcat?

A.T.: Îmi amintesc, cam vag, cum am mers în clasa întâi. Dar țin minte că *Abecedarul* era colorat, era o carte mare și am învățat încet-încet literele, apoi am prins gustul lecturilor. *Albinuța* lui Grigore Vieru este o carte genială, care a apărut, la început, cu litere chirilice, iar mai târziu în grafie latină. A fost prima carte de căpătâi a primilor doi fii, care erau aproape de o vârstă. Am fost nevoită, totuși, să procur două exemplare, ca ei să nu se certe, căci din ea au învățat a citi. La început le plăceau mai mult desenele colorate cu sensuri educative. Iar Silviu a fost mai norocos, căci, în timpul copilăriei sale, a apărut deja *Albinuța* în straiul normal, cel românesc.

Prima mea învățătoare era tânără și cam subiectivă. Poate nu m-a acceptat, căci am fost (și sunt) o fire încăpățânată. Mai trăia anul trecut în satul meu de baștină, Năpădeni, și avea 81 de ani. Îi mulțumesc că m-a învățat o caligrafie extraordinară, care acum nu mai este necesară.

R.R.: Care a fost prima carte citită? Când ați cunoscut „crinii latini”? Când ați intrat prima oară în bibliotecă? Ce sentimente v-au încercat?

A.T.: Nu țin minte cu exactitate care a fost prima carte, dar în memoria mea din copilărie a rămas morală și educația, pe care mi-a dat-o povestea *Fata babei și fata moșneagului* de Ion Creangă, căci nu voiam să fiu niciodată fata babei. Poate, din astă cauză m-am străduit să fiu harnică, să muncesc mult, să aduc folos multora din jurul meu. Regret, dar nu întotdeauna am fost apreciată.

R.R.: Sunt sigură că nu doriți să fiți nici un alt personaj crengian – soacra, deși, în realitate, sunteți soacră cu trei nurori...

A.T.: Eu sunt soacra cea bună. Să revenim la firul discuției. Limba Română, prin cărțile lecturate, a pătruns în sufletul meu, când am dat de o carte magică: *Cartea Familiei*, încă în casa părintească. Era ruptă, îi lipseau câteva pagini, dar era în Limba

Română și asta ne ajungea, căci tăticul ne citea din ea poezii de G. Coșbuc sau fabulele lui Grigore Alexandrescu. Cea cu câinele evreului o mai țin minte și acum. *Cartea Familiei* se dădea, pe timpul României Mari, la căsătoria tinerilor, iar părinții mei s-au căsătorit în 1940.

R.R.: Cred că aveți acum un prilej de mare bucurie, dublă, în legătură cu Limba Română. Actualul Parlament a corectat ceea ce trebuia de mult: a legiferat dreptul ei, astfel că în art. 13 al Constituției Republicii Moldova nu mai figurează „limba moldovenească”, ci Limba Română. În documentele oficiale, peste tot va trona Limba Română. Acest tron i se cuvine cu adevărat, pentru că am luptat pentru asta. Spuneam despre bucuria dublă, pentru că meritul cel mai mare este al fiului dumneavoastră Alexandru, care acum zece ani a declarat că actul definitiv de independență prevalează în față art. 13 al Constituției. Acum zece ani trebuia făcut acest lucru: să dăm Cezarului ce este a Cezarului, adică limbii române – statutul ei adevărat.

A.T.: Sunt absolut fericită. E foarte bine când copiii merg mai departe decât părinții, e o lege a evoluției. M-ați întrebat când am mers prima oară la bibliotecă... Când am început să citesc bine. Am mers mai întâi la biblioteca școlii, de unde luam cărțile recomandate de bibliotecară, apoi – la dorință. Țin minte, prin clasa a VIII-a, citisem deja toate cărțile din biblioteca școlară și am început să citesc cărți de la biblioteca satească. În cărțile citite găseam răspuns la toate întrebările, mai ales la cele delicate, cum era iubirea, relația dintre bărbat și femeie, trădarea etc.

R.R.: Cui purtați recunoștință pentru ceea ce sunteți?

A.T.: Sunt om și asta contează, și cele mai bune lucruri le-am învățat în familie: hărnicia, cinstea, respectul și dragostea. Părinții mei au fost primii și cei mai buni îndrumători ai vieții mele, căci m-au învățat răbdarea și iertarea. Asta m-a ajutat mult. Mama mă vedea la Medicină, după ce sora și fratele mai mari decât mine au învățat la Medicină, dar eu am vrut altceva, ceva legat de literatură. Am încercat la Facultatea de Jurnalism, dar am ajuns la Facultatea de Filologie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, având ca model pe profesorul meu de limbă română, Ștefan Nemțeanu, care ne pomenea și de Limba Română, în ciuda restricțiilor. Era un om deosebit, vorbea în metafore, doar cei care făceau lecturi îl înțelegeau. Eu am fost, într-un fel, favorita lui și... i-am urmat calea, și nu regret. Am muncit peste 50 de ani în miezul Limbii

Române (am început cu „limba moldovenească”), am citit sute de cărți cu elevii mei, am scris diverse texte și... am verificat, cred, zeci de mii de lucrări de-ale elevilor mei. Nu oboseam niciodată, căci îmi era dragă ceea ce făceam zi de zi.

R.R.: Ce ați mai putea spune despre oamenii care au avut o mare influență asupra destinului dumneavoastră?

A.T.: Acum e mai greu să fac o enumerare sau clasificare a oamenilor care m-au marcat, sau a oamenilor care m-au influențat în destinul meu de profesor și de om integru. Am întâlnit în calea mea mulți oameni frumoși la chip și la suflet care, cu bunătate și milostenie, m-au ajutat să fiu un om de calitate. Despre părinții mei am mai spus că au fost un model de cinste, hărnicie și cumsecădenie. Ei m-au îndrumat spre „cetirea cărților” și spre „învățare”. Apoi au fost profesorii din școala din sat, printre care Eleonora și Ștefan Nemțeanu, care îmi ziceau: „Învață, că e mult mai ușor să mânuiești creionul decât sapa”. Așa, ca în vorbă populară! La Facultatea de Filologie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” am avut un model de corectitudine, de cultură, de cunoaștere și de predare: e vorba de amintitul Nicolae Mătcaș, decanul nostru, cel mai bun profesor la Lingvistica Generală; multe materii se uită, cu anii, dar anumite momente de la acele ore, pe care le așteptam cu

Cu prietenul Vasile Goia, 2013

multă nerăbdare, sunt și astăzi în memoria mea. Reforma în educație tot de la domnul Mățeaș vine când, după 1989, devine ministru al Educației. Mai țin minte că atunci la Ministerul Educației se intra liber. Am fost la el împreună cu soțul meu Constantin Tănase și cu Vlad Pâslaru, colegul de facultate. Nicolae Mățeaș ne-a primit cu zâmbetul său luminos, simplu și fără ifose. Încearcă azi să ajungi la un ministru! Nu vei reuși! Sunt cu totul alte vremuri și alți oameni!

R.R.: De unde vine marea dragoste față de Limba și Literatura Română?

A.T.: Făceam la început lecturi în *limba moldovenească*. Așa era atunci, dar, spre marea mea bucurie, au fost ani când am avut dreptul constituțional să avem cărți în Limba Română, să facem lecturi din marii scriitori români. Și mi s-a deschis gustul, undeva „conservat”, un fel de dor față de tot ceea ce e românesc. Un episod interesant de apropiere față de adevărata literatură română a fost încă în anii de la facultate, când, la ordinul unui ministru al învățământului, comunist, au fost aruncate, într-un subsol al căminului de la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, toate cărțile care erau scrise cu litere românești. Atunci, noi, curioșii, ne-am dus în subsol, am ales ceea ce era nedeteriorat, și le-am adus în camerele din cămin. Cărțile, cam umede, miroseau a mucegai, dar noi le-am înșirat pe sub pat sau chiar pe geam, la aer, la soare... Atunci am citit din volumele de poezie ale lui G. Bacovia, G. Topârceanu, T. Arghezi. Când citeam, savuram și ne bucuram. Deseori citeam în glas și ne minunam că știm Limba Română. De unde? Probabil, primisem această frumoasă limbă prin laptele mamelor noastre care, majoritatea, aveau școală puțină, dar temeinică din timpul României Mari.

R.R.: Vestitele „patru clase la români” care le băteau pe cele „zece la sovietici”. Apropo, despre minunea Limbii Române. M-am aliniat cu plăcere stilului dumneavoastră de a scrie cu majuscule Limba Română. De fapt, acest lucru îl practic și eu în materialele mele. Dar de unde vine dragostea față de România? Când ați admirat-o pe viu?

A.T.: Vă spuneam că sunt născută în raionul Ungheni și, fiind aproape de Prut, deseori mă gândeam: oare cum e acolo, în România? Noi nu aveam rude peste Prut, dar, de multe ori, veneau la alți consăteni neamuri de pe acolo și noi alergam la gard, ne uitam la ei, cum erau îmbrăcați, cum vorbeau, cum se uitau – și ne

păreau tare-tare frumoși. Asta, așa, din amintirile copilăriei. Chiar am corespondat vreo trei ani cu o „pioneră” din Hârlău, căreia îi zicea Olga Pușcaș, și am făcut schimb de cravate, cărți, ilustrate.

R.R.: Foarte interesant moment! Și eu în școală, cu ajutorul părinților, scriam scrisori unei eleve din Galați (spre rușinea mea, nu-i țin minte numele). După ce unul dintre frați, primind moștenire casa părintească a demolat-o, construind alta nouă proprie, multe lucruri au fost aruncate, între care și corespondența mea din anii de școală, foarte bogată. Eram studentă și mă aflam la Chișinău, nu le-am mai putut recupera. N-ați încercat s-o găsiți pe această Olga Pușcaș?

A.T.: Nu. După revoluția din 1989, în primăvara lui 1990, am fost pentru prima oară în Țară. Îmi închipuiam că e cu totul altfel, dar mi-am zis: este exact ca la noi. Călătoria noastră, eram vreo zece inși din Chișinău, a fost facilitată de premierul Mircea Druc, care ne-a dat un minibuz ca să vizităm Țara. Pe la Huși, țin minte, am făcut un popas sub un zarzăr în floare și s-a apropiat de noi un țăran român, cu un cal, și ne-a întrebat de unde venim. Când i-am spus că din Moldova, s-a mirat: „Care Moldovă? Doar asta e Moldova!” Cam așa a fost... Acum e altfel, căci poți merge în România când vrei și poți vizita orice monument de cultură, numai să dorești. România este Țara mea, căci ea, Țara, a dat studii superioare, gratuite, celor trei feciori ai mei, dintre care doi au studiat dreptul la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, iar mezinul a făcut studii la Timișoara, la Facultatea Informatică și Comunicare a Universității de Vest. Mulțumesc României pentru oportunitățile pe care le-a dat fiilor mei”.

Nu voi uita niciodată o călătorie la București, tot în 1990, când românii, cetățeni simpli și bibliotecari, ne-au încărcat un TIR de carte românească. Când le puneam în mașină, îmi fugeau ochii după volumele lui Marin Preda, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Magda Isanos etc., dar și după multe dicționare. Le voiam pe toate... Acele cărți au ajuns în bibliotecile de la sate, dacă îmi amintesc bine.

Apoi, în timp, am fost de foarte multe ori în România: la odihnă, la sanatorii sau în excursii. Și de fiecare dată mă impresionau frumusețile Patriei-mamă.

R.R.: Am luat drept cuvinte-cheie în această convorbire de suflet Cartea, Biblioteca, Dragostea, fiindcă acestea v-au fost Preceptele de Viață. Ele au fost tot de ceea ce ați dorit să vă înconjuțați. De

cărți bune nu duceți lipsă. Aveți o bibliotecă personală bogată, chit că mai cumpărați și acum volume care vă intrigă la lectură. Cu biblioteca publică sunteți în strânse relații de prietenie. Sunteți prezentă la manifestări, deseori cu luări de cuvânt, dar și cu recitaluri de poezie ale elevilor-discipoli. La Biblioteca „Transilvania” din sectorul Ciocana, timp de 15 ani, ați desfășurat un interesant proiect „Ceaiul de la ora patru”, despre ședințele cărui am relatat nu o singură dată. Și la întâlnirile cu elevii dumneavoastră, cei mai buni, veneau personalități importante: acad. Mihai Cimpoi, scriitorul nonagenar Vladimir Beșleagă ș.a. Din anul trecut ați inițiat, la această vârstă nobilă pe care o aveți, la aceeași bibliotecă, un alt proiect – „Lectură generoasă”, unde mai multe senioare și câțiva seniori, alegând în prealabil o carte sau mai multe a unui scriitor, fac schimb de opinii. Personal, am rămas nu doar plăcut surprinsă, dar și profund recunoscătoare pentru portretul de creație în baza cărților mele de autor, pe care mi l-au făcut participante, ele descoperindu-mă mai altfel, cu mai multe plusuri decât îmi închipuiam eu că le am.

Și Dragostea... Se zice că trebuie să dai mai mult decât să primești. Dumneavoastră ați oferit o mare de dragoste miilor de copii pe care i-ați învățat să învețe: bibliotecarilor, prietenilor, rudelor.

A.T.: Voi răspunde consecutiv. Începem cu Cartea... Reiteriez: cartea a ocupat un loc important în viața mea, dar și a familiei mele. De aceea, mi-am creat propria bibliotecă, destul de bogată, în care găsești toate titlurile incluse în curriculumul la Limba și Literatura Română din clasele gimnaziale și cele liceale. Dacă vreau să consult o carte, seara, cât de târziu, merg spre rafturi, iau cartea, citesc, mă documentez... apoi adorm liniștită.

Cu Biblioteca „Transilvania” am o relație de mare dragoste. Aici, mulți ani în urmă, am văzut multe, multe cărți scrise în Limba Română. Aici, am văzut, pe rafturi bine rânduite, volumele lui L. Blaga și I. Minulescu, T. Arghezi și C. Petrescu, N. Stănescu și I. Barbu. Cărțile lui G. Vieru, A. Busuioc, Vl. Beșleagă etc., pe care le reciteam uneori, se găseau și în biblioteca mea.

Când mi-a venit ideea să inaugurez un proiect de lectură, nu știam că va dura, dar am avut întâlniri cu oamenii cărții timp de 15 ani. De ce nu am continuat?

R.R.: Vă referiți la „Ceaiul de la ora patru”?

A.T.: Da. De ce n-am continuat? Scurt și clar: am ieșit la pensie. „Ceaiul de la ora patru” a adunat în jurul Cuvântului zeci și zeci

de elevi, căci unii aveau absolvut, iar din urmă veneau alții și așa an de an. Aici i-am avut ca oaspeți pe amintii deja acad. Mihai Cimpoi, Vl. Beșleagă (de mai multe ori), dar și pe Vasile Romanciuc, Leo Butnaru, Ianoș Țurcanu, Andrei Strâmbeanu. Am făcut omagii pentru Steliana Grama, Petru Cărare, Grigore Vieru, Leonida Lari și alții. Au fost zile minunate ale Culturii românești, când am omagiat-o, într-un eveniment de suflet, pe Maria Tănase, priveghetoea cântecului românesc. De multe ori, l-am avut ca moderator pe regretatul om al cărții Vlad Pohilă. Asta nu se uită.

În continuare, aș vrea să spun câteva cuvinte despre actualul proiect. Era septembrie 2021. Într-o zi, am venit la Biblioteca „Transilvania” și am luat vreo două cărți cu împrumut. Din vorbă în vorbă cu doamna Parascovia Onciu, șefa acestei Biblioteci, am ajuns la ideea de a crea ceva pentru oameni ca mine, de vârstă a treia. (De ce a treia? Care e prima? Care e a doua?) Și iată că noi, acum, un grup de oameni de vârstă a treia, ne adunăm o dată pe lună într-o sală frumoasă, printre cuvintele cărților scrise. Oamenii care vin aici reprezintă diferite profesii, au diferite gusturi, dar toți citesc – când pot, cum pot – și încearcă să fie buni prin carte. Am citit și am vorbit despre *Ciuleandra* lui L. Rebreanu. Am citit cu plăcere romanul Lucreției Bârlădeanu *Misterul de Est* (scriitoarea chiar ne-a dăruit șase exemplare de carte), iar întâlnirea cu Vladimir Beșleagă, autorul cărții *Tata Vasile în 73 de episoade și XIV scriitori*, a rămas în sufletul meu, dar și al tuturor celor care au fost prezenți.

Am început lecturile la acest proiect cu romanul *Cântecul măririi* de Oleg Serebrian, care ne-a marcat prin mesaj și frumusețe stilistică. Nu pot să nu vorbesc despre Claudia Partole, care a venit la întâlnirea noastră de la Biblioteca „Transilvania” cu multe cărți, pe care ni le-a dăruit cu generozitate. Am vorbit despre cartea ei *Totentanz sau Viața unei noapți – jurnalul menajerei*. La fel a procedat și scriitorul Nicolae Rusu, când am ales să citim cartea sa *Al șaptelea simț*. Autorul a venit la întâlnire cu noi și ne-a dăruit cărți cu autograf, fiind profund mișcat de opiniile noastre.

La una dintre ședințele proiectului „Lectură generoasă” am omagiat o colegă, o cititoare ferventă și o doamnă cu spirit analitic și critic. E vorba de Raia Rogac, care și-a omagiat aniversarea aici, cu noi, la Biblioteca „Transilvania”. Din volumele propuse în expoziție, fiecare a ales o carte și a prezentat-o. Am descoperit un om nou, ca rezultat al lecturilor acestor cărți, care conțineau

Ședința Salonului de lectură „Ceiail de la ora patru”, 2011

cronici literare sau culturale, interviuri cu diverse personalități ale literaturii românești de pe ambele maluri ale Prutului, eseuri, recenzii. Foarte interesantă a fost monografia despre satul Pelinia, satul natal al doamnei Rogac, care a fost prezentată de Nina Ursu, cu multă emoție și trăire. Fiecare a trăit sentimente de reîntoarcere în copilăria satelor noastre, frumoase odată (acum avem altceva). Au fost și flori...

Ne-am implicat în Programul de lectură „Chișinăul citește” al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, citind și discutând romanul lui Val Butnaru *Patimile lui Iov*, în prezența autorului.

Rămâne de neuitat pentru mine o întâlnire de suflet cu poetul, prozatorul, dramaturgul și publicistul Aureliu Busuioc de la începuturile acestui proiect. Cartea pusă în discuție a fost *Hronicul găinarilor*. Sala arhiplină, dornică de o întâlnire cu un scriitor adevărat, încântătorul Aureliu Busuioc. Cei care au citit cartea au venit cu analize, interpretări și învățături, iar autorul se minuna, cu sclipiri de bucurie, că cititorii au înțeles mesajul cărții: cei care se nasc din găinari, rămân găinari, și ceea ce sunt se transmite din generație în generație! Câtă actualitate pentru ziua de azi...

Îmi amintesc că, la final, Aureliu Busuioc m-a chemat la el și mi-a dat două pachete cu volumul său *O sumă de cuvinte*. Și astăzi, pe un raft al bibliotecii mele, este acest volumaș de înțelepciuni livrești, dar și populare, după modelul celor *O samă de cuvinte* de Ioan Neculce. Am împărțit acele volumeșe elevilor mei, dar și altor persoane prezente la eveniment. A mai adus cu sine Aureliu Busuioc și o sacoșă cu bomboane, de tot felul, și a dat celor care s-au apropiat de masa lui.

R.R.: Și ultima întrebare: dacă ar fi ca unul dintre fiii dumneavoastră să elaboreze blazonul familiei Tănase, ce credeți că ar putea acesta să cuprindă?

A.T.: Numele Tănase este un nume românesc, purtat de personalități celebre (de exemplu, Maria Tănase). De aceea, e greu de spus ce am putea include în blazon. În familia noastră a fost Constantin Tănase, filolog, lingvist, scriitor, jurnalist, care a ctitorit ziarul *Timpul*. Dar toate au pornit de la Cartea Cărților – *Biblia*, de la Cuvântul lui Dumnezeu, care exprimă Calea, Dreptatea și Adevărul.

Fiii mei fac lecturi, multe lecturi. Mai nou, în limba engleză, la fel și nepoții. Deci, ar fi o carte „lăsată” deschisă, ca să poată citi și urmașii ceea ce n-am reușit să citim noi. Este o idee din poezia lui Gr. Vieru *Legământ*: „Ca băiatul meu ori fata/ Să citească mai departe/ Ce n-a dovedit nici tata”.

R.R.: Mulțumesc mult pentru această sinceră și frumoasă spovedanie.

*Consemnare: Raia ROGAC
Fotografii din arhiva personală a familiei Tănase*

CZU 027.53(478)=135.1

<https://orcid.org/0000-0003-1404-6598>

CAPSULA DE MEMORIE A BIBLIOTECII „IȚIC MANGHER”

*Dr. Miroslava METLEAEVA (LUCHIANCIKOVA),
Secția Analitică și Relații Externe,
Biblioteca „Ițic Mangher”*

Rezumat: Proiectul „Evreii basarabeni în cultura locală și mondială”, derulat la Biblioteca „Ițic Mangher”, a necesitat abordări inovatoare în diseminarea cunoștințelor despre contribuția poporului evreu la patrimoniul realizărilor comune ale Republicii Moldova. Biblioteca, cu statut de Centru Cultural, unește activitatea Arhivei, a Micro-Complexului Muzeal al Patrimoniului Literar și Cultural al Evreilor Moldovei și a subdiviziunii Carte rară în cadrul sectorului Analitică și Relații Externe.

Premisele și rezultatele obținute în cadrul diverselor proiecte/inițiative de digitizare aplicate la începutul secolului curent, au urmărit să încurajeze și să faciliteze cercetarea științifică și bibliologică prin identificarea și optimizarea măsurilor de păstrare a materialelor arhivistice aflate în risc de degradare. În articolul prezentat este subliniat rolul metadatelor. Structurarea metadatelor materialelor originale (manuscrite, benzi magnetice, casete video, fotografii) și cel digitizat este fundamentală pentru activitatea care presupune optimizarea stocării digitale a materialului de arhivă, punerea acestuia la dispoziție prin circulație online. Istoria culturii evreilor din Basarabia nu poate fi separată de istoria și cultura României și ale românilor basarabeni, inclusiv și de factorul polietnic. Revista electronică *Arhivarius* dezvăluie realități socioculturale, imagini uimitoare ale trecutului mai multor generații de evrei care locuiesc alături de populația locală a acestui spațiu geografic.

Cuvinte-cheie: arhivă, patrimoniu cultural, digitizare, salvagardare, meta-date, circulație informațională, *Arhivarius*.

Abstract: The project “Bessarabian Jews in local and world culture”, carried out in the „Ițic Mangher” Library, required innovative approaches in disseminating knowledge about the contribution of the Jewish people to the heritage of the common achievements of the Republic of Moldova. The library, with the status of a Cultural Center, unites the activities of the Archive, the Micro-Museum Complex of the Literary and Cultural Heritage of the Jews of Moldova and the Rare Book subdivision within the Analytics and External Relations sector.

The premises and results obtained in various digitization projects/initiatives applied at the beginning of the current century aimed to encourage and facilitate scientific and bibliological research by identifying and optimizing measures to preserve archival materials at risk of degradation. In the present article, the role of metadata is emphasized. The structuring of metadata about the original material (manuscripts, magnetic tapes, video tapes, photographs) and the digitized one is fundamental for the activity that involves optimizing the digital storage of archival material, making it available through circulation, respectively through the publication of creative online media content. The history of the culture of the Jews of Bessarabia cannot be separated from the history and culture of Romania and Bessarabian Romanians, including the polyethnic factor. The electronic magazine *Arhivarius* reveals socio-cultural realities, amazing images of the past of several generations of Jews living alongside the local population of this geographical space.

Keywords: archive, cultural heritage, digitization, safeguarding, metadata, information circulation, *Arhivarius*.

În epoca „extremelor”, Biblioteca „Ițic Mangher” acordă o atenție deosebită popularizării activităților desfășurate în sistemul biblioteconomic al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”: cercetarea științifică a materialelor de arhivă și evoluția acestora, participarea la diverse proiecte. Proiectul „Evreii basarabeni în cultura locală și mondială”, derulat la Biblioteca „Ițic Mangher”, a necesitat abordări inovatoare în diseminarea cunoștințelor despre contribuția poporului evreu la patrimoniul realizărilor comune ale Republicii Moldova.

Potrivit afirmațiilor cunoscutului om de știință Iacov Copanschi, chiar și o trecere în revistă a istoriei culturii naționale evreiești din regiunea noastră duce la concluzia că apogeul dezvoltării sale a fost în anii '20-'30 ai secolului trecut, când statutul juridic al evreilor a fost determinat de o serie de decrete – legi din anii 1918-1919 și tratate internaționale, care i-au egalat pe evreii din Basarabia cu toți ceilalți locuitori ai României, moment relevat în Constituția din 1923.

Cel de-al doilea val de renaștere socioculturală din anii '80-'90 ai secolului trecut a demarat o creștere a interesului pentru tot ceea ce nu era permis în perioada sovietică: s-au organizat manifestări științifice și culturale, au fost editate colecții de lucrări științifice și artistice, au fost publicate articole în ziare, reviste etc. Această pagină a devenit deja istorie, găsind un loc corespunzător în materialele de arhivă, fiind treptat acoperită de praful timpului.

Tehnologiile informaționale moderne (IT) sunt instrumentul care determină strategia și tactica dezvoltării bibliotecilor

naționale. Introducerea tehnologiei informatice, accesul la telecomunicații, mediile electronice au dus la schimbări fundamentale în serviciul documentelor și informațiilor despre acestea, afectând cititorul, bibliotecarul, forma și calitatea serviciilor. Introducerea tehnologiei informației în practica Bibliotecii „Ițic Mangher” a făcut posibilă realizarea a șapte baze de date bibliografice automatizate: OLGA (catalog electronic de cărți în limbi străine), AUDI (catalog electronic de documente audiovideo), FOND (catalog electronic de bibliotecă), KRED (catalog electronic de cărți rare), IRBIS (catalog virtual al studiilor iudaice), ISRL (indexul cardului electronic al periodicelor străine primite de bibliotecă), ARTI (indexul electronic al articolelor din periodice evreiești). Biblioteca continuă să fie un punct de acces important la serviciile de informare online.

Biblioteca „Ițic Mangher” cu statut de Centru Cultural unește activitatea Arhivei, a Micro-complexului muzeal Patrimoniului Literar și Cultural al Evreilor Moldovei, subdiviziunii Carte rară în cadrul sectorului Analitică, Arhivistică și Relații externe.

Una dintre funcțiile bibliotecii este *păstrarea și folosirea moștenirii culturale* a evreilor din Republica Moldova. În acest scop, biblioteca a început să digitalizeze materialele video și fotografice existente în posesia bibliotecii, precum și arhivele private și documentele istorice ale comunității evreiești. Astfel, digitizarea și prezervarea materialului de arhivă privind comunitatea evreiască din Basarabia cuprinde: documente (acte, manuscrise, hărți etc.), cărți vechi și rare, imagini fotografice, imagini vizuale.

Pe parcursul a mai mult de trei decenii de existență, Biblioteca „Ițic Mangher” nu a încetat să-și îmbogățească colecțiile, să selecteze informații despre viața și activitatea evreilor Moldovei, să promoveze cultura evreiască. Fondurile au fost completate din diferite surse cu documente, publicații științifice și ediții periodice. Din prima zi, biblioteca a beneficiat de generozitatea a peste 800 de donatori. Astăzi, colecțiile bibliotecii ating cifra de peste 45 000 de documente, înregistrări muzicale și lucrări grafice, audio-video și alte materiale informaționale, având o arhivă în limbile ebraică, idiș, română, rusă și în alte limbi europene. Fondul Cărții Rare cuprinde peste 2 000 de exemplare și este compus din 5 colecții: cărți rare în ebraică, idiș, rusă; cărți cu autografe ale autorilor și rarități tipografice – cărți minuscule, cărți care sunt exemple de performanță artistică și tipografică, ediții limitate.

Digitizarea este un proces important și necesar. Ea soluționează două dintre cele mai importante sarcini ale bibliotecilor. În primul rând, salvarea, prin scanare, a fondului arhivistic cultural. Desigur, raritățile bibliografice, filele vechi și cărțile într-un singur exemplar nu pot fi complet păstrate sub forma unei copii digitale, deoarece nu vor putea transmite fragilitatea hârtiei și valoarea artistică a ilustrațiilor, revărsările de lumină pe pergament etc. Doar o carte bună este o sursă de cunoaștere și de informații. Putem prezerva în copia digitală textul cărții și conținutul ei informațional. Subliniem: conservarea patrimoniului cultural, salvarea originalului tipărit, este una dintre sarcinile foarte importante nu numai la nivelul bibliotecilor, ci și la nivel de stat. A doua sarcină a digitizării este de a pune cărțile și informațiile din ele la dispoziția unui număr larg de cititori. Și, pentru aceasta, cărțile scanate trebuie să fie digitizate nu doar pentru obținerea unei fotocopii, ci, mai ales, pentru a reproduce textul. Deoarece solicitările oamenilor țin nu de fotografiile paginilor, ci, întâi de toate, de textul cărții. La digitizare, disponibilitatea fondurilor bibliotecii crește: putem descărca imediat o carte sau să lucrăm în formatul electronic dorit și într-un volum semnificativ mai mic decât sub formă de imagini scanate.

În anul 2022, au fost digitalizate următoarele cărți:

- *Muzica n Basarabia: Schiță istorică de Alexandru Boldur*. București: Institutul de Arte Grafice
- „Marvan”, S.A.R., 1940. 49 p.
- *Кишиневский погром*. Издание редакции «Освобождения»: Разделяй и властвуй. Кому на пользу? Докладная записка Еврейского общества. Русские прокламации. Резолюции русских собраний за границей. Кишиневская бойня и общественное мнение цивилизованного ми-ра. Stuttgart: Verlag und Druck von J. H. W. Dietz Nachf, 1903, nr. 8. 42 c.
- СТРУВЕ, Василий. *Израиль в Египте*. Петроград: Еврейская историческая библиотека, 1919. 53 c.
- ШМЕРЛИНГ, Владимир. *Котовский*. Москва: Журнально-газетное объединение, 1937. 276 c.

În anul 2023:

- *Большая энциклопедия*. Том 19. Санкт-Петербург: Типография Товарищества «Просвѣщеніе», 1909. 794 c.
- ГАБИНСКИЙ, М. А. *Сефардский (еврейско-испанский) язык: Балканское наречие*. Отв. ред. Р. Я. УДЛЕР.

Кишиневское общество еврейской культуры. Кишинев: Штиинца, 1992. 184 с.

- СМОЛЯР, Гирш. *Мстители гетто*. Перевод с еврейского М. ШАМБАДАЛА. Москва: ОГИЗ «Дер Эмес», 1947. 128 с.
- ШОЛОМ-АЛЕЙХЕМ. *Тэвье-молочник*. Перевод с еврейского М. ШАМБАДАЛА; иллюстрации Г. ИНГЕР. Москва: ОГИЗ «Дер Эмес», 1946. 160 с.
- ШТРАЙХ, С. Я. *Н. И. Пирогов*. Москва: Журнально-газетное объединение, 1933. 160 с.

Din cele prezentate mai sus reiese cât de mult timp, efort tehnic și intelectual necesită sarcina de digitizare a cărților din biblioteca Centrului Cultural pentru a păstra originalele și a crea copii digitale pentru utilizatori. Nu putem să nu menționăm despre un detaliu foarte important în digitizare – *metadatele*: descrierea conținutului și contextul datelor. Scopul principal al metadatelor este de a facilita descoperirea unor informații relevante, organizarea resurselor electronice. Important este faptul că ele facilitează, de asemenea, descoperirea resurselor prin permisiunea datelor de a fi găsite pe baza unor criterii relevante, identificarea resurselor, gruparea resurselor similare, departajarea resurselor care nu sunt similare și oferirea informațiilor despre locație. Obiectele digitale sunt reprezentate prin arhitecturi de metadate, seturi de descriptori grupați în jurului materialului arhivistic pentru a-l explica, localiza, eficientiza în volume sau colecții. Accesul deschis este liberă disponibilitate online fără de restricții a literaturii necesare pe Internet.

Printre noile metode de serviciu introduse în bibliotecă, se pot numi: transmiterea prin telecomunicații a informațiilor bibliografice și textuale, informarea analitică despre conținutul celor mai solicitate periodice, oferirea informațiilor utilizatorului sub orice formă. Biblioteca „Ițic Mangher” a propus elaborarea revistei electronice *Arhivarius*, care prezintă realități socio-culturale, imagini uimitoare ale trecutului mai multor generații de evrei care locuiesc alături de populația locală a acestui spațiu geografic. Din punctul nostru de vedere, revista ajută la rezolvarea a două din cele mai importante sarcini ale bibliotecilor: salvarea cărților prin scanare (copia digitală, ca și originalul, este o sursă de cunoaștere și informare), punerea materialelor și informațiilor la dispoziția unei game largi de cititori.

Primul număr al revistei *Arhivarius* a fost dedicat fenomenului literar din Basarabia interbelică – „Olimpul din Lipcani”, care a oferit literaturii evreiești moderne o constelație de nume de scriitori talentați și celebri: poeți, publiciști și oameni de teatru care au îmbogățit artele literare în ebraică și idiș (Eliezer Șteinbarg, Moise Altman, Ițic Mangher etc.).

Istoria culturii evreilor din Basarabia nu poate fi separată de istoria și cultura României și ale românilor basarabeni, inclusiv și de factorul polietnic. Prin urmare, fiecare număr al revistei include articole științifice și eseuri pe teme conexe, extinzând spațiul cognitiv pentru utilizatori. Ca exemplu, nr. 2 al revistei este dedicat fotografiei vechi evreiești. Adevărata descoperire pentru echipa editorială a fost informația despre Iosif Berman, despre care utilizatorii au fost informați în articolul *Iosif Berman – un pasionat profesionist al artei fotografice etnologice din România*.

Nr. 9 al revistei a fost consacrat unei conferințe științifice dedicate personalității marcante, al cărei nume îl poartă Biblioteca Municipală – Bogdan Petriceicu Hasdeu. Revista conține articole impresionante în limba română cu traducere în limba rusă, precum și un material despre dinastia Hasdeu cu fotografii de arhivă.

Trebuie de menționat, de asemenea, voluminoasa lucrare enciclopedică *Punctul de atracție – Biblioteca „Ițic Mangher”*, publicată în anul 2021, cu ocazia împlinirii a 30 de ani de la fondarea bibliotecii, reprezentând istoria amplă a acestei instituții culturale și literare și rolul ei în viața comunității evreiești din Republica Moldova, cu date detaliate, inclusiv cele bibliografice ale edițiilor și publicațiilor în mass-media de-a lungul acestor ani.

Principalele direcții de alcătuire a colecțiilor, digitizarea, asigurarea conservării, organizarea muncii sistematice cu rarități arhivistice, popularizarea informațiilor despre acestea, expozițiile de carte, expozițiile virtuale, excursiile, participarea la conferințe, menținerea relațiilor cu bibliotecile din țară și din străinătate – toate acestea necesită: tehnică digitală modernă și componentele acesteia; îmbunătățirea condițiilor de depozitare; creșterea locurilor de muncă vacante.

Cu certitudine, Biblioteca „Ițic Mangher” se va menține și în viitor ca un spațiu de dezvoltare și de culturalizare, la fel de ofertant și aproape de așteptările utilizatorilor.

PROVOCAREA VERII 2023

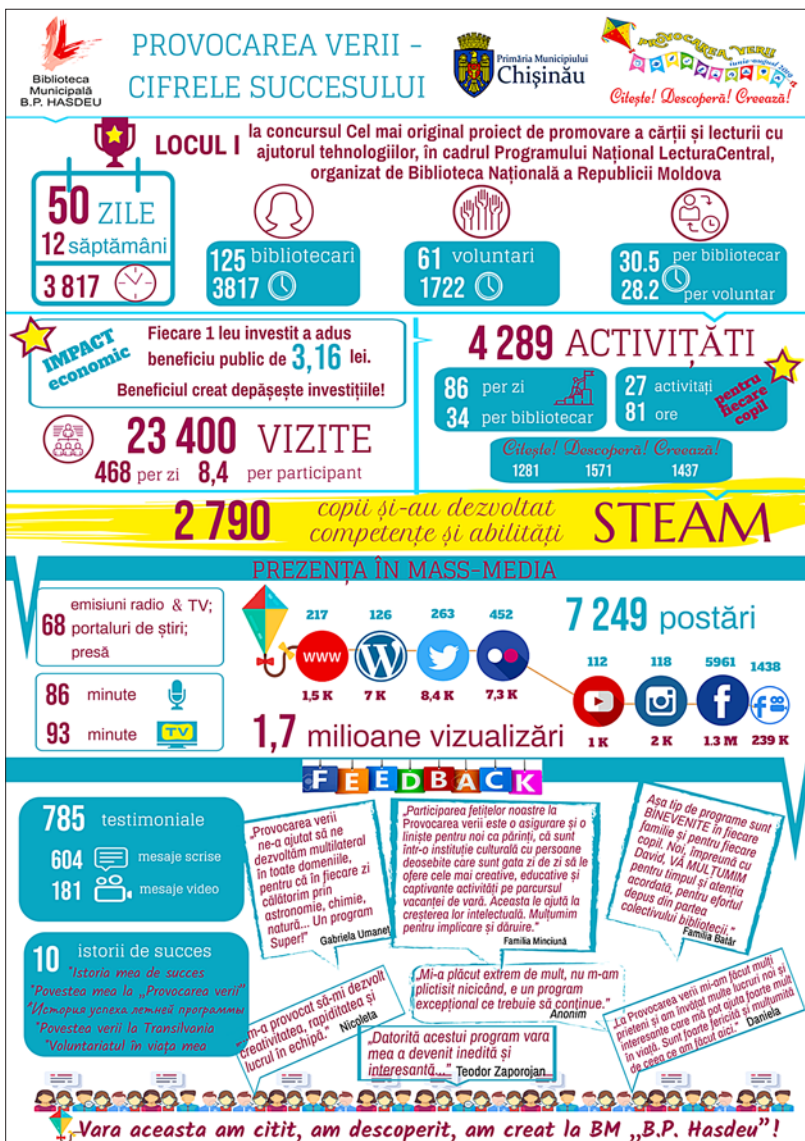
CZU 028.5:027.53(478)=135.1

„PROVOCAREA VERII” (2023)
LA BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
„B.P. HASDEU” E ÎN PLINĂ DESFĂȘURARE

*Raia ROGAC,
jurnalistă, cronicar cultural*

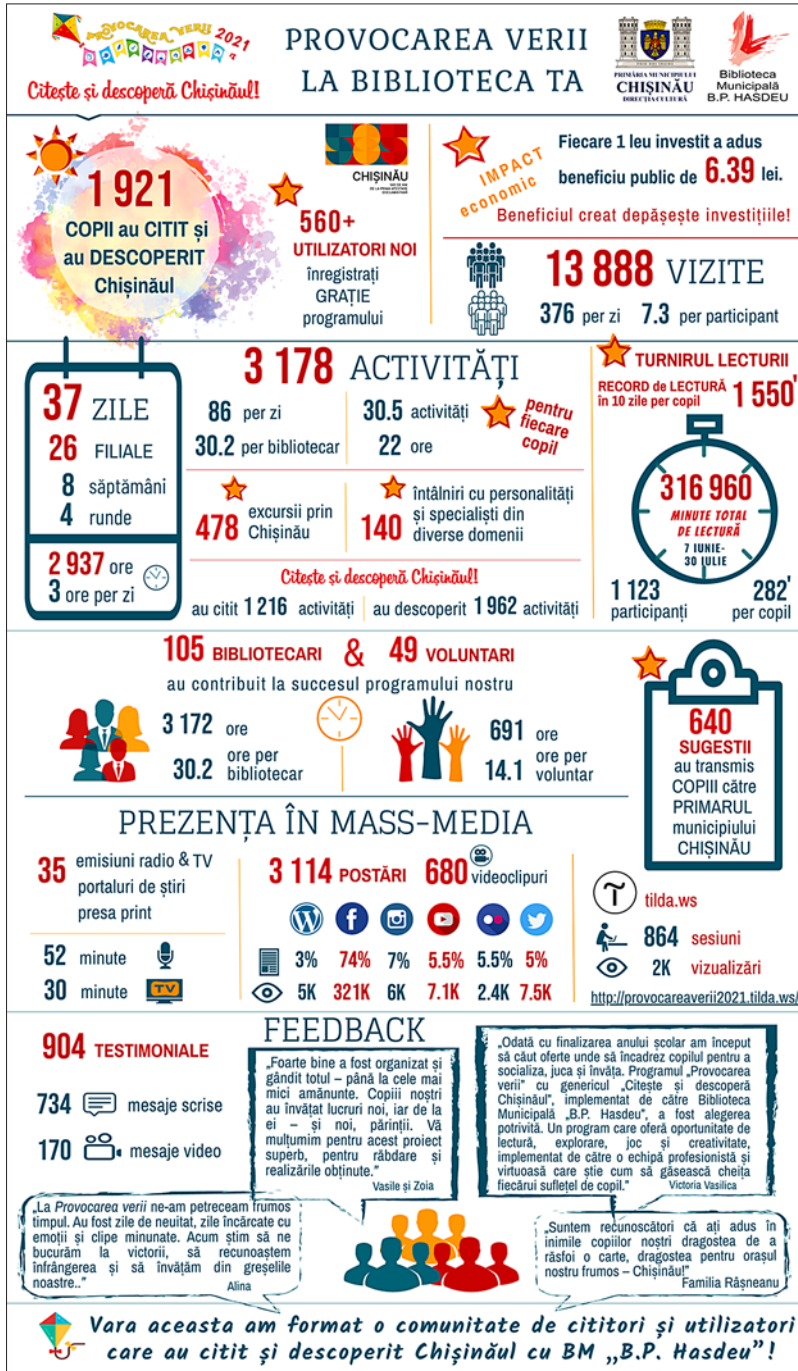
Acest Program a devenit tradițional nu doar în instituția menționată în titlu, ci în toate filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Începutul a fost cu patru ani în urmă. Despre tematica și activitățile ediției curente cei interesați – copii și părinți deopotrivă – au fost informați cu ajutorul mass-media. În cadrul lansării Programului la nivel municipal, ajuns la ediția a V-a, intitulată „Chișinău – oraș verde, oraș eco”, directorul general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, dr. Mariana Harjevschi, din start, și-a exprimat convingerea că tematica ecologică va fi pe placul copiilor, în special pentru cei de la vârsta de 6-12 ani, pentru că organizatorii și gazdele au pregătit pentru toate cele patru ture, a câte zece zile, activități interesante. Au fost prezenți cu mesaje de salut

Sinteza Programului „Provocarea verii” (2019-2022).
Realizată de Svetlana JAVELEA

Programul „Provocarea verii” 2019.
Infografic realizat de Svetlana JAVELEA

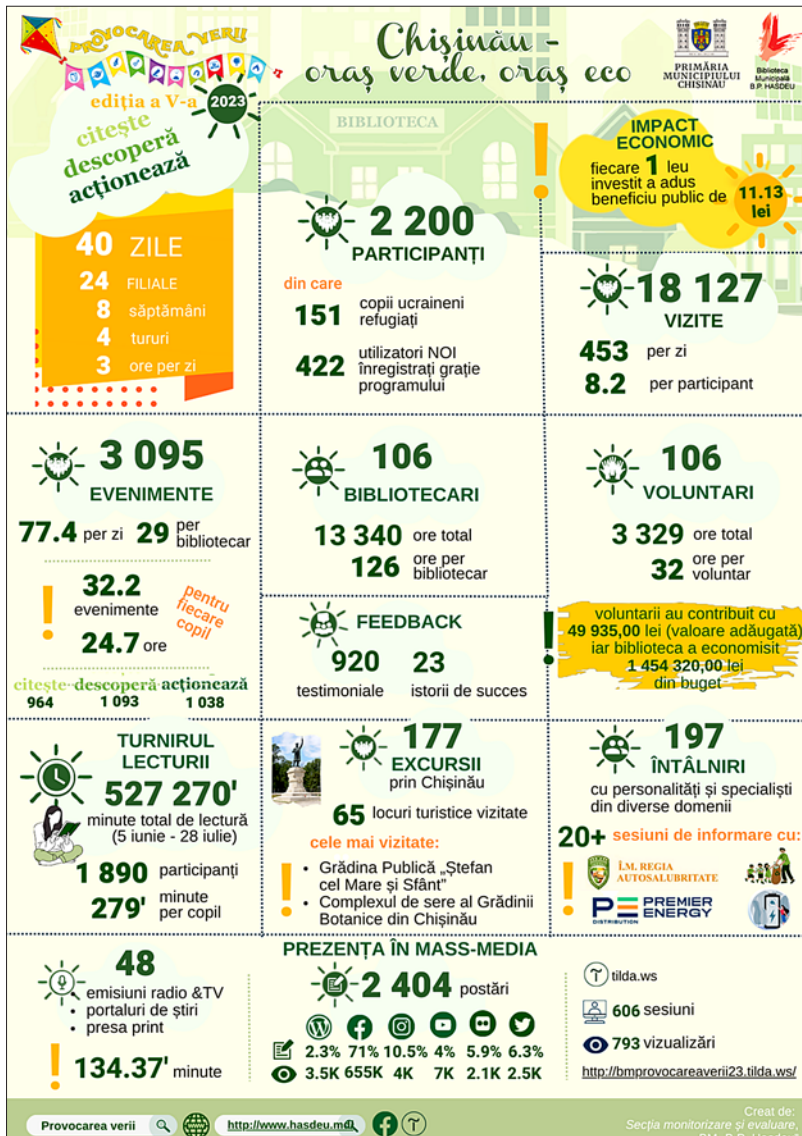

și susținere primarul general al municipiului Chișinău Ion Ceban, viceprimarul Angela Cutasevici, consilierul Ala Mârza și directorul interimar al Regiei „Autosalubritate” Ion Gârlea, care au menționat că dezvoltarea și extinderea parteneriatului cu Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, sprijinul logistic pentru bibliotecari întru sensibilizarea și încurajarea copiilor de a participa la activități de protecție a mediului ambiant pentru ca haină verde și ecologică a orașului Chișinău să strălucească, sunt obiective prioritare.

Tot atunci, Programul estival „Provocarea verii” a fost prezentat detaliat de Natalia Cauliuc, șefa Secției Dezvoltare Servicii,

Programul „Provocarea verii” 2021.
Infografic realizat de Svetlana JAVELEA

**PROVOCAREA VERII -
O PROVOCARE CONTINUĂ**

Biblioteca Municipală
B.P. HASDEU

●●● SCOP

Provocarea verii are ca scop dezvoltarea competențelor de lectură, abilităților de a crea, explora, inova și de a le aplica în viața de zi cu zi.

Bibliotecați aplică diverse activități, forme și metode de conținut, acoperind componentele sloganului, diferit în fiecare an, care permit copiilor să citească, să creeze, să experimenteze, să exploreze, să cunoască personalități importante.

Lectura constituie un deciderat al Programului. În acest scop este gândit **Turnul lecturii** la care fiecare copil, înscris în program, își asumă angajamentul de a citi zilnic minimum 20 de minute.

Provocarea verii este un program inovativ, lansat la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” în anul 2019, care se desfășoară în perioada 1 iunie – 31 iulie.

Grupul-țintă sunt copiii cu vârste cuprinse între 6 și 12 ani.

PROVOCĂRI

2019

Citește! Descoperă! Crevează!

2020

Citește, Joc, Experiment, Creație

2021

Citește și descoperă Chișinăul

2022

Redescoperim Biblioteca

●●● FEEDBACK

Măști, ficțiunea, așeză de ficșare dădă cu, mult, înnostru, așeză de ficșare dădă, excursii și activități din cadrul programului. S-au făcut prieteni, s-a oșrat, a cunoscut a citit multe, a citit zilnic, ceea ce este chiar de încurajat și de salutat în acest program.

Cu un proiect estival original, colorat, viu, gratuit, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” are ser plădădă în colșșș și la copșș lor. (Măria și Ivan Filichin)

„Am participat la mai multe activități, dintre care cea mai mult mi-a plăcut a Turnul lecturii. Am citit zilnic, ceea ce este chiar mai mult, mi-a trezit dorul de carte. Am avut parte și de distracție, jocuri și excursii în aer liber, împreună cu multe amintiri frumoase.” (Amelă)

„Copiii nu au avut timp de plictiseală. Au fost îmbunătățite și competențele digitale, au învățat să folosească tehnologia, să scanare, au făcut cunoștință cu pagina electronică a bibliotecii, au învățat cum să utilizeze biblioteca online și să se înscrie „B.P. Hasdeu” apoi în bibliotecă și în Biblioteca părinte.”

„Datorită acestui program vărșă mea a învățat să citească și să se intereseze...” (Teodor)

●●● IMPACT 2019-2022

circa **200** voluntari

impact economic **3,16 lei – 2019**
6,39 lei – 2021
9,62 lei – 2022

6 921 participanți

11 861 activități

peste 450 întâlniri cu personalități

peste 700 excursii prin Chișinău

LOCUL I ★

la concursul **Cel mai original proiect de promovare a cărții și lecturii cu ajutorul tehnologiilor**, în cadrul Programului Național LecturaCentral, organizat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2019.

Realizat: Svetlana JAVELEA

<http://www.hasdeu.md>

Programul „Provocarea verii” 2023.
Infografic realizat de Svetlana JAVELEA

și Lilia Donica, șefa Secției Comunicare de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Între altele, vorbitoarele, au menționat că, zilnic, agenda Programului „Provocarea verii” va cuprinde următoarele trei componente: „Citește!”, „Descoperă!”, „Acționează!”. Astfel, și în acest an, micii chișinăuieni sunt provocați să se orienteze spre lectură exploratorie. La „Turnirul lecturii”, fiecare copil înscris în Program își asumă angajamentul să citească zilnic minimum 20 de

minute. Copiii vor afla informații interesante despre grija față de natură, consecințele poluării, colectarea selectivă a deșeurilor, salubritatea teritoriului, sortarea deșeurilor, economisirea energiei, recunoașterea și protejarea plantelor și viețuitoarelor incluse în *Cartea roșie*. În cadrul activităților Programului, vor mai fi organizate ateliere, jocuri de societate, descoperiri, întâlniri cu specialiști din domeniu, concursuri, excursii, cercetări și observări în natură, jocuri în aer liber etc. Dr. Mariana Harjevschi, mulțumind oaspeților pentru participare și susținere, a adresat conducătorului interimar al Regiei „Autosalubritate” propunerea de a facilita copiilor posibilitatea de a întreprinde o excursie la depozitele de reciclare, care a și fost acceptată.

La sfârșitul verii, tuturor participanților Programului li se înmânează diplome pentru cel mai activ cititor, cel mai erudit participant și cel mai creativ

participant. De exemplu, la ediția din anul trecut, doar în cadrul „Turnirul lecturii” s-au desfășurat 40 de activități, cuprinzând 18.194 de minute de lectură, dar au mai fost organizate numeroase activități cu tematici diverse: „Hai la o vânătoare de comori”, „Descoperă Biblioteca ta”, „Fii bibliotecar timp de o oră”, „Scrie despre biblioteca ta de vis”, „Creează un Lapbook”, „Dezvoltă un produs electronic”, „Vizitează Biblioteca din sectorul/cartierul tău”,

„Hai să ne jucăm”, „Recomandă o carte prietenilor”, „Scanează o carte”, „Scrie o poezie”, „Descoperă cărțile Bibliotecii și Autorii lor” etc.

La lansarea Programului „Provocarea verii” de la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” au fost toți managerii și șefii de secții

a celor 27 de filiale ale instituției-mamă, care, la încheierea evenimentului, au plecat cu portofoliul plin, constând din materiale ilustrative, afișe, agende, statistici etc.

Am ales să vizitez Biblioteca „Transilvania”, pentru că este una din cele mai mari filiale ale BM „B.P. Hasdeu” cu o colecție extinsă de carte, de picturi, de proiecte minunate, cu o experiență bogată în antrenarea copiilor în odihna de vară în cadrul taberelor cu sejur de zi. Această bibliotecă este una dintre cele mai

active în desfășurarea Programului „Provocarea verii” cu genericul „Chișinău – oraș verde, oraș eco!”. Toate activitățile, care au loc aici și în care este implicată aproape întreaga echipă a bibliotecii, sunt oglindite pe blogul bibliotecii, ca într-o oglindă retrovizoare, astfel că doritorii nu se lasă mult așteptați să se înscrie în una din turele verii. De exemplu, în prima tură, prima zi la Biblioteca „Transilvania” a decurs în felul următor: la început, directoarea Parascovia Onciu a trecut în revistă activitățile planificate, le-a amintit copiilor și părinților responsabilitatea față de program și regulile de conduită în cadrul bibliotecii; nu în ultimul rând, a etalat comorile de care dispune instituția, care mereu se completează cu ajutorul parteneriatului cu Biblioteca Județeană „Lucian Blaga” din Cluj. Surpriza evenimentului a fost vizita doamnei dr. Mariana Harjevski, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, care le-a vorbit copiilor mai multe lucruri interesante despre acest program estival, care, în mai puțin de un cincinal, a devenit tradițional și atractiv.

Au urmat apoi o serie de „provocări”. Chiar și cunoștința copiii au făcut tot sub formă de joc. Acesta le permite mai multă comunicare pe viu cu prietenii noi. Apoi a fost prezentată cartea *Ghidușel în țara viețuitoarelor: Curiozități din lumea animalelor*. Copiii au avut posibilitatea să afle diferite curiozități utile și distractive despre animale, plante și natura înconjurătoare. În continuare, pas cu pas, ei au fost invitați să rezolve un rebus, să ghicească ghicitori amuzante, să se antreneze în jocuri de cuvinte, alcătuind diverse propoziții. Copiii s-au grupat pe echipe, interpretând diferite roluri: *aerul, omul și natura*. Astfel a fost atrasă atenția asupra poluării aerului și măsurilor de protecție pentru aer curat și sănătos. Ca în fiecare ediție, marea provocare a fost „Turnirul lecturii”. Copiii și-au ales câte o carte preferată și au citit nu mai puțin de 20 de minute, urmând ca lectura să fie continuată ulterior.

În altă zi, participanții, împreună cu bibliotecarele, și-au amintit de lacurile din Chișinău, de varietatea lor, de viețuitoarele acvatice ce se întâlnesc în ele, de curățenia lacurilor. După o gamă de jocuri interactive, bibliotecarii le-au vorbit copiilor despre regulile de siguranță la scăldat.

O componentă empatică a programului sunt *atelierile de creație*. Practicând tehnica origami, copiii confecționează din foi colorate diferite animale domestice sau sălbatice: pisică, vulpe, iepuraș etc. O altă activitate de mare interes este desenatul. La tema

„Circuitul apei” cele mai minunate desene, care au demonstrat un talent necontestat, s-au dovedit a fi cele ale Sofiei Țurcan și Nadynei Cernat.

La o altă tematică, bibliotecarele au reușit să trezească interesul copiilor față de problema poluării solului din Chișinău. „Aventura” a început cu desfășurarea unor jocuri interactive bazate pe materialele didactice la tema „Protecția solurilor”. Copiii au fost capabili să conștientizeze acțiunile factorului antropic care dăunează solului, dar și cele ce facilitează, la rândul lor, păstrarea unui sol fertil, important atât pentru agricultură, cât și pentru sănătatea mediului ambiant. Pentru a menține concentrarea și atenția lor, această activitate a fost succedată de o alta, la fel de interesantă, care presupunea captarea atenției copiilor printr-un joc de reprezentare a cuvintelor prin utilizarea mimicii și a gesturilor. Bibliotecarii au trecut în revistă literatura referitoare la geografia Moldovei. Mai apoi ei au făcut cunoștință cu metodele de îngrijire corectă și eficientă a unor plante. Drept urmare, copii au reprezentat prin desen parcurile Capitalei, în care le place să petreacă timpul liber, dar și plantele lor preferate. Anatolie Prohnițchi, expert în ecologie, a avut un dialog interesant cu echipa de la „Provocarea verii”.

Într-una din zile, Biblioteca „Transilvania” a fost înmiresmată de aroma trandafirilor, dăruți cu drag de către Mirela și Gabriel Preguza, participanți la „Provocarea verii”. Bibliotecarele doresc să exprime mulțumiri și pe această cale pentru gestul plăcut dnei Natalia Panfil Preguza, mama acestor copii minunați, care, în răspuns, în numele părinților, le-a scris următoarele: „Stimate Doamne! Aveți toată admirația și respectul nostru. Mulțumim mult pentru tot ce realizați. Copiii merg cu o deosebită plăcere la Bibliotecă, unde sunt întâmpinați cu căldură, cu sfaturi utile, cu ajutor și îndrumare de întreg colectivul de la «Transilvania»!”

Copiii au mai făcut cunoștință cu *Cartea roșie a Republicii Moldova*. Ei au rămas surprinși de multitudinea acțiunilor ilegale întreprinse de oameni, care conduc la includerea viețuitoarelor și plantelor în *Cartea roșie*. În continuare, ei au făcut o vizită virtuală în Grădina Botanică. Copiii au avut ocazia de a cunoaște atât speciile de plante răspândite aici, cât și istoricul lor.

Recent, a fost dat startul turului II al Programului estival „Provocarea verii” din acest an. Bibliotecarele și-au exprimat speranța că mai mulți copii vor putea, în continuare, să învețe lucruri noi și utile despre orașul natal, demonstrând practic că vor

fi capabili să se implice întru salvagardarea Chișinăului, pentru ca acesta să fie mare, verde și ecologic.

Dacă în primul tur au participat 27 de copii, în cel de-al doilea sunt antrenați 30 de participanți. Nu ne rămâne decât să le dorim copiilor Capitalei odihnă plăcută, cunoștințe utile și deprinderi frumoase însușite în toate filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

CZU 028.5:027.53(478)=161.1

ЧИТАЕМ! ОТКРЫВАЕМ! ДЕЙСТВУЕМ!

*Наталья РУССЕВА,
заведующая сектором беллетристики,
Библиотека имени М. Ломоносова*

Лето – особенная пора для детей, когда время летит стрелой, а хочется узнать и сделать много нового и интересного. И библиотека – самое подходящее место для реализации этого плана. Вот уже пятый год в Кишиневе, во всех муниципальных библиотеках проводятся «Летние вызовы», в которых десятки детей проводят время с пользой и удовольствием: принимают участие в развивающих играх, тематических занятиях, знакомятся с новыми книгами, расширяют свой кругозор. Библиотека Михаила Ломоносова и в этом

году приняла активное участие в познавательном проекте. Двухнедельный познавательный тур этого лета проходил под девизом «Читаем! Открываем! Действуем!».

Для ребят была разработана целая программа, в рамках которой они познают окружающий мир и родной город: слушают лекции, принимают участие в дискуссиях и мастер-классах. Здесь мы обсуждаем новые открытия, наблюдаем за природными явлениями, проводим викторины, ставим опыты и эксперименты, играем и читаем. И каждая такая встреча дарит яркие впечатления всем участникам – как сотрудникам библиотеки, так и ее маленьким гостям.

В этом году темой «Летних вызовов» стал «Зеленый город Кишинев». Каждый день нашего совместного проекта был направлен на изучение экологических проблем. Вместе с нашими ребятами мы заново открывали для себя нашу зеленую столицу, вместе думали о том, как общими усилиями защитить и помочь нашей природе и родному городу, чтобы сохранить их для будущих поколений.

Во время занятий ребята узнали много полезной информации о правилах поведения на природе, получили практические навыки по правильному распределению и утилизации использованных материалов. Сотрудницы библиотеки

рассказали детям об источниках загрязнения воздуха, о свойствах воздуха и его составе.

Участники узнали много интересных фактов о воде и способах ее фильтрации. Были проведены наглядные опыты по очистке воды в домашних условиях. В рамках занятий мы посетили городской бювет, находящийся на улице Роз, где можно в любое время набрать очищенную воду для питья. Ребята с большим удовольствием полили цветы на клумбе у библиотеки.

В рамках следующей встречи ребята узнали о разных видах энергии: солнечной, геотермальной, энергии ветра, гидроэнергии, энергии океана и биоэнергии. Для них стало совершенно очевидно, что энергию надо беречь и сохранять, заботясь о том, чтобы ее хватило будущим поколениям. С помощью игрового конструктора «Знаток» ребята увидели, каким образом механическую энергию можно превращать в электрическую.

Продолжили мы изучать наш зеленый город Кишинев и на четвертый день. Роль растений в природе, лекарственные цветы и травы наших парков – такова была наша следующая тема. Занимательная лекция продолжилась экскурсией в Долину Роз. По пути, с помощью приложения «Объектив», мы изучили названия многих растений. Самым увлекательным

моментом стало создание собственной фото-экибаны без нанесения ущерба Царству растений! Участники были просто в восторге от такой идеи! Следующим захватывающим квестом стала посадка комнатных растений для нашей библиотеки. Также мы продолжили турнир чтения.

Отходы и мусор – глобальная проблема нашего времени. Сегодня все больше людей начинают ответственно подходить к защите окружающей среды, практикуют раздельный сбор мусора, сдают его на переработку. Разговор о правильной утилизации отходов жизнедеятельности человека стал темой нашего следующего занятия. В Европе уже давно научились складывать различные виды мусора в отдельные мусорные контейнеры с целью их последующей переработки, мы же это учимся делать постепенно. Ребята узнали о символике цветов мусорных контейнеров. Учились правильно сортировать мусорные отходы. Из многих отходов, как мы выяснили, можно создать совершенно новый продукт, дав вторую жизнь утилизированным предметам. Мы поработали в технике «Декупаж», наглядно показав, как использованные предметы могут принести пользу и в дальнейшем. Прочитали современную сказку *Виталина* из детского журнала *Мурзилка*, где затрагивается тема нашей встречи.

В начале второй недели наши участницы узнали много интересного о фауне нашей страны. Особенно о домашних питомцах. Затронули тему ухода за домашними животными и ответственности за них. Виртуально, с помощью подготовленной презентации, познакомились с обычными и необычными домашними животными. В гостях у библиотеки побывал детский поэт Георгий Миронович Гачкевич, который очень эмоционально прочитал ребятам свои стихотворения о животных. Беседа с поэтом прошла интересно и увлекательно, дети читали стихи, разгадывали загадки.

Темой следующего дня стала почва Молдовы. Дети узнали о видах почвы: глинистой, песчаной, горной, лесной. Во время прогулки на природе, вокруг библиотеки, они узнали, какие насекомые полезны для почвы, а какие являются вредителями. Побывала в гостях «Летних вызовов» и Наталья Михайловна Весёлова, член Союза писателей им. А. С. Пушкина, которая познакомила маленьких участниц со своим творчеством и поделилась интересной информацией о

семечках горчицы. Занятия продолжились изготовлением ручной поделки «Кот в свитере», после чего дети познакомились с основами ткачества, как традиционного молдавского ремесла.

О чрезвычайных ситуациях и о том, как правильно себя вести при их возникновении, мы поговорили с участницами на следующем занятии. Дети узнали, как помочь организму справиться с экстремально низкими и высокими температурами. Обсудили и правила поведения с незнакомыми людьми, а еще – насколько опасно находиться в безлюдных местах. Что делать, если на пути повстречались бездомные собаки? Учились оказывать первую помощь. Провели командную игру «Море волнуется раз...»

В середине второй недели темой дня стала «Красная книга Молдовы». Работники библиотеки рассказали о том, что с каждым годом в нашей стране увеличивается количество исчезающих животных и растений. И время от времени *Красная книга* переиздается, так как пополняется количество редких видов флоры и фауны, нуждающихся в охране и защите.

В качестве близкого знакомства с лекарственными травами был проведен мастер-класс по идентификации липы, ромашки, шалфея и облепихи. Побывали на экскурсии в ближайшей аптеке, чтобы ребята узнали, где можно приобрести лекарственные травы. Последовало занятие по раскраске на тему «Экология», а в завершении нашей работы участники продолжили чтение любимых книг.

В конце первого тура «Летних вызовов» мы успели поговорить о правильном питании, о полезных витаминах и свойствах некоторых продуктов. В гостях у библиотеки побывала врач-нутрициолог Марина Матушенко, которая провела с

ребятами познавательную беседу. После интересной дискуссии наши участники приготовили итальянский фруктовый салат «Македония» – микс из фруктов, являющихся настоящим кладезем витаминов. День завершился турниром по чтению, в финале которого ребята получили памятные дипломы. Спасибо большое всем участникам тура!

P.S. Участниками турнира по чтению были: Варвара Петрова – 1 место (200 мин.), Анастасия Горчак – 2 место (180 мин.), Дарья Попова – 3 место (160 мин.), Ксения Брума (160 мин.), София Миронюк (160 мин.), Мария Русу (160 мин.).

CHIȘINĂUL TEATRAL

CZU 792(478+498):7.091.4(478-25)(091)=135.1

**REUNIUNEA TEATRELOR NAȚIONALE
ROMÂNEȘTI LA CHIȘINĂU,
EDIȚIA A VIII-A: RETROSPECTIVA UNUI
FESTIVAL DE ANVERGURĂ***Elena TARAGAN*

Reuniunea Teatrelor Naționale Românești la Chișinău, ediția a VIII-a, organizată de Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, a fost un eveniment teatral care a îmbogățit viața culturală a urbei noastre și a demonstrat încă o dată că teatrul este o artă a simțiri profunde și un mod de a trezi rațiunea, de a emoționa și a uimi.

Seaside Stories de Marius Chivu, Lavinica Mitu, Dan Alexe, Simona Goșu, Tudor Ganea, Nicoleta Dabija; regie: Radu Afrim. Teatrul de Stat Constanța. Spectacol distins cu Premiul UNITER pentru cel mai bun spectacol al anului 2022.

Cu moartea nu-i de glumit... Am să încep cu această concluzie moralizatoare la un spectacol ce numai moralizator probabil nu se vrea a fi. Însă doar această „prezență”, această certitudine ne mai poate feri de pericol și ne poate face mai prudenți cu globul de cristal pe care îl ținem în mâini și care se numește viață. Sunt mai multe povești despre drama adolescenților, care nu este neapărat o dramă dacă nu îți propui să fie, dar care rămâne, ca întotdeauna,

o vârstă teribilistă, în căutarea senzațiilor tari. Cu toate acestea, e cazul să ne punem întrebarea: când minutul numit adolescență se termină, ce rămâne în urma lui? „Quo vadis” mai departe? Copii pasionați de Nirvana, trupa și sentimentul (nemuririi), îndrăzneți, temători și fragili, în căutarea identității și a afirmării sexualității. Liantul părinte-copil rămâne unul (care trebuie să fie) puternic, familia este o mare valoare, deși uneori o conștientizăm la limită, ca pe un zid de protecție și nu doar ca pe un sprijin. Băieții sunt aici mai neîncredători decât fetele, care se dovedesc (foarte) curajoase, îi intimidează, le determină comportamentele, aproape îi subjugă. Dar fragili suntem cu toții, și toți căutăm un punct de sprijin. Probabil, acest proiect poate fi și unul educativ. Viața e mai mult decât o vară în Vamă, un moment de fericire ne poate costa scump. În păduri, trebuie să te păzești, acolo rugăciunea nu funcționează. Speranțe, deziluzii, optimism, apatie – acestea sunt stările prin care am trecut cu toții și fiecare om, probabil, ar avea o poveste de spus.

Spectacolul e unul poetic, cu mult vers, dans, mișcare, elemente cinematografice și muzică, atât de real și veridic cum poate fi doar viața însăși, fără cosmetizări, fără jumătăți de măsură. E aproape un teatru experimental în care suntem implicați direct. Nu știu dacă e cazul să spun acest lucru, dar pe mine mă pune în gardă. Ca viitor părinte, mi-aș vrea copilul ferit de o lume superficială, de adâncuri (prea) incolore, deși știu că nu e nimic mai frumos la tinerețe decât să fii un artist.

Steaua fără nume de Mihail Sebastian; regie: Alexandru Cozub, Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău.

Premiera piesei *Steaua fără nume* de Mihail Sebastian a avut loc în anul 1944. Este un spectacol-emoție. De o profundă actualitate, care se manifestă prin faptul că subiectul piesei transgresează sfera politicului sau a socialului. Este un spectacol uman și atât. Vorbim despre dragoste la modul cel mai complex, cu toate componentele: iluzie, atracție sexuală, lux și provincialism, minune și prozaicul real. Mona (Diana Decuseară), necunoscuta evadată de la cazino, „aterizează” într-o localitate de provincie, în „plin câmp”, după cum obișnuiește să se exprime ea, deși șeful gării (Petru Oistric) din localitatea cu pricina e foarte indignat la auzul acestor cuvinte, argumentând că orașelul are și spital, și liceu, și hotel, și un număr respectabil de peste 8.000 de locuitori

Steaua fără nume de Mihail Sebastian, regie: Alexandru Cozub.
În imagine: Miroiu – Ghenadie Gâlcă, Mona (Necunoscuta) – Diana Decuseară.

conform ultimului recensământ. Dar pentru Mona, lumea aceasta se va dovedi de natură fantastică, ireală. De fapt, Mona face o mare descoperire. Provincia se dovedește o lume bine pusă pe roți, cu o istorie aproape milenară, în care omul trăiește și se raportează la viață în cu totul alte moduri. Aici există responsabilitate, reputație, gura lumii, teama de a face un pas greșit. O lume atât de cuminte, aproape copilărească, de parcă oamenii ei nu s-au „maturizat”. Nu în sensul ce-l presupune acest fapt în marile urbe, unde banul este rege (și mutilează, și corupe, și distruge). Deși oamenii banului vor crede mereu că au atins cele mai desăvârșite și mult râvnite idealuri.

Ce descoperă Mona în Miroiu (Ghenadie Gâlcă), profesorul de cosmografie la un liceu – un individ stângaci, visător până la înduioșare, un suflet curat, care însă înțelege și vede mai mult decât ar putea crede un suflet superficial? Descoperă prețul lucrurilor. Este Mona îndrăgostită de el pentru o noapte? Va uita Mona noaptea aceasta? Când ea a reușit să-i producă iluzia și unui profesor atât de competent în legile cosmosului că o stea ar putea totuși „să se abata din drumul ei”? Întrebarea este: cine iubește aici? Mona (pe cine?), Miroiu sau Grig? Grig (Petru Hadârcă), tânărul dandy, iubitorul de poker, partenerul Monei, oricât ar fi, în esență, de odios, nu este lipsit de șarm și de doza lui de adevăr în ceea ce o privește pe Mona.

Cu mulți ani în urmă, când am văzut spectacolul pentru prima dată, nu-mi venea să cred că magia s-a rupt! Acum înțeleg. Constat că a rămâne lângă Miroiu este o imposibilitate pentru Mona. Și această imposibilitate doare. Dar ea este certă. E dureros ca să fie frumos, ca povestea lor să nu își piardă farmecul în realitatea care începe o dată cu răsăritul. Și totuși, avem dreptul să întrebăm, cu insistență, de ce?

Antonin Artaud. Familia Cenci după P.B. Shelley și Stendhal; regie: Silviu Purcărete, Teatrul Național „Vasile Alecsandri”, Iași.

Spectacolul *Antonin Artaud. Familia Cenci* portretizează o dramă familială acută. De fapt, acesta este punctul de plecare spre reprezentarea lumii de-a lungul istoriei cu demența și cruzimea ce a caracterizat-o și continuă să o caracterizeze. Lumea e crudă, politicul a fost întotdeauna lipsit de compasiune față de suferința individului de la baza piramidei, mereu strivit sub roțile istoriei, ca o piesă insignifiantă dintr-un angrenaj complex. Tiraniei conducătorului, ce a făcut întotdeauna abstracție de suferința inimaginabilă pe care o provoacă celor supuși, lipsiți de apărare, condamnați să se nască deposedați de drepturi, i se dă contur prin figura tatălui abuziv, contele Cenci. Povestea nu este atât de ireală, nu este doar o metaforă, fiind atestată istoric, acest conte și familia sa existând

Antonin Artaud. Familia Cenci după P.B. Shelley și Stendhal; regie: Silviu Purcărete.
În imagine (de la stânga la dreapta): Călin Chirilă, Ada Lupu,
Haruna Condurache, Mălina Lazăr.

în realitate, în secolul XVI. Béatrice Cenci, fiica contelui, abuzată de acesta în felurite chipuri, s-a născut în 1577 și a trăit catastrofa de a fi supusă în sânul propriei familii unei torturi ce nu poate avea nicio justificare.

Spectacolul ne cutremură, ne face să ne gândim la justiția divină în care credem și care, în contextul acestor evenimente, nu se știe de ce întârzie să intervină. Dacă Dumnezeu a creat lumea și a creat o lume a binelui și a dreptății, cum se pot argumenta toate crimele, personale și la scară mondială, ce se țin lanț, de parcă cel ce ne guvernează ar avea o sete nepotolită de sânge?

Nu putem vorbi de astă dată de un sindrom Stockholm între victimă și abuzator (contele Cenci – Călin Chirilă și fiica sa Béatrice – Ada Lupu), dar putem observa un raport de forțe ce este aproape egal. Totodată, o anumită latură sexuală a relației, o patimă, aproape o pasiune. Contele, de fapt, este asemenea unui bărbat ce simte rezistență din partea unei femei, lucru ce îi întârșată și mai mult instinctele și obsesiile, „pasiunea” de a tortura, de a merge și mai departe, spre și mai mari perversiuni.

Jocul actorilor este formidabil, vocile lor curate răsună atât de frumos într-o mare de liniște, iar noi „savurăm” din această cruzime, deși conștientizăm că trăirea de facto a unor asemenea drame ne-ar mutila și, desigur, ne-ar distruge psihologic. Savurăm, „iubim” aceste crime (pe scenă, desigur), dar e și aceasta o chestiune ce ar trebui să ne dea de gândit. Ne place să avem parte de acest gen de divertisment, suntem (într-un fel, visceral) „setoși de sânge”. Ce ar fi umanitatea fără cruzime, fără conflicte, fără dictatori? Am vrea să excludem cu totul aceste lucruri din ecuație? Am iubi umanitatea dacă aceasta ar fi doar umană? Am continua să iubim cu patimă viața dacă aceasta s-ar transforma, într-o binecuvântată zi, într-o continuă liturghie?

Și restu-i tăcere... (spectacol nonverbal); regie: Mihai Țărnă, Teatrul Fără Nume, Chișinău.

Când minutele se scurg, când faptele au fost desăvârșite, când s-a băut toată licoarea din pahar, rămâne omul singur, în fața oglinzilor ce-l acaparează, într-un spațiu strâmt din care nu mai poate scăpa. Lucrul la care m-a făcut să mă gândesc acest spectacol este „vârsta tăcerii”. Copilăria, tinerețea, maturitatea, bătrânețea – care este vârsta tăcerii? Care act existențial este cel mai tăcut? Singurătatea, procreația, nașterea, sexul, gloria? Sau tăcerea,

Și restu-i tăcere...; regie: Mihai Țărnă.
În imagine: Spiritul lui Shakespeare –
Cătălina Cazacu.

în vuietul enorm numit viața, începe odată cu crucea de pe mormânt? Din păcate. Astfel începe spectacolul (începutul mi s-a părut zguduitoare) cu redarea cimitirului pe timp de iarnă, când și mormintele tac și mai pegnant. Cu o cruce începe și spre cruce se îndreaptă scenografia, de parcă viața o trăim ca să murim. Ca să atingem acel punct final când ni se revelează (deși nici asta nu este o certitudine) misterul. Această „tentație spre cruce” m-a cutremurat. Nu credeam să învăț a muri vreodată...

De fapt, spectacolele regizorului Mihai Țărnă nu sunt nici odată despre deșertăciune. Există prea multă dragoste în ele, acea dorință nebună de a trăi, care se materializează (la Shakespeare) prin toate aceste crime (patimi): dorința de a accede la tron, chiar și prin nelegiuire, dorința de a avea totul, aici, acum, ambiția (care este foarte vitală).

Și totuși, restul e tăcere. Dar la Shakespeare se moare frumos. Poate, pentru că s-a trăit prea frumos. În Shakespeare există nemurire. Deși poate fi nemurirea doar a unei secunde. Într-o lume aproape abrutizată de tehnologii, acest spectacol vine să ne realimenteze cu poezie, să ne scufunde în facerea unei metafore, să ne facă atenți și precauți cu propria fragilitate. Singurul zgomot care se produce în spectacol este râsul strident. Cui îi aparține?

Vara în care mama a avut ochii verzi, spectacol radiofonic după romanul omonim al Tatianeii Țibuleac; dramatizare și adaptare radiofonică: Magda Duțu; regia artistică: Diana Mihailopol; Teatrul Național Radiofonic, Radio România.

Romanul Tatianeii Țibuleac, în spațiul nostru cultural și nu numai, este deja celebru. Subiectul este unul aparte. Și nu zic acest lucru neapărat în sensul că ar prezenta o perspectivă originală față

de unele fenomene ce ne sunt comune. Fenomenul nu este comun, deși elemente ale acestuia putem întâlni frecvent în cotidian. E vorba de descrierea disprețului unui băiat față de mama sa – un dispreț profund, total. Îmi repugnă cum își vede băiatul pe mama: urâtă, proastă, detestabilă. Și mi se face milă de această femeie care emană atât de multă singurătate. Când este o femeie mai frumoasă, dacă nu sub aura maternității? Desigur, boala psihică a tânărului care se manifestă inclusiv prin această negare a sentimentului filial e un soi de rebeliune. Toți adolescenții își reneagă mai mult sau mai puțin părinții, îi văd uneori ca pe niște ratați, plicticoși, depășiți etc. Dar ce prăpastie abruptă între relația părinte-copil în acest roman și în *Frunze de dor*, de pildă! Cât de viciată e prima și cât de ortodoxă e cealaltă.

Distribuția este de excepție, rolul central este interpretat de renumitul actor român Marius Manole. La finalul audiției, publicul a remarcat originala și încântătoarea executare a rolului mamei, iar doamna Magda Duțu a mărturisit că măiestria Rodicăi Mandache a oferit rolului o perspectivă nouă, la care nu s-a așteptat nici autoarea.

Actorul „eminescian” Valentin Zorilă a exprimat grațitudine și recunoștință față de echipa de creație pentru promovarea valorilor teatrului românesc și pentru punerea în circuit, pe calea undelor, a unor romane contemporane ce au devenit deja reprezentative.

Menajeria de sticlă după Tennessee Williams; regie: Mihai Fusu, Teatrul „B.P. Hasdeu”, Cahul.

Menajeria de sticlă după Tennessee Williams este un spectacol duios și crud în același timp. Vreau să remarc, din start, coloana sonoră, care este vitală. Fără ea, spectatorul n-ar fi indus în acea stare meditativă, în acea tânguire perpetuă care guvernează întreaga piesă. Pe fundalul unor mari evenimente la nivel de țară, pe

Menajeria de sticlă după Tennessee Williams; regie: Mihai Fusu, Teatrul „B.P. Hasdeu”, Cahul. În distribuție:

fundalul prosperării americane, individul, la fereastra căruia arde un candelabru, acel individ despre care oamenii mari și puternici nu știu nimic (și nici nu le pasă) trăiește o dramă profundă. Tinerii își văd idealurile tinereții năruite, „condamnați” să facă munci derizorii, la fabrică, la depozit, la magazine, în timp ce pe acest fundal „mândrul soare răsare și strălucește”. Este vorba despre acea fațetă a „visului american” despre care vorbesc, probabil, doar cei care au avut întotdeauna curajul să ștergă fardul de pe fața unei „zbârcite cucoane”.

Infirmitatea Laurei (Maria Ciobănică) vorbește despre un suflet prea sensibil, prea curat, față de care societatea nu are nicio milă. Talentul și evaziunea în afara realității detestabile a Laurei se materializează în grija față de niște bibelouri din sticlă, care exprimă puritate și finețe. Și devin lucrul ei cel mai de preț. Totodată, se pune în discuție conflictul dintre generații, acea incompatibilitate dintre vise și ambiții ale mamei (Alina Carp) și ale fiului (Mihai Cerneanu), incapacitatea lor comunicativă (fiul nu își poate deschide sufletul, fiind acuzat în repetate rânduri de maimă-sa de egoism, când, de fapt, ca mulți alți tineri, el se sacrifică). Desigur, iluzionarea Laurei de către Jim (Alexandru Berbinschi) și pierderea acestei iluzii este de-a dreptul zguduitoare. O pasăre rănită care încearcă și ea să zboare și este răsturnată la pământ cu brutalitate.

Despre jocul actorilor am să spun că este introspect și plin de naturalețe. Actorii se identifică, iubesc și plâng, râd și speră,

participă la o dramă pe care o înțeleg, o conștientizează. Sunt foarte colaborativi unii cu alții. Și fiecare este, pe rând, tandru.

Lysistrata, dragostea mea de Matei Vișniec; regie: Zalán Zakariás, Teatrul Național „Vasile Alecsandri”, Iași.

Dragostea este cel mai mare „conflict armat”. Femeia este un câmp de luptă... Aici se produc cele mai mari înclăștări de săbii. Dar dacă săbiile sunt din carton și mucava?

Bărbații au renunțat la războaie, dar se pare că și simțurile au fost anihilate. Cum să păstrăm asemenea noțiuni ca eroism, curaj, victorie, dar fără violență? Lumea s-a aplatizat, iar masculinitatea bărbaților s-a „amneziat”. Ei nu mai au modele și repere, nu mai au istorie și, probabil, nici viitor. Prezentul este o urmă palidă a unui timp cândva glorios.

Spectacolul vorbește despre superficialitate și desfrâu, despre pierderea misterului, despre nepăsare și inconștiență. Europa a fost cuprinsă de un nou război neașteptat, neprevăzut, nedorit, în fața căruia ne-am trezit total dezarmați, goi, nepregătiți.

Luciditatea lui Matei Vișniec m-a ținut întotdeauna trează, în varii etape ale vieții. Mă miră cum reușește, și în această piesă, să fie atât de clar, atât de tranșant, aproape șocant. Totodată, cu umor – un umor care taie, dezbracă. Actorii Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași sunt maeștri ai mișcării corporale, sunt atât de plastici, atât de expresivi. Joacă cu o lejeritate cuceritoare. Au făcut un show de zile mari, dar au reușit să problematizeze acut.

Lysistrata, dragostea mea de Matei Vișniec; regie: Zalán Zakariás.
În imagine (centru): Lysistrata, Glykeria – Diana Roman.

Soră-sa de Lot Vekemans;
regie: Hunor Horvath. În imagine: Ismena – Cristina Ragos.

Amestecând istorie, amor, actualitate și divertisment, ne-au oferit un episod din realitatea noastră atât de frumoasă și ne-au făcut să meditam la searbăda condiție umană.

Soră-sa de Lot Vekemans; regie: Hunor Horvath, Teatrul Național „Radu Stanca”, Sibiu.

Soră-sa de Lot Vekemans vorbește despre un personaj care nu a intrat în „marea istorie”. Într-o lume, cea de ieri ca și cea de azi, ahtiată după putere, Ismena (Cristina Ragos) este acel personaj care nu face politică. În termenii de azi, ea nu cunoaște noțiunea de carieră. Ea este soră, fiică, nepoată, ea întruchipează iubirea și iertarea.

Spectacolul începe cu invocarea unui zgomot produs de lătratul câinilor, creând o senzație de atemporalitate, sugerând o atmosferă sinistă. Intrăm încet în Antichitate, în care zeii aruncă cu zaruri, decizând astfel cine să fie rege și cine – cerșetor. Regele Oedip își scoate singur ochii, mama lui se sinucide, punându-și ștreangul la gât, frații poarta războaie între ei. Ismena este o figură nesemnificativă, ea nu face nimic mareț, ea se refugiază în copilărie și în bucuria jocului dezinteresat, ea este însăși iubirea. Dar se regăsește oare dragostea în lista de valori ale actualității sau apreciem, mai degrabă, caracterul puternic, apt să urce cât mai sus pe scara socială? Este Ismena, conform criteriilor actuale, lașă, lipsită

de voință și conformistă? Sau suntem capabili să surprindem și să apreciem faptul că sufletul ei este animat de o dragoste dezinteresată? Nu marginalizăm noi și astăzi oamenii „lipsiți de ambiții”?

Monodrama *Soră-sa* este o biografie originală, redând vocea unui personaj care, pe lângă sora sa Antigona, a rămas în sursele mitologice mult mai palid. Dar vocea ei capătă tot mai multă rezonanță pentru noi, deoarece realizăm că ea, de fapt, constituie liantul între membrii familiei sale. Dragostea ei este sângele care curge prin venele neamului, fiind cea care a temperat nebunia unor oameni ambițioși.

Jocul Cristinei Ragos m-a încântat. Are o precipitare foarte frumoasă. Textul, ai impresia, se naște în creier aici și acum, nu este recitat, nu este memorat. Acest personaj modest devine semnificativ, actrița reușind să redea complexitatea unui suflet pe care istoria, poate, l-a nedreptățit. Continuând să nedreptățească oamenii mici cu suflete mari.

Revizorul de Nikolai Gogol; regie: Petru Vutcărau, Teatrul Național „Eugène Ionesco”, Chișinău.

Revizorul vorbește despre corupția din sistemul administrativ, ilustrând totodată cât de „fragili” sunt cei care iau mită sau realizează alte acțiuni ilicite. Ideea unei inspecții le provoacă frisoane, căci au ajuns la putere prin intermediul banului și tot cu banul speră să-și poată acoperi toate păcatele. Un simplu tânăr „călător” este luat drept revizor venit incognito în localitate și această confuzie constituie punctul de plecare al unei comedii ce critică societatea și face haz de ea în cel mai original mod.

Paracliserul de Marin Sorescu; direcție de scenă și interpretare: Claudiu Bleoț.
În imagine: *Paracliserul* – Claudiu Bleoț.

„Mucosul” Hlestakov ajunge să fie decorat de autoritățile din localitate, cu scopul, bineînțeles, de a i se câștiga „presupusului revizor” bunăvoința, făcându-se aluzia, probabil, la faptul că de multe ori promovăm nulițăți la ranguri înalte sau ne lăsăm îmbătați de cei care ne produc iluzia puterii.

Silviu Boinceanu, în rolul falsului revizor, reușește să creeze un personaj fabulos, un tânăr cu un frapant dezinteres față de „treburile cetății”, preocupat doar de viața bună și plăcerile ei, dar care reușește să-i domine pe toți înalții demnitari, doar pentru că este posesorul unei noțiuni atât de suave precum puterea. Așadar, dacă înainte, în vremuri mai bune, „banii circulau pentru că aveau valoare, astăzi banii au valoare pentru că circulă”. Actorul principal reușește să creeze personajul unui tip răsfățat, de o inconștiență aproape candidă.

Mă încântă sincronicitatea actorilor atunci când reacționează la „vești teribile”. Intenția spre caricaturizare a prezențelor feminine se îndepărtează, mi se pare, de conceptul original, este un pic prea modern, dar esența caracterologică se păstrează. Teatrul Național „Eugène Ionesco” din Chișinău deține, în mod sigur, un capital valoros în persoana tinerilor actori care se implică cu seriozitate și pasiune în proiectele teatrale noi. Finalul piesei mi s-a

părut foarte bine redat: după atât de mult haos, se inserează, brusc, un element al terorii. Un spectacol care ne face să râdem de noi înșine, de propria noastră naivitate și ambiție deșartă, îndurerându-ne totodată că deseori ne lăsăm amăgiți de idoli falși.

Paracliserul de Marin Sorescu; direcție de scenă și interpretare: Claudiu Bleonț, Teatrul Național „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca.

Paracliserul (Claudiu Bleonț) – un atât de mărunț „funcționar” al unei catedrale, despre care lumea nu știe și nu va ști niciodată nimic, care este departe de zgomote și vorbe, de lumina reflectoarelor. El nu apare pe ecrane sau în ziare, nu conferențiază; este o ființă modestă, a cărei preocupare este să aibă grijă de lumânări într-o catedrală. Dar cine s-ar gândi că sufletul unui paracliser poate fi atât de febril? Suferă sau se bucură de pacea insignifianței? Are ambiții? Poate, aceea de a sta la masa îngerilor, fără hrană, mâncând lumină la cina cea de taină. Este o ambiție curată? Există oameni fără ambiții pe acest pământ? Sau cu toții vrem să nu facem umbră pământului degeaba? Dacă azi sau mâine s-ar descoperi că o biată piatră din construcția acestei catedrale e „ochiul lui Dumnezeu”, aici s-ar îndrepta mai-marii lumii, biserica ar fi renovată, drumurile pavate. Aici s-ar concentra toată atenția mediatică. Cât e totul de relativ! Ce căutăm de fapt? Să-l găsim pe Dumnezeu într-o lume atee?

Paracliserul nostru e un om lucid. Un om care tinde spre o conversație cu Dumnezeu, care întreabă: „N-ai obosit, Doamne?”

Un spectacol care merită tăcerea, care ne face să reflectăm la propria credință sau necredință. Interpretarea rolului este magistrală. Paracliserul pare un om apăsător de propria conștiință, dar care reușește și să se bucure cu inocență, ca un copil al lui Dumnezeu.

Podul de piatră. Elegiacelordelakmdistanță de Iurie Cojocari;
regie: Luminița Țăcu, Teatrul „Alexei Mateevici”, Chișinău.

Migrația a fost (și rămâne) asemenea unei lupte pe front. O altă Siberie. Oameni care, la un pas greșit, o mică neatenție ar fi murit fără cruce. Poveștile acestora par a fi extrase din filmele de groază, se pretează la montări cinematografice care ne-ar alimenta setea de senzațional. Un senzațional catastrofic. Plecările se fac spre nicăieri, spre destinații incerte, motorul acțiunilor fiind mereu același, care se aude în minte și inima asemenea unui tic-tac monstruos: banii luați la procente. Viața e sacră, nu și pentru cei care au distrus sistemul juridic și economic din țară, împingându-ne spre buza prăpastiei. Banul, banul, banul. Violuri, chinuri fizice, foame, bătaie de joc și umilințe – iată ce au îndurat cu duimul floarea basarabenilor. Viețile s-au stins ca lumânările. Tineretea s-a dus. Relațiile familiale s-au destrămat. Care e bilanțul?

Un spectacol zguduitor, cu o poezie dură, interpretat cu profesionalism. Deși nu avem propriu-zis scene cu acțiune, actorii își

Ora în care nu știam nimic unii de alții de Peter Handke (spectacol nonverbal);
regie: Leta Popescu și Bogdan Spătaru.

relatează fiecare povestea (nu avem „capete vorbitoare”). O regie subtilă și complexă, astfel încât toate aceste texte urcă pe scenă și devin spectacol. O doză de realism crud care te înspăimântă nițel și te trezește. Ți dai seama că trebuie să acționezi cât ești în forță și ai posibilități ca să nu înduri consecințele faptului că te-ai născut într-o țară săracă, în care ni se vând cu regularitate iluzii.

Ora în care nu știam nimic unii de alții de Peter Handke (spectacol nonverbal); regie: Leta Popescu și Bogdan Spătaru, Teatrul Național „Radu Stanca”, Sibiu.

Vin zorii zilei. Un nou început. Strada e goală, apoi începe să se umple de lume. Fiecare se grăbește undeva. Nu se știe dacă cu un țel anume. Viața în corporații sau pe marginea străzii. Oameni solitari. Incomunicativitate. Lipsa unei interacțiuni autentice. Oameni în cercuri. Fiecare își poartă cercul construit în jur pentru a se izola și a-și clădi propria lume. Domină o atmosferă sumbră, un gol, un vid, o surzenie. Fiecare încearcă cumva „să se distreze”. Curente ale actualității, ecologismul, yoga, apa plată și dependența de cafea. Personajele se mișcă asemenea unor sonați, încercând cumva și undeva să găsească fiecare bucuria. Tarele societății moderne: nevrozele, psihoza, ambiția eșuată, solitudinea. Scenariul politic ne îndreaptă spre handicap și invaliditate. Justiția, clasa politică și religia se aliază într-o coaliție monstruoasă, între aceștia și populație întinzându-se o prăpastie de proporții. Desigur, mai

Năpasta după Ion Luca Caragiale; regie: Iulian Bubuioac.
În imagine (de la stânga la dreapta): Ion Iulica, Ion Jitari.

avem dragoste în societatea contemporană. Dar aceasta e găselnița ultimă, o încercare disperată, după ce au fost consumate toate mijloacele entertainmentului de a găsi un sens.

Mă uimește cât de în serios își asumă teatrul misiunile sale. Teatrul nu doar „distrează” (într-un mod elevat), nu se ocupă doar de delectarea simțurilor noastre. Acesta se angajează să trezească conștiințe, prezentând marile probleme ale lumii actuale. Am avut impresia că în fața mea defilează pacienții unui ospiciu. Și când te gândești că reprezentația nu se încheie cu căderea cortinei...

Năpasta după Ion Luca Caragiale; regie: Iulian Bubuioc, Teatrul Republican „Lucefărul”, Chișinău.

Am văzut un Caragiale modern, mai degrabă etern, foarte bine integrat într-un context de familie actual, cu o intrigă aproape detectivistă și cu un sentiment copleșitor al vinei. Luminile în scenă și-au făcut efectul, am intrat într-o „cameră a morților” unde se aud doar șoaptele sau strigătele de disperare. Este interesantă relația dintre Dragomir și Anca, nu este lipsită de o tentă pasională, există o anumită chimie între actori, o compatibilitate, deși, conform textului caragialesc, ea l-a luat de bărbat doar din dorința de a se răzbuna pe dânsul, pornind de la faptul că-l bănuia că i-a ucis soțul, singurul care i-a fost extrem de drag. Mi-a plăcut jocul Irinei Vacarciuc: este aidoma unei figuri regale, care domină toate prezențele masculine din piesă, o femeie aptă de a stârni mari patimi (inclusiv crima comisă de Dragomir) în numele iubirii pentru dânsa. La acest spectacol, asistăm parcă la o „ciuleandă”, la un dans dintre vii și morți, iar redarea vinei izvorâte din păcatul

Ierbar de Simona Popescu și Radu Afrim; regie: Radu Afrim.

comis de către Dragomir este foarte credibilă. Un spectacol reușit, unde fiecare actor este la locul potrivit.

Ierbar de Simona Popescu și Radu Afrim; regie: Radu Afrim, Teatrul Național Târgu-Mureș. Compania „Liviu Rebreanu”.

În *Ierbar* contează foarte mult textul, care este impregnat de poezie. Într-o lume superficială, în care conversațiile se învârt în jurul aceluiași câteva teme, acest spectacol vine să restabilească niște ierarhii și să retrezească apetitul pentru poezie, pentru metaforă, pentru frumusețea stilului. Acțiunea se desfășoară într-o seră și, uneori, se încearcă o asociere a naturii umane cu lumea vegetală. Dar, după atâtea spectacole vizionate în cadrul Reuniunii Teatrelor Naționale Românești la Chișinău, la cea de-a VIII-a ediție, despre varii drame la nivel personal și sociale (migrație, crimă, teroare), aici mai nu se întâmplă nimic, aici personajele nu au probleme, doar căutări și dileme. Aș evidenția pasajul despre tatuaje în comunism care mi s-a părut unul foarte reușit și care a dramatizat puțin piesa. Din punctul de vedere estetic, spectacolul este realizat foarte frumos.

Vrăjitoarea din Konotop după Hryhorii Kvitka-Osnovianenko; regie: Ivan Uryvskiy, Teatrul Național „Ivan Franko” din Kiev

Vrăjitoarea din Konotop după Hryhorii Kvitka-Osnovianenko; regie: Ivan Uryvskiy.

– invitatul de onoare al Reuniunii Teatrelor Naționale Românești la Chișinău, ediția a VIII-a.

Vrăjitoarea din Konotop după Hryhorii Kvitka-Osnovianenko este povestea unei tinere iubiri. A unei iubiri blestemată, care începe atât de frumos, atât de trainic și durabil. Care ar fi avut mari șanse de reușită, dacă nu ar fi existat o forță a răului în lume în care, în neștiința noastră, ne-am încrezut.

Vrăjitoarea personifică răul absolut, răul făcut din dorința de a produce rău și atât: fără cauză, fără rațiune, fără câștig. Este un rău „incoruptibil”, care nu poate fi sensibilizat. Pe un perete alb se află o cruce. Putem să nu o observăm. Putem să vedem alte lucruri, să ne preocupe aspectele pecuniare sau de altă natură ale existenței noastre. Putem să ignorăm sau să căutăm în spectacole, ca și în viață, alte lucruri majore, mai originale, mai actuale. Gestul de a plasa o cruce în centrul recuzitei ar fi, în lumea de azi, un gest îndrăzneț. Care ar putea goli sălile. Dacă n-ar fi atât de firesc. E greu să vorbești despre religie astăzi, în lumea noastră pașnică. Și e greu să nu vorbești despre religie pe timp de război. Nu există atei în tranșee, spunea un mare economist. Nu cred că războaiele s-au făcut pentru a ne readuce la cruce. Dar nici nu știu, de ce s-au făcut.

Olena alege viața și tinerețea. Ea ignoră cu tărie puterea, își cere dreptul la dragoste, ca multe alte tinere perechi care sunt amenințate să li se răpească fericirea – acea fericire care se manifestă, la tinerețe mai ales, prin dragoste dezinteresată, prin lipsă de calcul, prin nevoie de absolut, prin căutarea sinelui în cuplu. Strigătul lor este disperat, nu-ți vine să crezi că ceea ce îți este garantat de la natură îți poate fi luat de o „mănușă neagră” în care se ascunde o mână de... om. Cei doi tineri nu sunt Romeo și Julieta: acest cuplu celebru, pe lângă ei, devine aproape minor. Obstacolele tinerilor din Verona pot fi depășite dacă e să le comparăm cu forța ce amenința dragostea Olenei și a tânărului ei iubit. Mă miră cum cei doi actori ucraineni, în câteva scene scurte, reușesc să redea o poveste de dragoste atât de puternică. Întrebarea finală este de ce au apelat la o vrăjitoare pentru a se asigura că iubirea lor va învinge, de ce s-au lepădat de credință? Dar putem să avem atâta încredere într-un Dumnezeu care nu se arată nicicând? Cere acum divinitatea de la noi să fim neam de martiri? Desigur, nu lipsește nici componenta metafizică foarte importantă: glasul conștiinței.

M-a delectat jocul academic al actorilor, care nu este unul senzual, ci, mai degrabă, riguros. Scena înecului vrăjitoarelor este

Cântarea cântărilor, recital al actorului Emil Boroghina.

jucată formidabil. S-ar putea pune punct piesei un pic mai devreme, înainte de verdictul final... Credem, cu disperare, că vom putea respira adânc, ușurați, că totul se va termina cu bine, că va fi doar un vis, ca să fim brusc treziți la realitate de râsul diabolic al unei vrăjitoare.

Cântarea cântărilor, recital al actorului Emil Boroghina, Teatrul Național „Marin Sorescu” din Craiova.

În recitalul său, marele actor și regizor român Emil Boroghina, societar de onoare al Teatrului Național Craiova, a trecut prin Dante, Petrarca, Michelangelo, Ronsard, Shakespeare, sfârșind cu Eminescu. Este o selecție unică, o poezie necesară, ca o flacără aprinsă într-o mare de întuneric, ce pune pe pedestal iubirea, în cele mai elevate manifestări ale sale.

„Mai tare decât moartea e iubirea”. Noi iubim cu acele versuri din sonete și credem în ele, chiar dacă și dragostea noastră este, de multe ori, mărginită. Acea inaccesibilitate, aproape nefirească sexului feminin, nu într-atât de departe, ar fi putut fi, din nou, un produs al idealurilor, aproape o necesitate. Dar într-o lume atât de absorbită de miracole artificiale, cuvintele lui Dante, Petrarca, Michelangelo, Ronsard, Shakespeare și Eminescu vin să facă valabil din nou versul: „Pe mine, mie redă-mă...” „La Emil Boroghina ceea ce captivează e o sonoritate de violoncel” (George Banu).

Creatorul de teatru de Thomas Bernhard; regie: Alexandru Dabija.
În imagine: Marcel Iureș în rolul lui Bruscon.

Creatorul de teatru de Thomas Bernhard; traducere, regie: Alexandru Dabija, Teatrul Național „Ion Luca Caragiale”, București.

Thomas Bernhard, unul dintre cei mai remarcabili scriitori de limbă germană ai secolului XX și, după unii critici, cel mai important autor austriac de după cel de-al Doilea Război Mondial, este puțin montat pe scenele românești.

Avem, în *Creatorul de teatru*, figura tatălui autoritar, urmărind o cauză curată, dar subjugantă: obsesia (am putea spune: dragostea) pentru artă (teatrul). Nu spunem dragoste pentru că nu ne este foarte clar ce tip de relație are acesta cu teatrul și, implicit, cu spectatorii. Poate iubește, poate simte necesitatea lor, sau poate simte repulsie față de oamenii din loje, întrucât „teatrul nu este pentru imbecili”, susține creatorul de teatru Bruscon (Marcel Iureș), personajul central al piesei (aproape un monolog). Asistăm însă la mecanismul de producere al pieselor. Nne este prezentată „fabrica de creație” a unui regizor în care materiile prime sunt diverse: toată gândirea omului de teatru, relația lui cu autoritățile, atitudinile lui vizavi de situația politică din lume, contextul familial, sacrificiile pentru artă (renunțarea la alcool).

Ca creator de teatru, Bruscon este și un erudit, aducând în discuție nume ca Spinoza, Kierkegaard, Schopenhauer sau Marie Curie (unica excepție în disprețul său față de polonezi). Este un actor citit, nu doar al scenariilor sau al biografiilor scurte. Îl vedem

în proces de montare a piesei sale „Roata istoriei” – o comedie „în care pe scenă ar trebui să fie complet întuneric”. Trupa sa este compusă din soția, fiica și feciorul său și nu putem să nu facem unele deducții privitoare la relația lui (a artistului) cu membrii familiei. Față de el, cu imensul său delir și sistem de idei, membrii familiei sale sunt mult mai... șterși. Copiii nu au talentul tatălui și nici râvna lui. Intervine aici concluzia faptului că marele actor și regizor a fost mult prea absorbit de sine pentru a-și mai lăsa timp să cultive odraslele care să-i perpetueze talentul. Este, posibil, un egoist. Nu este interesat să audă vreun cuvânt tandru din gura fiicei sale, ci doar faptul că „este cel mai mare actor al tuturor timpurilor”. Dar o fi așa? Jumătățile de rimă sunt moartea teatrului, ne spune creatorul, iar cortina este cel mai important obiect din teatru – ea are o poveste, ea unește două lumi. Am să închei cu o concluzie banală. Cred că arta nu trebuie considerată primordială sentimentelor sacre. Ea trebuie și să „cânte” (ca să încânte), altfel un pic se viciază. Dar, probabil, în epoca tumultoasă în care a trăit Thomas Bernhard, exista puțin loc pentru „poezie”.

Alegerea, piesă scrisă de Majestatele Lor, Regele Mihai I și Regina Ana; regie: Alexandru Boureanu și Raluca Păun, Teatrul Național „Marin Sorescu”, Craiova.

Alegerea de Majestatele Lor, Regele Mihai I și Regina Ana, regie: Alexandru Boureanu și Raluca Păun. În imagine: Claudiu Mihail în rolul Omului.

Alegerea, scrisă de Majestatele Lor, Regele Mihai I și Regina Ana, este o piesă curajoasă. Probabil, doar două figuri regale s-ar fi putut expune atât de tranșant asupra puterilor globale și a luptei pentru supremație, a colonialismului și a exploatării. Spectacolul începe cu o „rătăcire”. Un tânăr, Omul, (Claudiu Mihail), cu o aură aproape hristică, descoperă lumea. Vede verdele blajin, lumina solară, pentru ca ulterior în acest peisaj să-și facă loc societatea. De când colonizatorii au pătruns în toate zonele terrei, nu mai există loc în care omul să poată trăi în afara politicului. Se aud două voci care vor să-l ademenească pe tânăr. E simplu să deducem că aceste două voci sunt două orientări politice. Capitalismul (liberalismul) și comunismul. Bineînțeles, scenariile sunt distopice, tentațiile – amăgitoare. Primul ar fi asemenea celui din *Minunata lume nouă*, iar celălalt – celui din romanul *1984* de Orwell. Lumea frivolă (în ușurătate) versus lumea plină de patos. Ambele sunt, de fapt, lipsite de cauză. Deși comunismul s-ar fi îndreptat spre valorificarea muncii, adevărata lui esență, curios lucru, ar putea fi la fel una hedonistă. Iar tânărul nostru trebuie să facă o „alegere”. Bineînțeles, aici apare ironia: nu prea ai ce alege, căci ambele „alegeri” sunt derutante. Să nu uităm că a alege „răul cel mai mic dintre rele” tot un rău este.

Asistăm la dialoguri care ne duc cu gândul la Marele Inchizitor, care îi explică Mântuitorului că munca colosală de a dirija „turmele” a celui dintâi nu poate fi spulberată acum de un Cineva care vine să le propună „sărmanelor mioare” șansa liberului arbitru. Or, aceasta este povara cea mai insuportabilă pentru om, asumarea, căci asta nu-l poate face fericit. E o sarcină grea, copleșitoare, chinuitoare.

Cine este acest tânăr pe care vocile încercau să-l tenteze, să-l cucerească cu aparente argumente? El întruchipează lumea? Poporul? Mi-a plăcut această „rătăcire” a tânărului. Era debusolat în fața acelor două doctrine. Întrebarea care se citea pe fața lui era: de ce? De ce această luptă, când efectele și satisfacțiile sunt atât de puțin durabile? Tânărul întruchipa o „naivitate”, în sensul bun al termenului, o minte inocentă care nu prea pricepea „de ce?”.

Quo vadis? Ce rezultat are această nebunie, această cucerire a planetei, această ascensiune în care trepetele sunt cadavre umane? Dar apare și vocea a treia – calea credinței. Dar și asta e dificilă. „Salvarea” tânărului vine din partea unui vârstnic trecut prin viață, care conștientizează că „dragostea aproapelui” ar însemna să-i

arăți și lui calea fericirii în cazul în care cu adevărat ai găsit-o. E interesant că actorul, vocea a treia, în ciuda profetismului, are unele nuanțări mefistofelice. Mai e un moment-cheie: când tânărul se îndreaptă pe calea dreaptă și este salvat, cele două voci încearcă să-l scoată din drum. Ei bine, ce a determinat această „ieșire din impas”? Tocmai sentimentul perpetuării, necesitatea de a lăsa ceva în urmă. „Trăiește clipa” e un dicton superb, dacă evităm pericolul de a cădea în vreo capcană. Intră în scenă un copil care reprezintă viitorul. Omenirea mai are o șansă.

Foto credit: Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău

CZU 82.09-2:792.2(478)=135.1

DRAMATURGI PE SCENELE TEATRELOR
DIN REPUBLICA MOLDOVA*Tamara COTOMAN,*
bibliotecară

Un produs bibliografic este rezultatul unei cercetări mai extinse sau mai restrânse, mai superficiale sau mai profunde.

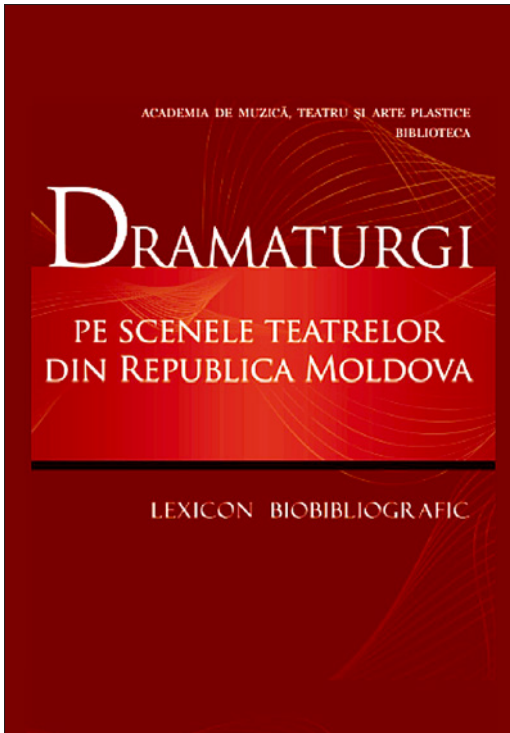
Ion STOICA

Un titlu generic pe cât de simplu, pe atât de sugestiv. Chiar incitant. Cititorul interesat își va pune imediat întrebarea: „Cine sunt dramaturgii biobibliografiți?”

Produsul bibliografic, pe care urmeză să-l disecăm, este rodul unei cercetări temeinice în domeniul dramaturgiei universale și naționale. Este un proiect bibliografic inedit în peisajul teatral basarabean. O impozantă lucrare de perspectivă istorică, cu valoare de unicat.

În *Notă asupra ediției* se menționează: „Lexiconul biobibliografic *Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova* a fost realizat în baza unui studiu bibliografic fundamental pe parcursul a mai multor ani cu un efort de a uni dramaturgia națională și universală, nume celebre și mai puțin cunoscute ale dramaturgilor pe scenele teatrelor noastre. Lucrarea marchează traseul dramaturgiei în perioada de la Independență (1991) până în 2017”.

Așadar, care sunt numele dramaturgilor, piesele/operele dramatice ale căror au fost montate pe scenele teatrelor din Republica Moldova? Sunt multe, tocmai 174 la număr – nume celebre, dramaturgi consacrați, dar și debutanți, de la Serghei Aksakov („unul dintre cei mai buni memorialiști, un indispensabil cronicar, un excelent peisajist și observator al vieții naturii, un clasic al limbii”, precum îl definește Arkadi Gornfeld) până la Leonid Zorin (un alt exponent al literaturii ruse). În continuare, vom enumera, alfabetic, doar câteva nume celebre din dramaturgia universală, dramaturgia română și cea națională incluse în *Lexicon*: Hans Christian

Andersen (autor de basme, dramaturg, poet danez), Aristofan (reprezentant de vază al comediei antice grecești), Samuel Beckett (dramaturg, romancier, eseist irlandez), Mihail Bulgakov (prozator, dramaturg și eseist rus), Albert Camus (romancier, dramaturg și eseist francez), Anton Cehov (dramaturg și prozator rus), Miguel de Cervantes (romancier, poet și dramaturg spaniol), Euripide (poet și dramaturg tragic grec), Johann Wolfgang von Goethe (poet, dramaturg, romancier), Nikolai Gogol (prozator și dramaturg rus), Victor Hugo (poet, romancier, dramaturg francez), Eugène Ionesco (dramaturg, eseist, critic literar

francez de origine română), Franz Kafka (romancier și nuvelist ceh de limbă germană), Jean-Baptiste Molière (dramaturg și actor francez), Ovidiu (poet latin), Luigi Pirandello (dramaturg, prozator, poet și eseist italian), William Shakespeare (cel mai de seamă dramaturg, poet și actor englez); dramaturgi români: Lucian Blaga, Ion Luca Caragiale, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Liviu Rebreanu, Mihail Sebastian, Marin Sorescu, Matei Vișniec; dramaturgi din Republica Moldova: Andrei Burac; Aureliu Busuioc, Ion Druță, Nicolae Esinencu, Iulian Filip, Dumitru Matcovschi, Andrei Strâmbeanu, Gheorghe Urschi. Șirul ar putea fi continuat, dar lăsăm pe seama cititorului să-l depene.

Prezentarea personalităților a fost realizată într-o manieră atractivă, inovatoare – o prezentare amplă și bine documentată.

În concordanță cu titlul lucrării – *Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova* –, alcătuitoarii propun și câte un *Fișier biobibliografic* pentru fiecare autor aparte. Este de apreciat scrupulozitatea cu care au fost întocmite acestea. Fișierul se deschide cu un motto ce poartă semnătura dramaturgului/autorului însoțit de o imagine fotografică a acestuia. La finele fiecărei biografii alcătuitoarii

plasează câte un episod din aprecierile făcute de unii mari specialiști în domeniul dramaturgiei despre personalitatea prezentată, toate fiind selectate cu multă iscusință și exactitate.

Respectând strict criteriul de alcătuire a unui lexicon, numele proprii ale dramaturgilor bibliografați sunt ordonate alfabetic, indiferent de țara de origine a acestora. Înregistrările bibliografice sunt sistematizate după cum urmează: *Texte dramatice, Viața și activitatea, Referințe critice, Montări, Analiza lucrărilor*.

Totul este cântărit, filtrat, trecut pe sub o lupă de expert: date exacte, evenimente, cifre verificate. Or, tocmai acest lucru presupune un *Lexicon*: o maximă corectitudine, precizie, exactitate, fără nici un fel de aproximații sau ipoteze.

Majoritatea surselor au fost consultate *de visu*. Toate acestea, luate la un loc, au solicitat autorilor un efort intelectual considerabil, o muncă enormă de cercetare, de verificare, de depistare și regăsire a informației. O muncă riguroasă, dificilă, tenace dar și inspirată, lucru absolut indispensabil pentru elaborarea unui lexicon.

Alcătuitorii au căutat să atragă la elaborarea *Lexiconului* oameni avizați din arealul cultural și teatral din Republica Moldova, nume notorii din comunitatea teatrală de la noi, oameni care cunosc fenomenul teatral pe din afară, cu o mare experiență, cu vaste cunoștințe în domeniu, într-un cuvânt – profesioniști. Recenzenți: Vera Mereuță (artistă emerită, actriță la Teatrul „Luceafărul” din Chișinău (1960-1964), crainic la Radio Moldova (1964-1999), supranumită și „vocea de aur” a Radio Moldova, dar și vocea care răsună în transportul public din Chișinău, anunțând ce stație urmează, actualmente profesor universitar la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), Mircea V. Ciobanu (scriitor, critic literar, editor de carte, redactor-șef la Editura Știința, numele cărui se regăsește în șirul dramaturgilor incluși în *Lexicon*), Mariana Starciuc (doctor în arte, lector universitar la Catedra Studii Teatrale și Scenografie, prodecan activitate științifică și de creație FATCM, scenarist, scriitoare). Redactor științific: Ana Ghilaș, doctor în filologie, cercetător științific coordonator, Institutul Patrimoniului Cultural, catedra Studii Teatrale și Scenografie.

Este lăudabil și demn de apreciat efortul depus de autori la întocmirea *Anexelor*, rarism de variate. Cu riscul de a ocupa prea mult spațiu, voi reproduce, totuși, titlurile și descrierea acestora, chiar dacă sunt prea lungi: *1. Spectacole montate pe scenele teatrelor din Republica Moldova* (pentru realizarea acestei anexe a fost

concepută o grilă-cadru aplicată tuturor lucrărilor dramatice: titlul, autorul, teatrul unde s-a montat spectacolul, regizorul, premiera), 2. *Lista teatrelor cu spectacole montate* (conține denumirea teatrelor și spectacolelor în ordine alfabetică), 3. *Indicator geografic al dramaturgilor (prozatorilor)* (cuprinde țările și dramaturgii în ordine alfabetică). Anexele sunt întocmite cu pretenții clare de obiectivitate, fiindcă sunt bazate pe documente, probe adunate din arhivele teatrelor, afișe, programe, repertoriul stagiunilor, materiale publicate în mass-media.

La o lectură mai atentă observăm cu câtă iscusință, cunoaștere a domeniului, dar, mai ales, dragoste pentru Teatru, au fost întocmite aceste *Anexe*, conferind lucrării și titlu de carte-document. Mai mult decât atât, *Anexele* pot servi drept pistă de lansare pentru studierea fenomenului teatral din Moldova.

„Fiind în centrul comunității academice a AMTAP, am fost motivați să suplinim prin acest proiect de cercetare bibliografică un domeniu mai puțin supus criticii literare din Republica Moldova. Am încercat să cumulăm cât mai complex informația despre dramaturgi, textele dramatice și lucrările dramatizate reprezentate pe scenele teatrelor din Republica Moldova”, consideră directoarea Bibliotecii Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, doamna Rodica Avasiloaie.

Pentru a facilita găsirea rapidă a informațiilor relevante, alcătuitoarii au pus la dispoziția cititorului 3 *Indexuri auxiliare*: *Index de nume*, *Index de nume al regizorilor* și *Index de spectacole*, care fac din lucrare un instrument de lucru de cea mai mare utilitate.

Alcătuitoarii realizează, în fapt, mai mult decât un Lexicon bibliografic – o veritabilă cronică teatrală în date semnificative care vine să ofere cititorului o imagine cât mai completă a fenomenului artistic și cultural – Teatrul universal și prezența lui pe scenele teatrelor din Republica Moldova.

O prezență notabilă între publicațiile de acest gen din republica noastră, Lexiconul *Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova* este de o utilitate maximă pentru cercetătorii din domeniul teatrului, pentru cadrele didactice, doctoranzi, studenți, bibliotecari, viitori artiști, elevi, pentru publicul larg, interesat de dramaturgie și teatru, precum și pentru toți împătimiții de teatru.

Arhitectura lucrării, informația ei bogată, variată și sistematic organizată fac din lucrare una din cele mai de seamă realizări editoriale – un volum masiv, ce însumează exact 800 de pagini,

doldora de date istorice menite să administreze cu exactitate materialul adunat, cu o captivantă bibliografie la bord, o bogată galerie foto, și o ținută poligrafică impecabilă. În spatele acestei titanice munci a stat o frumoasă echipă de adevărați profesioniști. Să-i cunoaștem: Rodica Avasiloaie, directorul Bibliotecii (coordonator); alcătuitori: Vasilisa Nechiforeac, Irina Scorpan; redactori: Rodica Avasiloaie, Elena Țăra; redactare bibliografică: Svetlana Teodor; culegere, tehnoredactare computerizată: Vasilisa Nechiforeac, Irina Scorpan; machetare: Igor Roman; prezentare grafică: Aliona Timuța.

Și mai e ceva. Ceva important.

Această idee îndrăzneță a fost plăzduită, cu ani în urmă, de doamna Vasilisa Nechiforeac, bibliotecar cu o mare experiență, și un bibliograf prin vocație. Sperăm ca acest proiect bibliografic inedit în peisajul teatral basarabean să aibă continuitate, să fie unul cu bătaie lungă, așa încât să cuprindă/includă și perioada imediat următoare de după anul 2017 încoace, perioadă în care prezența dramaturgilor străini pe scenele teatrelor din Republica Moldova a fost tot mai resimțită.

Ar fi nedrept să nu evocăm aici un motto ce poartă semnătura imensului actor, regizor și om de cultură Ion Caramitru care deschide paginile acestui valoros volum: „În momente de criză ale societății Teatrul joacă un rol fundamental: criza poate crea anticorpi, care să îndrepte lumea spre lucrurile mai sigure, iar cultura este unul dintre acestea. Bucuria sufletului și a minții într-o sală de teatru poate compensa supărările diurne, pentru că Teatrul rămâne pururi interesant, bogat, semnificativ și cald. Indiferent de context, Teatrul se reface prin el însuși. El nu va dispărea, va fi mereu în căutare”.

Un post-scriptum absolut necesar

Pe 14 februarie 2023, în cadrul Concursului ABRM, la categoria „Cele mai reușite lucrări în domeniul Biblioteconomiei și Științei Informării ale anului 2022”, lexiconul bibliografic *Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova* a obținut Premiul „Ion Madan” – pentru cercetări fundamentale în domeniul bibliologiei și bibliografiei.

Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova : Lexicon biobibliografic / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Academia de Muzică,

Teatru și Arte Plastice, Biblioteca ; alcătuitori: Vasilisa Nechiforeac, Irina Scorpan ; coordonator: Rodica Avasiloaie ; redactare bibliografică: Svetlana Teodor ; redactor științific: Ana Ghilaș. – Chișinău : [S. n.], 2022 (Bons Offices). – 800 p. : fot., il. – ISBN 978-9975-166-55-3.

CZU 821.135.1(478).09-1=135.1

SENINUL CERULUI POETIC

Vitalie RĂILEANU,
critic și istoric literar

După ce și-a delectat cititorul fidel cu două plachete de versuri, intitulate semnificativ: *A sunat aseară mama* (2019) și *O toamnă ca un cântec* (2020), iată și frumoasa surpriză oferită de poeta Emilia Plugaru prin cuprinsul volumului – *Cer de sineală* (Chișinău, R.P. Editor, 2021). Această carte de poezii reprezintă experiența directă a scriitoarei, transfigurată în grade diferite, și descoperă principala sursă a versurilor sale, în repetate rânduri trăite sincer, intens, confesiv: „Îmi ascund visele, bucuriile și tristețile/ într-un rid./ Îmi trag cearșaful peste cap și cearșaful devine un zid./ Afară urlă vântul ca un lup singuratic,/ flămând./ Stau cu zidul meu fragil peste creștet,/ nu mai las pe nimeni/ să-mi facă ravagii în gând./ – Hai, fără mofturi, ieși,/ vântul nu mai bate din bici./ – Nu vreau,/ primăvara mea e cu mine,/ e atât de bine aici”.

Poeta are o foarte lucidă conștiință a propriilor afinități și aspirații. Ea își elaborează *poetica* explicit, etapă cu etapă, cu o mereu prezentă perspectivă a timpului prezent.

Scrisul și trăirea Emiliei Plugaru și-au confundat ritmurile într-un clip particular fiecărei etape a vârstei, fiecărui anotimp trăit: „Am bătut la ușa soarelui,/ nu mi s-a deschis,/ aproape orbisem/ în noianul de lumină.../ Într-o zi am coborât/ pe pământ./ Uitasem de casa mea/ și casa uitase de mine.../ Văzând cu câtă ușurință/ se leapădă pomul de frunză,/ mi-am amintit de trandafirul/ de pe covorul/ pe care îl țesuse mama/ într-o toamnă plină de ploii”.

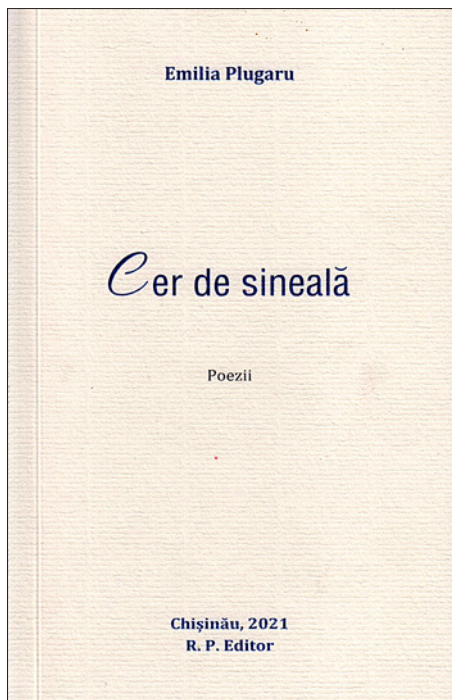
Cititorul atent va observa că poeta noastră și-a evaluat creația poetică fără false ambiții și fără infatuare. Spirit confesiv, autoarea volumului de poezie *Cer de sineală* explicitează cu exactitate natura raporturilor dintre biografie și poemele sale, din care și rezumă

convingerile sale estetice: „Călătoria mi-a oferit-o/ Dumnezeu,/ călăuză te-am ales pe tine,/ mamă./ Fără de sprijinul brațelor tale/ nu aș fi pipăit căldura/ acestei lumi.../ Azi nu e ziua ta,/ nici ieri nu a fost,/ nici mâine, nici poimâine/ nu va fi.../ Dar în brazdele palmelor ți-au înflorit/ flori.../ Nu știi cine ți le-a semănat/ acolo./ Poate că eu, poate că tu,/ poate că însuși Dumnezeu”.

Astfel, confesiunea capătă în această fază caracterul unei *proclamații* care își propune ca măsură adecvată dimensiunea miniaturii delicate, șoapta și spațiul familial restrâns, potrivit *inimii cumiți*, acumulând bucuria și suferința depotrivă, ca forme ale unei tensiuni existențiale trăite paroxistic, într-o

explozie de vitalitate vulcanică, aspirând însă către expresivitatea concentrată în cuvinte: „Când în inima ta/ nu mai răsare nimic,/ așază-te și începe/ să croșetezi.../ cuvinte./ Găsește-le/ pe cele mai vechi,/ cele mai blânde/ cele mai simple,/ cele mai sfinte,/ mai delicate și.../ mai uitate cuvinte./ Vei vedea ce grădină frumoasă/ îți va răsări/ în față”.

Poezia Emiliei Plugaru este o expresie a eului și a vârstelor sale, care devin obiect de meditație în *poeme-confesiuni*, *poeme de experiență* a autoarei, transfigurate în modalități diferite, dar esențial sentimentale: „Nu din sunete,/ Nu din cuvinte –/ Din atingeri,/ Din tăceri și din priviri/ Se nasc marile Iubiri”.

CZU 821.135.1(478).09-1=135.1

POEZIA CU RĂDĂCINILE ÎN INIMA CITITORULUI!

Vitalie RĂILEANU,
critic și istoric literar

Recent, Biblioteca „Onisifor Ghibu” a găzduit un deosebit eveniment: poeta Olga Mardari a venit în fața cititorilor cu cea de-a doua carte de versuri intitulată sugestiv – *Poveștile copacilor*.

Venind și din domeniul artelor plastice, autoarea a îngemănat armonios poezia și pictura miniaturală, reflectând prin versuri rădăcinile frumuseții anotimpurilor, îndemnându-i pe copii (pe cititori) să se oprească pentru o clipă din graba mare și să descopere splendoarea frumuseții unei frunze, a unei pietricele, a firului de iarbă sau a răsăritului de soare: „Văd, răsăritul roșu,/ Ce curge peste mine/ Și discul soarelui e rege/ Venit din nemurire./ Revarsă cupa plină/ Pe geana dimineții/ Și dăruie lumină,/ Spre dănuirea vieții./ O lume plină, iarăși/ Din focul ei renaște,/ Acum

e clipa, care/ S-a pogorât din aștri./ Cuptor e în văpaie,/ Pe gheb de deal albastru,/ Lumină lin revarsă/ În inimile noastre”.
(*Răsărit*).

Condiția liricii acestui volum e conturată chiar în vocația *confesării*, dar aceasta nu înseamnă altceva decât că vom afla aici, în cuprinsul *Poveștilor copacilor*, un timbru poetic afectiv specific. Transcriind emoții și pasiuni adânc omeștești, reținute ca peisaj pe retina ochiului, Olga Mardari dezvăluie și ceea ce numim noi *eternul feminin*. Înfiorată de un profund umanism, poezia autoarei relevă un fond sufletesc nesofisticat, de o infinită bogăție de nuanțe.

Contemplația poetică a Olgăi Mardari disciplinează niște rigori elaborate doar de autoare: „Frunza toamnei/ Cade blândă/ Pe pământul obosit/ Și șoptește/ Dulce-n taină/ Într-un vers neprihănit./ Și culorile/ Aprinse/ Joacă dansul/ Mândrei toamne,/ Iar prin văile ascunse/ Râde-un strugure de poamă” (*Gând*). O restricție cerebrală *mocnește* de sub versurile acestea, neînvolburate niciodată de voluptăți descriptive: „Cu fruntea cerul îl cuprind,/ Cu tăpile mângâi pământul,/ Cu gura soarele sărut,/ Cu ochii văd tot infinitul./ Urechea pun la un izvor/ S-asculte inima încet,/ Cu mâinile cuprind un dor/ Ce-i scris în carte de-un poet./ Cu gândul eu m-arunc în val,/ Cu cugetul în piatră sunt,/ Și atunci când pot ajung la mal –/ E ca-ntre cer și-ntre pământ” (*Vis*). Cititorul atent va admira sensibilitatea feminină și voluptatea cu care poeta a știut să topească romanticul în confesiunile sale și va tinde tot mai mult spre un rafinament din cel mai sugestiv.

Volumul de versuri *Poveștile copacilor* de Olga Mardari, spre marea satisfacție a celor prezenți la lansare în Sala Nuciferă a Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, a avut un deosebit succes, atrăgând măiestria artistică a micilor declamatori de la Liceul Teoretic „Dante Alighieri”, dar și al pictorilor, colegilor de breaslă, al pedagogilor.

Astfel, poezia vie, poezia adevărată, nu trebuie să lipsească copiilor, ea fiind primul pas spre dezvoltarea gustului estetic și a întreținerii în lumea frumosului.

Olga Mardari reușește să ne convingă prin poezia și pictura peisagistică ce o are înrădăcinată adânc în inima sa.

CARTEA DE SPECIALITATE

CZU 016:027.52(478-25)=135.1

**LIDIA KULIKOVSKI. PUBLICAȚIILE
BIBLIOGRAFICE ALE BIBLIOTECII
MUNICIPALE „B.P. HASDEU”:
BIBLIOGRAFIE DE BIBLIOGRAFII (2022)**

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” s-a remarcat de-a lungul anilor prin activitatea sa în domeniul cercetării bibliografice. Începând din anii '90, listele și revistele bibliografice sau buletine ale noilor intrări au fost, treptat, înlocuite de bibliografii științifice complexe, cuprinzând diverse tematici și abordări de selecție. Această evoluție, de-a lungul a peste trei decenii (1989-2022), a cunoscut atât momente semnificative de progres, cât și perioade de involuție.

Scopul principal al proiectului editorial *Publicațiile bibliografice ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”: Bibliografie de bibliografii*, realizat de dr. conf. univ. Lidia Kulikovski la cea de-a 145-a aniversare a BM, a fost de a cuprinde întreg repertoriul bibliografic al BM și de a valorifica rezultatele efortului echipei de profesioniști din cadrul BM „B.P. Hasdeu” din Chișinău în activitatea de editare, promovare și comunicare a cercetărilor bibliografice. Volumul oferă un instrumentar bibliografic de referință, util pentru cercetători și bibliotecari în diverse domenii, cum ar fi biblioteconomia, bibliologia, istoriografia culturală și literară.

Cartea este structurată în trei părți distincte. Prima parte este dedicată bibliografiei de bibliografii, cuprinzând diverse surse bibliografice și unele publicații

biblioteconomice, care conțin ample bibliografii sau liste de referințe elaborate în cadrul BM „B.P. Hasdeu”. Partea a doua scoate în evidență activitatea bibliografică a specialiștilor din domeniu, iar ultima parte reflectă prezența lucrărilor BM în biblioteci din alte țări. Volumul conține Indexul de nume (autori, contributori, editori, redactori, lectori, graficieni, coordonatori, protagoniști ai biobibliografiilor), Indexul de titluri, Indexul de articole, Indexul de recenzii și consemnări (note, impresii, prezentări, evenimente), Indexul de biblioteci care, împreună, asigură accesibilitate pentru orice cititor sau cercetător interesat.

„Acest volum, gândit să fie un auxiliar indispensabil bibliografilor BM în procesul elaborării studiilor bibliografice, de fapt mai are un scop, care s-a conturat în cadrul elaborării lucrării bibliografice – să exteriorizeze dimensiunea bibliografică a BM, care este una de apreciat, în permanentă perfecționare și ascendență, cunoscută în țară și peste hotare, dar și să pună în valoare și să evidențieze colosala contribuție a angajaților-bibliografi ai BM la acest patrimoniu bibliografic, bibliologic și istoriografic local. Fiecare lucrare bibliografică e o istorie individuală (a bibliografului, a protagonistului) și totodată comună – publicată fiind, ea devine un bun colectiv care, în timp, se transformă în patrimoniu cultural local” (Lidia KULIKOVSKI).

Kulikovski, Lidia. Publicațiile bibliografice ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” : Bibliografie de bibliografii / Lidia Kulikovski ; Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu” ; coord.: Mariana Harjevschi ; redactare bibliografică: Claudia Tricolici, Natalia Goian ; consultant bibliografic: Taisia Foiu ; indexuri: Irina Osovski ; red. de specialitate: Genoveva Scobioală ; lector: Elena Taragan. – Chișinău : Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, 2022 (Garomont-Studio). – 362 p. : tab. – (Colecția „Bibliographica”, ISBN 978-9975-134-81-1). – ISBN 978-9975-162-28-9.

Ivan PILCHIN

CZU 070:02(100)(082)=135.1

Revista *Lectura* (ISSN 2972 – 1393; ISSN-L 2972 – 1393), publicație a Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj, a văzut, pentru prima dată, lumina tiparului la sfârșitul anului 1990. Din 2022, a fost inițiată ceea ce de-a III-a serie a revistei, într-un format nou, cu apariție anuală, exclusiv online. Echipa de redacție intenționează, prin această nouă inițiativă, să confere publicației Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj un conținut științific, dorind să producă o revistă de bibliologie și istorie locală, focalizată pe trei arii tematice: biblioteconomie și știința informării; istoria bibliotecilor, a cărții și a lecturii; istorie locală. Fiecare număr va cuprinde și o serie de recenzii ale unor publicații din aria de interes definită de profilul revistei. Revista poate fi accesată la adresa: https://new.bjc.ro/?page_id=3289.

Seria a III-a, nr. 1 (43), 2022

Numărul curent al revistei include 10 articole divizate pe cele trei arii tematice. Din secțiunea *Biblioteconomie și știința informării* merită atenție articolul *Literația pentru/în familie – de la teorie la practică*. Autoarea acestui articol, Anca Ioana DOCOLIN, și-a propus să definească conceptul de *literație* pentru/în familie, considerându-l „un concept multidimensional, care include totalitatea activităților de literație ce se desfășoară în cadrul familial, fiind un termen-umbrelă care descrie o gamă variată de programe care presupun implicarea membrilor unei familii în activități de literație”. În același timp, în articol se analizează programele de literație pentru familie care au fost dezvoltate în România, în ultimul deceniu, în diferite instituții de învățământ, accentul fiind pus pe profilul facilitatorului de literație pentru familie. Anume bibliotecarii din bibliotecile publice au acționat adesea ca facilitatori ai programelor de literație pentru familie, care au încurajat lectura cu voce tare, lectura intergenerațională și lectura de plăcere. În realizarea activităților lor, bibliotecarii au cooperat cu educatori, învățători, profesori,

artiști, scriitori și alți profesioniști. De asemenea, autoarea descrie pe scurt câteva proiecte interesante și de succes de literație pentru familie, care au avut loc în Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj. Scopul acestei abordări, realizate de Anca Ioana Docolin, nu este doar de a oferi câteva exemple de bune practici, ci și recomandări utile pentru cei care intenționează să implementeze astfel de activități.

Pe palierul bunelor practici ale Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj se încadrează articolul dnei Cristina VIDRUȚIU – *Blogul copiilor. Instrument online al Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj. Bilanț al celor 13 ani de activitate*, consacrat instrumentelor virtuale folosite de către bibliotecă. Din acest articol aflăm că în ansamblul instrumentelor de informare, promovare și oferire de produse și servicii online, propuse de către Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj, un loc aparte îi revine *Blogului copiilor* – un blog pentru copii, cu vârste cuprinse între 7 și 14 ani. Cifrele generoase legate de activitatea *Blogului copiilor* (doar în anul 2022 au fost înregistrate 77 858 de vizualizări) se datorează, pe de o parte, evoluției blogului de-a lungul celor 13 ani de existență, iar pe de altă parte, transformării digitale din anul 2020, ca urmare a pandemiei de COVID-19, care a presupus adaptarea vieții la noile condiții impuse de distanțare și transferul activității în mediul online. Autoarea aduce în vizorul comunității profesionale transformările și realizările acestui blog, menționând în final că „*Blogul copiilor* se distinge ca o parte esențială a serviciilor oferite de Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj, fiind o resursă valoroasă, complexă și accesibilă, aflată la un click distanță, menită să vină în sprijinul sau în continuarea procesului didactic, respectiv recreativ al copiilor”.

Din perspectiva istoriei bibliotecilor, a cărții și lecturii remarcăm articolul dnei Adriana SZEKELY – *Despre condiția cărții în România interbelică*, care abordează acest subiect sub două aspecte: cartea ca obiect comercial și ca mijloc de promovare culturală. Examinând cartea ca obiect comercial, autoarea prezintă pe scurt situația unor edituri, tipografii și librării remarcate pentru activitatea lor în perioada interbelică. Totodată, sunt conturate principalele subiecte de discuție legate de producerea și distribuția de cărți. Pentru a aborda cartea ca mijloc de promovare culturală, Adriana SZEKELY a prezentat două modalități prin care s-a încercat realizarea acestui scop cultural între cele două războaie

mondiale: promovarea cărții prin expoziții și celebrarea cărții prin diverse evenimente culturale, precum „Ziua cărții”, „Săptămâna cărții”, „Luna cărții”.

Library & Information Science Research (ISSN print: 0740-8188; ISSN online: 1873-1848) este o revistă interdisciplinară a Editurii Elsevier, primul număr al căreia a apărut în anul 1983. Conținutul revistei se concentrează pe procesul de cercetare în biblioteconomie și știința informației, în special pe prezentarea metodelor inovatoare și a cadrului teoretic, extensii sau aplicații specifice ale metodelor și instrumentelor bine-cunoscute. *Library & Information Science Research* publică articole de cercetare, în primul rând, din perspectiva științelor sociale. Revista este indexată în mai multe baze de date internaționale, inclusiv Scopus și Social Sciences Citation Index (Web of Science). Conținutul revistei poate fi accesat la adresa: <https://www.sciencedirect.com/journal/library-and-information-science-research>.

Volumul 45, nr. 3, 2023

Acest număr abordează probleme legate de serviciile bibliotecilor în timpul pandemiei de COVID-19, comportamentul de căutare a informațiilor în domeniul sănătății, impactul informațiilor despre sănătate și al factorilor culturali asupra sănătății imigranților, impactul bibliotecarilor școlari asupra performanțelor elevilor din ciclul primar la citire și matematică, evaluarea furnizorilor de cărți electronice în era bibliotecilor inteligente, diferențele de gen în selecția temei și metodei de cercetare în biblioteconomie și știința informării.

Bibliotecile publice au adoptat servicii inovatoare care adaugă valoare serviciilor prin promovarea de noi idei, tehnologii și resurse. Inovația poate primi un impuls suplimentar atunci când vine vorba de crize fără precedent precum COVID-19. Multe organizații, în special acele care interacționează cu publicul, nu erau pregătite pentru noua formă de muncă solicitată. Cu toate acestea, bibliotecile publice și-au transformat în mod creativ și inovator serviciile pentru utilizatorii și comunitățile lor. Deoarece bibliotecile publice trebuiau să fie mai inovative în furnizarea serviciilor și în găsirea de

soluții de muncă pentru a-și ajuta comunitatea, criza COVID-19 a fost văzută ca o oportunitate de a explora exemple empirice de servicii inovatoare ale bibliotecilor publice. Studiul *Servicii inovatoare ale bibliotecii publice în timpul pandemiei de COVID-19: aplicarea și revizuirea tipologiei inovației sociale (Innovative public library services during the COVID-19 pandemic: Application and revision of social innovation typology)*, aparținând unui grup de autori (Sue Yeon SYN, Donghee SINN și Sujin KIM), și-a propus să înțeleagă serviciile inovatoare ale bibliotecilor publice în timpul pandemiei și să ofere o tipologie care să reprezinte serviciile acestora. Pentru a identifica diferite tipuri de inovații în biblioteci, în timpul pandemiei, au fost colectate mesajele Twitter postate de 12 biblioteci publice din Statele Unite. Un total de 751 de tweet-uri au fost codificate cu etichete tematice în funcție de tipurile serviciilor și abordările privind inovația acestora. Pentru analiza serviciilor inovatoare autorii au folosit tipologia inovației sociale a lui Joseph Winberry și Devendra Potnis, care a fost revizuită pentru a arăta serviciile inovatoare ale bibliotecilor publice în circumstanțe de urgență. Rezultatele au arătat diferențe semnificative în categoriile de inovare socială și subiectele emergente. Tipologia revizuită a inovației sociale include nouă categorii majore de tipuri de servicii inovatoare ale bibliotecilor publice și oferă o actualizare a modului în care bibliotecile publice continuă să servească drept o resursă importantă a comunității prin abordări inovatoare. Această tipologie include următoarele tipuri de servicii inovatoare ale bibliotecilor publice: 1) învățare pe tot parcursul vieții, 2) răspunsuri în situații de urgență, 3) angajament civic, 4) dezvoltare economică, 5) sănătate, 6) diversitate și incluziune, 7) dezvoltare comunitară, 8) timp liber, 9) funcționarea bibliotecii. Autorii consideră că tipologia respectivă va fi utilă pentru cercetările de perspectivă în descrierea inovațiilor viitoare și evaluarea sustenabilității inovării serviciilor în epoca pandemiei.

Un alt articol de cercetare axat pe prestarea serviciilor pe timp de criză a fost semnat de Jacqueline KOCIUBUK și Rebekah WILLET. Studiul *„Bibliotecarii de servicii pentru tineret... nu sunt doar furnizori de cărți”: percepțiile educatorilor cu privire la valoarea serviciilor de bibliotecă publică în timpul pandemiei de COVID-19* (*“Youth service librarians... are not just providers of books”: Caregivers’ perceptions of the value of public library services during the COVID-19 pandemic*) scoate în evidență faptul că, în

timpul pandemiei de COVID-19, bibliotecile și-au adaptat serviciile pentru a răspunde nevoilor noi și în schimbare ale comunităților lor, dar au avut puține oportunități de a colecta date despre resursele necesare sau cele care au fost apreciate de familii în timpul acestei crize fără precedent. Pentru a înțelege modul în care educatorii au perceput valoarea resurselor de învățare oferite de bibliotecile publice, au fost realizate interviuri cu 26 de educatori. Pentru analiza interviurilor a fost adoptat modelul lui Kristian Sørensen, fiind examinate trei tipuri recurente de valoare: furnizarea de resurse, rolul bibliotecilor în comunități și promovarea capitalului social. Constatările au indicat că educatorii apreciau furnizarea de resurse, cum ar fi pachetele de cărți și programarea online. În plus, educatorii au avut o nouă apreciere pentru aspectul comunitar al bibliotecilor și pentru biblioteci ca furnizori de resurse sociale. În plus, educatorii au apreciat sentimentul de încredere pe care l-au simțit față de biblioteci și bibliotecari. Constatările au potențialul de a informa viitoarele procese de luare a deciziilor cu privire la furnizarea de resurse de învățare, în special în perioadele de criză.

Biblioteche oggi (ISSN 2421-3810) este o revistă lunară de informare profesională a editurii Editrice Bibliografica, care se axează pe activitatea bibliotecilor și se adresează bibliotecarilor din diferite tipuri de biblioteci. Revista tratează toate aspectele referitoare la managementul și dezvoltarea bibliotecilor în societatea informațională modernă: rolul bibliotecilor în politicile culturale, transformarea serviciilor influențată de noile tehnologii, procesarea documentelor și gestionarea colecțiilor, noile strategii de management, promovarea lecturii etc. Revista *Biblioteche oggi* a fost lansată în anul 1993 și conține articole de actualitate și de analiză aprofundată, eseuri despre biblioteconomie, sondaje, rapoarte și discuții pe subiecte profesionale, oferind cititorilor săi prilejul de meditație asupra noilor tendințe în biblioteconomie și știința informării. Accesul la varianta electronică a revistei: <http://www.bibliotecheoggi.it>.

Volumul XLI, nr. 3, aprilie 2023

În numărul respectiv al revistei au fost publicate 14 articole, o treime dintre care sunt consacrate unui subiect de actualitate – utilizarea inteligenței artificiale, inclusiv în biblioteci. Interesul pentru inteligența artificială (IA) este în creștere, chiar și în lumea bibliotecilor. În special, în ultima perioadă, atenția s-a concentrat asupra ChatGPT, un chatbot care a stârnit judecăți și reacții

contradictorii asupra capacității sale de a garanta informații corecte. Pentru bibliotecari care văd informația ca o resursă strategică pentru exercitarea activităților profesionale, este important să abordeze acest subiect. Din acest motiv, revista *Biblioteche oggi* a inițiat analiza acestui subiect pentru a crea o imagine mai precisă a instrumentarului ChatGPT.

Accesul la aceste tehnologii este fundamental pentru a cunoaște, a studia, a înțelege și, deci, a contribui la dezvoltarea lor. În articolele din acest număr al revistei se face o trecere în revistă a experiențelor și reflecțiilor.

În primul articol al ediției, *ChatGPT și primele semne ale noii revoluții (ChatGPT e i primi segni della nuova rivoluzione)*, autorul Lorenzo VERNA și-a propus să schițeze o imagine generală a relevanței și interesului modelelor lingvistice mari și a progreselor recente ale inteligenței artificiale în care se află ChatGPT, precum și a semnificației modelelor lingvistice mari în avansarea inteligenței artificiale. Lorenzo Verna menționează că societatea noastră trece printr-o perioadă de mari transformări. Cele mai recente modele lingvistice prezintă un interes considerabil datorită capacităților lor neașteptate, care sunt încă instrumente imature și necesită eforturi suplimentare pentru evoluția lor viitoare incertă. Pe măsură ce modelele lingvistice evoluează, acestea ar putea conduce la capacități deosebit de relevante, care ar putea redefini modul nostru de interacțiune cu mașinile și de abordare a anumitor probleme, de la educație la crearea de conținut, de la cercetare științifică la strategii economice. Deși nu există prea multă certitudine cu privire la posibilitățile reale de viitor, este important să ne asigurăm că următoarele modele de inteligență artificială sunt în conformitate cu obiectivele de bunăstare ale comunității. Din acest motiv, noi trebuie să reflectăm și să dezbatem aceste probleme, contribuind la progresul tehnologiei în direcția pe care o considerăm cea mai utilă și benefică pentru atingerea obiectivelor noastre.

Articolul *Inteligența artificială între etică și drepturi (Intelligenze artificiali tra etica e diritti)* se bazează pe conversațiile care au avut loc între Antonella De ROBBIO, autoarea acestui articol, și ChatGPT, un model de inteligență artificială creat pentru a interacționa conversațional ca un om, într-un fel de investigație internă

asupra propriei funcționări. Subiectele conversațiilor cu chatbot-ul au vizat aspectele proprietății intelectuale, biblioteconomia și știința informării, cu care autoarea este familiarizată. Protecția lucrărilor produse de ChatGPT, un subiect care l-a derutat, „relația” ambiguă a acestuia cu cărțile și literatura, sau producerea confuză și incompletă de rezumate în domeniul biblioteconomiei și științei informării, precum și examinarea distrasă și nesigură asupra Directivelor europene privind dreptul de autor, au făcut obiectul unor exerciții live cu participanții la cursul online „Managing Copyright in Library Services”, organizat în perioada februarie-martie 2023 de editura Editrice Bibliografica și susținut de autoare. Proliferarea de știri și articole despre fenomenul ChatGPT poate fi sinistă pentru numeroasele implicații etice și efectele asupra impactului viitor al acestor modele asupra vieții noastre. Prin urmare, este important să înțelegem mecanismele lor, deoarece numai datorită cunoștințelor putem controla ceea ce ne sperie. Oamenii trebuie să guverneze mașinile, iar aceasta necesită noi abilități pe care bibliotecarii trebuie să le adauge la setul de competențe profesionale. Dacă în secolul trecut automatizarea a înlocuit multe tipuri de muncă manuală, acum, odată cu apariția modelelor de inteligență artificială, în special a celor generative, activitățile intelectuale pot fi în pericol. Bibliotecarii au fost întotdeauna în centrul proceselor de schimbare, iar acest fenomen, acum larg răspândit, implică o schimbare a felului în care ne organizăm modul de a învăța și construim cunoștințele.

Este demn de atenție articolul lui Fabio Di GIAMMARCO – *Câteva întrebări pentru ChatGPT despre biblioteci și cărți (Alcune domande a ChatGPT su biblioteche e libri)*, care menționează că în dezbateră despre aplicarea tehnologiilor de inteligență artificială în biblioteci, printre numeroasele voci, poate fi interesant să ascultăm și „vocea” inteligenței artificiale. Acest lucru este acum posibil datorită aplicației de rețea bazate pe învățarea automată ChatGPT. În răspunsurile la întrebările adresate ChatGPT privind interacțiunea dintre inteligența artificială și lumea bibliotecilor și a cărților, cele mai frecvente recurențe au fost: ajutor, comunitate și date. Conform modelului de inteligență artificială chestionat, biblioteca, grație tehnologiilor IA, ar putea deveni un loc mai prietenos și mai convenabil pentru persoanele care caută informații. Cu toate acestea, chiar și în viziunea futuristă a unei biblioteci gestionate în mare parte prin sisteme IA, prezența bibliotecarilor,

potrivit ChatGPT, rămâne esențială deoarece bibliotecile nu se ocupă doar de cărți, dar primordial întâmpină și reunesc oameni din comunități și, prin urmare, doar atunci pot conecta oamenii cu resurse și servicii. Mai mult, prognoza pe termen lung a ChatGPT ne informează că, în mod special, cărțile vor continua să ofere cunoștințe, context bogat și profund, în timp ce algoritmi vor rămâne în domeniul proceselor, al predicțiilor și al identificării de noi modele. În ceea ce privește viitorul bibliotecilor, este foarte probabil ca acestea să continue să evolueze și să se adapteze pentru a răspunde nevoilor în schimbare ale comunităților lor și, prin urmare, vor continua să existe într-o anumită formă până în secolele viitoare.

Volumul XLI, nr. 4, mai 2023

Majoritatea articolelor din acest număr sunt consacrate activității bibliotecilor școlare. Astfel, Elizabeth BURNS, în articolul *Susținerea bibliotecilor școlare (L'advocacy delle biblioteche scolastiche)*, subliniază că participarea la activități de advocacy face parte din sarcinile bibliotecarilor școlari. Documentele-cheie ale asociațiilor profesionale (Asociația Americană a Bibliotecarilor Școlii, Asociația Americană a Bibliotecilor, IFLA etc.) oferă referințe utile pentru o activitate de advocacy

eficientă a bibliotecilor școlare care, pe lângă implicarea diferitelor componente ale școlii și comunității locale, este implementată prin revitalizarea poziției bibliotecarului școlar, consolidarea rolului didactic al unui bibliotecar școlar calificat, concentrarea pe inovație și demonstrarea importanței programului bibliotecii școlare în procesul de învățare al tuturor elevilor.

Următorul articol, semnat de Kathleen MORAN, *Influența asupra politicii bibliotecilor școlare prin advocacy bazată pe dovezi (Influire sulla politica per le biblioteche scolastiche attraverso un'attività di advocacy basata sulle evidenze)*, continuă ideea importanței activității de advocacy pentru bibliotecile școlare, oferind o imagine de ansamblu actualizată a situației bibliotecilor școlare din Irlanda și a campaniei de advocacy lansată în 2021 pentru ca toate școlile de la toate nivelurile să dețină o

biblioteca cu statut profesional. În ciuda eficacității demonstrate de proiectul-pilot „Junior Certificate School Programme Library”, lansat în 2002, doar 30 din 700 de școli medii au o bibliotecă cu un bibliotecar profesionist, iar proiectul ar trebui extins în toate școlile ca instrument care să permită și să promoveze potențialul fiecărui elev.

Reflecțiile autoarei Patricia LÜPERI din articolul *Concentrați-vă pe învățarea pentru a construi noi abilități (Puntare sulla formazione per creare nuove competenze)* se concentrează asupra faptului că, în ciuda unui număr de rezultate importante ale cercetării și al celor mai bune practici, mulți încă nu reușesc să înțeleagă firul comun care leagă biblioteca școlară de învățarea personală și colectivă. Speranța constă în faptul că Curriculumul Național poate sprijini dobândirea la scară largă a abilităților și competențelor necesare nu numai pentru gestionarea unei biblioteci școlare, ci și pentru dezvoltarea proiectelor de alfabetizare informațională pentru abilități digitale generative.

Articolul lui Giovanni SOLIMINE – *Împrumuturi digitale în școlile italiene (Il digital lending nelle scuole italiane)* își propune să verifice modul în care s-a consolidat oferta de cărți audio, cărți, ziare și reviste electronice în școlile italiene la câțiva ani după intrarea în vigoare a legii din iulie 2015, unul dintre obiectivele căreia a fost creșterea alfabetizării media în rândul elevilor și transformarea tehnologiilor digitale în instrumente didactice. Un punct de referință pentru aceste reflecții a fost *Curriculumul național pentru școala digitală*, care a identificat bibliotecile școlare ca un mediu de alfabetizare pentru utilizarea resurselor informatice digitale.

Articolul de fond din acest număr al revistei, *Cum rezistă comunitatea bibliotecilor din Ucraina agresiunii ruse (Come la comunità bibliotecaria ucraina sta resistendo all'aggressione russa)*, este consacrat bibliotecilor din Ucraina pe timp de război. Autoarea Oksana BRUY, Președinta Asociației Bibliotecarilor din Ucraina și Directoare a Bibliotecii Universității Politehnice din Kiev, menționează că Ministerul Culturii și Politicii Informaționale al Ucrainei a creat un site web cu informații actualizate despre instituțiile culturale ucrainene distruse de trupele ruse. La sfârșitul anului 2021, existau peste 30 000 de biblioteci, dintre care: 12 biblioteci naționale și de stat, circa 15 000 de biblioteci publice cu filiale, în jur de 15 000 de biblioteci școlare, 181 de biblioteci universitare, 270 de biblioteci ale institutelor de cercetare, 63 de

biblioteci pentru nevătători. În prezent, nu se știe exact câte biblioteci sunt în Ucraina, câte cărți sunt și câți bibliotecari lucrează în acele biblioteci. Sunt sute de biblioteci închise, distruse și avariate de trupele rusești, și tot atâtea colecții de carte și echipamente informatice și tehnice, dar și mobilier distrus. În plus, un număr necunoscut de bibliotecari s-a mutat în alte orașe sau în străinătate, iar unii au fost uciși. Statistici noi și actualizate încă nu sunt disponibile. Cu toate acestea, cifrele sunt destul de grăitoare. Se știe că peste 500 de biblioteci publice și universitare au fost avariate și distruse, printre acestea se numără și trei biblioteci naționale și de stat: Biblioteca Națională a Ucrainei „V.I. Vernadsky”, Biblioteca Națională Științifico-Medicală a Ucrainei și Biblioteca Științifică de Stat „V.G. Korolenko” din Harkov, precum și aproximativ douăzeci și cinci de biblioteci universitare. Cifrele sunt în continuă creștere. De asemenea, potrivit Ministerului Educației și Științei, cel puțin 3 098 de instituții de învățământ au fost avariate de la începutul războiului; 438 dintre acestea au fost complet distruse. Și, întrucât fiecare școală din Ucraina are o bibliotecă, se poate concluziona că aceste cifre corespund aceluiași număr de biblioteci școlare.

Oksana Bruy remarcă că pentru a face față acestor provocări, în primul rând, s-a recurs la valorificarea puterii comunității bibliotecarilor ucraineni. Încă din primele zile ale invaziei, Asociația Bibliotecarilor din Ucraina a constituit o rețea, consolidând legăturile cu comunitățile de biblioteci locale și internaționale care s-au mobilizat pentru a ajuta bibliotecarii ucraineni care se află în circumstanțe dificile de viață. Activitățile Asociației Bibliotecarilor din Ucraina s-au concentrat pe asistența psihologică a bibliotecarilor și activități de dezvoltare a abilităților acestora.

În contextul analizei prezentate, autoarea a accentuat că unul dintre cele mai importante obiective ale Asociația Bibliotecarilor din Ucraina, care va fi realizat împreună cu comunitatea mondială, este salvarea colecțiilor bibliotecilor și a moștenirii culturale. În februarie 2023, au fost anunțate planurile de creare a Bibliotecii Naționale Digitale a Ucrainei. Proiectul este coordonat de Asociația Bibliotecarilor din Ucraina și este implementat sub auspiciile Ministerului Culturii și Politicii Informaționale al Ucrainei, cu sprijinul financiar al UNESCO și în cooperare cu IFLA și SUCHO (Saving Ukrainian Cultural Heritage Online).

Rubrică susținută de dr. hab. prof. univ. Nelly ȚURCAN

EXTRAS

DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stînga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rânduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiterile, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rînd liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
  - Funcția: în rîndul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
  - Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
  - Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul convenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

BiblioPolis
Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură
Vol. 90 (2023) Nr. 3

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel. redacției: (022) 22-15-30; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com;
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

BiblioPOLIS

Revistă de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură

ISSN 1811-900X

E-ISSN 2587-3113

9 771811 900001 >

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel. redacției: (373 22) 22-15-30; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>